

Blesky nad Beskydami

František Omelka

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2014-12-23. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of Blesky nad Beskydami, by F. Omelka

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

** This is a COPYRIGHTED Project Gutenberg eBook, Details Below **
** Please follow the copyright guidelines in this file. **

Title: Blesky nad Beskydami

Author: F. Omelka

Release Date: February 26, 2016 [EBook #47754]

Language: Czech

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK BLESKY NAD BESKYDAMI ***

Produced by Miroslav Malovec and Jana Klimentova

FRANTIŠEK OMELKA

BLESKY NAD BESKYDAMI

Vyšlo jako 61. svazek
knihovny vybrané četby
pro mládež »J I T R O«

František Omelka:

Blesky nad Beskydami

Ilustroval František Süsser

Publikace číslo 1810-228. Brno 1947

Nákladem KOMENIA, učitelského nakladatelství, společnosti s ručením obmezeným, Praha VII, třída

Tuto knihu připisuji památce svých synovců
JAROMÍRA OMELKY a BOHDANA OMELKY,
kteří obětovali své mladé životy za vlast.

Autor.

Valašsko

Tichý a zadumaný kraj. Kraj vysokých kopců, protáhlých strání, hlubokých ráztek a zurčících horských bystrin. Kraj velebné krásy, ale i tvrdé lopoty. Chceš-li sklídit trochu řídkého obilí nebo brambor, musíš se s přírodou bít a rvát.

V tomto kraji vyrostli kdysi zbojníci Ondráš a Juráš. Valašský lid je opředl pověstmi a legendami. Povýšil je na hrdiny, jejichž sláva se roznesla daleko za hranice valašského území...

Dávno již zemřeli Ondráš a Juráš. Pohasla jejich sláva a vybledlo kouzlo pověsti o nich. Dnes už je dovedou se zanícením vypravovat jenom nejstarší pamětníci minulých časů.

Zemřeli Ondráš a Juráš. Valašská statečnost však nezemřela. Doutnala pod povrchem všedního života. Až přišla chvíle, kdy zahořela znovu jasným, oslnivým plamenem. To bylo tehdy, kdy ve všech obcích hornatého kraje vyšlehly plameny vzpoury proti novodobým utlačovatelům. Valaši se stali mstiteli křivd a urážek, jimiž byl celý náš národ zasypáván, haněn, tupen a srážen k zemi. Tisíce Ondrášů a Jurášů třímaly zase v rukou zbraně a prapory svobody.

Byli to valašští partyzáni.

1. Recitační hodinka

»Děti, vstávejte!« zvolala paní Čermáková na své tři školáky. Patnáctiletý Slávek se posadil na posteli.

»Dobré ráno, maminko! Kolik je hodin?« otázal se.

»Hned bude sedm. Máte co dělat!«

Slávek se protáhl a zatahal za vlasy o dva roky mladšího bratra.

»Jendo, vstávej! Už je půl osmé!« přidal půlhodinku, aby ho popohnal.

»Ach jej! Já bych ještě spal!« mnul si oči Jenda a pomalu slézal s postele. »A Olinka je už vzhůru?«

Slávek nakoukl do vedlejší světnice, kde spávala jejich osmiletá sestřička s rodiči.

»Kdepak! Ta spí jak o půlnoci!«

Jenda přiskočil k Olinkině posteli a pošimral ji na prstech na noze. »Vstávej, Olinko! Už bude osm,« přidal si další půlhodinku.

Olinka se chvíli převracela. Pak si náhle uvědomila, co Jenda řekl. Vymrštila se jako šipka.

»Cože? Osm? A proč jste mě nevzbudili?« začala nabírat.

Potom se však podívala na košilaté, neumyté, rozcuchané bratry a řekla vesele: »Oh, vy — cikáni! Kdyby bylo osm, to byste tu tak nestáli!«

A zase spokojeně zavřela oči.

Ale již tu byla maminka.

»Tak co je dnes s vámi? Olinko, dolů! Rychle se oblékat — a už ať jste ve škole!« řekla rázně.

Po tomto zákroku se dali hbitě do práce. O půl osmé vycházeli z domu. Paní Čermáková zůstala chvíli stát na prahu a s radostí a mateřskou pýchou se dívala na své děti. Všichni byli tmavovlasí, černoocí, kypěli zdravím a bujností — radost se na ně podívat.

Jen Slávek ji v poslední době znepokojoval. Po osudném patnáctém březnu náhle zvažněl. Čím dál řidčeji zněl domem jeho veselý smích. Stále byl zamyšlen a málokdy šel mezi chlapce. Celé hodiny vydržel sedět u knih. A co četl! »Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě« od Františka Palackého, historické

romány Jiráskovy, velký román Zikmunda Wintra »Mistr Kampanus«, smutné povídky Václava Beneše Třebízského z doby pobělohorské, spisy Koptovy ze života našich legionářů.

Ožil vřdy až večer, když přišel z práce otec. Vypravoval mu, co četl, a ptal se na všechno, čemu nerozuměl.

»Dej tatínkovi pokoj!« napomínala ho často. »Je za celý den ulítaný, a ty mu nedopřeješ chvilky klidu.«

Ale otec se usmíval.

»Jen ho nech, maminko! Mám radost, že ho to zajímá.«

A Slávek, jsa povzbuzen, se ptal a otec odpovídal. Přestože byl prostým venkovským listonošem, nepřivedla jej žádná synova otázka do rozpaků. Od mládí se zajímal o dějepis a literaturu. Mnoho četl a ve své knihovně měl četná díla našich předních spisovatelů. Měl také bohaté životní zkušenosti, neboť jako legionář uviděl pěkný kousek světa. Vřak také, když se rozpovídal o legionářských bojích, poslouchávala ho s napětím celá rodina.

Velmi často mluvil Slávek s otcem o přítomných dnech. Nemohl se smířit s myřlenkou, že Němci drancují milované české země, a národ k tomu, jak se mu zdálo, nečinně přihlíží.

»Na všechno je čas, Slávku,« krotíval jeho výbuchy otec. »A Němci? Jak přišli, tak zase odejdou.«

Slávka vřak tato slova neuspokojovala. Dlouho do noci se vřdy převracel v posteli a mysli na ty tři potupné měsíce, kterými již národ prošel, i na ty, kterými teprve projde...

To tanulo matce na mysli, když se dívala za svými dětmi. Neměl by si to ten chlapec tak zabírat, pomysli la si a vrátila se do chalupy k své práci.

Chlapci s Olinkou zatím běželi ke škole. Měli to skoro půl hodiny, neboť jejich chalupa stála s dvěma jinými domky daleko za vesnicí na samotě u lesa. Od hlavní silnice běžela úzká polní cesta, jež vedla k nim — do Doliny. Takové osamělé chalupy byly roztrouřeny po kopcovitých pasekách kolem celé Hořtálkové.

Přiřli do školy, když už zvonilo. Rychle se rozběhli do svých tříd.

Slávek veřel do učebny zároveň s učitelem čeřtiny. Usedl na své místo a začalo vyučování.

Před koncem hodiny jim učitel oznámil, že v poslední hodině čeřtiny, to je za týden, budou mít recitační hodinku. Ať si každý žák vybere nějakou báseň, naučí se jí a krásně ji ve škole přednese.

To bylo něco! Nadřšené výkřiky souhlasu propukly jeřtě v přítomnosti učitelově. A což teprve o přestávce!

»Co si vezmeř?«

»Asi něco od Erbena. A ty?«

Některou báseň Wolkerovu. A ty?« obracel se tázaný na dalšího.

Slávek seděl na svém místě a nevnímal ruch kolem sebe. Recitační hodinka! Básně! A Němci loupí a zatýkají a šíří kolem sebe dusno až k zalknutí. Je možno myslet na básně?

Trpký úsměv se usadil na chlapcových rtech. Jeho myšlenky se vrátily o tři měsíce zpět, k tomu sychravému dni 15. března 1939...

Bylo asi sedm hodin, když se tehdy probudil. Do oken šlehal déšť se sněhem. Maminka zatápěla v kuchyni a zapjala radio. Z přístroje se ozvaly kovové, drnčivé, studené zvuky, tak nezvykle jiné, než jaké slýchal obyčejně.

Maminka se zaposlouchala. Lopatka jí vypadla z ruky.

»Tatínku!« zvolala s uleknutím. »Nejsou to německé pochody?«

»Jsou!« zarazil se i otec.

»Probůh — co to znamená?«

Nemuseli dlouho čekat na vysvětlení.

Vřeštivý pochod dozněl a nepříjemný ženský hlas oznamoval:

»Obsazování našich historických zemí bylo zahájeno o šesté hodině. Se všech stran valí se k nám německá vojska, jejichž příchod očekávají čeští vojenští velitelé u svých jednotek, aby se podrobili pokynům, které jim budou dány. Naše vojsko bude odzbrojeno. Postupu říšského vojska nesmí být nikde kladen odpor, protože nejmenší incident by měl nedozírné následky a bylo by proti nám zakročeno s veškerou brutalitou... Doufáme, že každý z vás, kteří nasloucháte našim těžkým slovům, pochopíte, že sdělení, které vám činíme, je prosté a stručné. Prosíme vás všechny, abyste si uvědomili, že by bylo ničením národa, kdybyste se dopouštěli nepředložených činů v bolesti a vzdoru. Zachránit národ v tomto okamžiku znamená mlčet a jít za svou prací. Všichni na svá místa, tak jako každý všední den. Do škol, do dílen, do továren, do obchodů, do úřadů, do stáje a na pole. Jen v obětavé a houževnaté, nezištné práci je náš život a naše budoucnost.«

Chvíli bylo v kuchyni ticho. Pak se maminka rozplakala: »Tak, děti, je po všem...!«

Patnáctý březen roku 1939! Jaké moře slz tě uvítalo toho nevlídného rána! Kolik zoufalých výkřiků se tehdy vydralo z hrdel nešťastného národa, který se potácel už půl roku nad propastí beznaděje!

A kolik vzdoru jsi zažehl v českých srdcích!

Po snídání, do něhož se nikomu nechtělo, odešel otec do služby a chlapci do školy. Olinka zůstala doma, neboť maminka se o ni příliš bála.

Celá vesnice byla jakoby uplakaná. Sníh padal hustěji a hustěji. Veliké, těžké vločky tály hned při dopadnutí na zem, kde se měnily v kalužiny a v protivné, mazlavé bláto.

Na návsi stál hlouček mužů.

»Co tomu říkáte, staříčku?« obrátil se jeden k starému výměnkáři.

»Co říkám! Už je veš v kožichu. A těžko, těžko ji bude z něho dostat.«

»Ale dostaneme ji. Dostaneme. Zas potáhne, odkud přišla,« zatínal pěst jiný.

Ve třídě seděli chlapci na svých místech jako zařezaní. Vyučovalo se i nevyučovalo. Učitelé chodili s vážnými tvářemi. Připravovali děti na to, co přijde. A loučili se s tím, co ztráceli: se svobodou.

O přestávce vběhl do třídy Pavel Kovářů s radostným výkřikem:

»Kluci, Němci jsou zastaveni!«

»Kde?«

»U Hodonína!«

»Bojuje se tam?«

»Dostali rozkaz, aby zůstali stát a do večera mají od nás odejít!«

Třída zaburácela nadšeným jásotem. Ale jen na chvíli, neboť již v příští hodině jim pan učitel řekl, že nic takového nebylo oznámeno...

V jedenáct hodin byl Slávek ve sborovně. Nesl tam početní sešity.

Právě odmykal skříň, když vešel do sborovny školník. Slávek ho nepoznával. Býval to takový nevrlý starý bručoun, věčně mrzutý, věčně s něčím nespokojený. A dnes?

Vběhl do sborovny jako mladík. Tváře mu hořely vzrušením, oči se leskly.

»Pánové,« a volal vesele, »máme vyhráno!«

Učitelé se k němu dychtivě nahrnuli.

»Co je nového?«

»Bude se bojovat! Francie a Anglie vypověděly Německu válku! Rusko mobilisuje! Amerika zaslala Německu výstrahu!«

»Opravdu? Kde jste to slyšel?«

»Syn to donesl. Právě prý došla na poštu telegrafická zpráva.«

Sotva dozněla jeho slova, zazněl sborovnou bouřlivý jásot učitelského sboru.

»Stokrát raději padnout se zbraní v ruce než tohle otroctví!« volal Slávkův třídní.

»Tak přece se ten Západ vzpamatoval!«

»A já vám vždycky říkám: věřte v Rusko!«

Nikdo nepochyboval o pravdivosti školnickových slov. Vždyť to byl starý nemluva — a když něco řekl, mohlo se na tom stavět.

Půl hodiny bylo jasno ve sborovně, v ředitelně a ve všech třídách. Půl hodiny nezapomenutelného jasu uprostřed hroživé tmy, kterou byl obklopen celý 15. březen 1939.

Přesné půl hodiny.

Neboť již o půl dvanácté se zjistilo, že na zprávě nebylo ani slova pravdy. Starý školník za to ovšem nemohl. A nemohli za to ani jiní lidé, kteří přinášeli podobné zprávy Bůh ví, odkud. Národ si je kladl jako hojivou náplast na bolestivou ránu, jež mu byla tak neočekávaně zasazena.

A k večeru se objevili v Hošťálkové první Němci. Jeli na autech a tancích, s puškami a kulomety, připravenými k výstřelu.

Lidé se na ně dívali a jejich oči byly plny ledového chladu, hněvu a nenávisti.

Měsíce, které pak následovaly, nebyly o nic radostnější.

Dusivé ticho se šířilo celým krajem. Na všem ležel hluboký stín. Začínalo se šeptat o gestapu a zbabělých českých lidech, kteří se před Němci přímo plazili v prachu. I o těch, kteří zrazovali a udávali své spoluobčany.

Slávek čekal, že se český národ zvedne k odporu. Že Němce vyžene. A zatím — ticho bylo v jejich malém domku. Ticho bylo v Hošťálkové. Ticho bylo na Vsetíně. Ticho, mrtvé, zarážející, zraňující ticho bylo v celých českých zemích.

Slávkovi bylo hořko. To je ten hrdý národ slavných husitských bojovníků? To je národ Jana Žižky z Trocnova? Jak by se asi zachmuřila větrem ošlehaná tvář slavného válečníka, kdyby spatřil to dílo zkázy v Československé republice! Kdyby slyšel hukot německých letadel, hřmění německých tanků, rachot německých aut a motocyklů, tvrdé kroky německých vetřelců — a vedle toho si chodí český národ jakoby nic. Slávkův tatínek roznáší poštu jako dříve, obchodníci prodávají, na železnicích se jezdí, ve školách se vyučuje... Oh, jistě by se ten starý bojovník hanbou a studem obrátil v hrobě! Ba ne, vstal by z hrobu, vyskočil by z něho, svolal by narychlo staré spolubojovníky, vzali by své palcáty, píky, muškety, bojové vozy, připomněl by jim slavná vítězství, kterých dobyli nad odvěkým nepřítelem českého národa, vzkřikl by: Na ně! Hrrr — na ně!

A už by prchaly ty zlodějské hordy, které rozkrádají český majetek a odvázejí jej do své země v nekonečných řadách aut, jež jsou pečlivě přikryta zelenými plachtami! Němci by utíkali tak, jak pádili před staletími u Ústí nad Labem, u Tachova, u Domažlic...

Žižka by se usmál, pochválil by své staré druhy, ale pak by se znovu zamračil: »A teď, bratři, teď nás čeká ještě jeden úkol. Je těžký a smutný, ale musíme jej splnit.« Husité by k němu vzhledli plni překvapení. Vyhnali přece Němce, osvobodili Čechy — jakýpak ještě úkol? »Rozumím vám, bratři,« pokračoval by Žižka. »Nepřítele jsme vyhnali, pravda. Ale teď musíme ztrestat naše potomky.«

»Proč, bratře Jene?« ptali by se nechápavě.

»Protože zapomněli na naši starou vojenskou slávu. Protože Němci vtrhli do našich zemí, a oni proti tomu

nic nepodnikli. Protože se smířili s hanbou a ponížením. Na ně, bratři — musíme je vzpamatovat a zburcovat!«

A staré palcáty by zle řádily mezi českými lidmi...

Slávek úplně zapomněl, že je ve škole.

Ze zamyšlení ho vytrhl Pavel Kovář, Slávkův soused:

»Slávku, kterou báseň ty předneseš?«

»Báseň?« opakoval po Pavlovi. »Ach, tak ... báseň...«

V duchu rychle proletěl několik svazků poesie z otcovy knihovny. Některé verše opěvují krásu přírody, jiné si všímají člověka: líčí jeho city, lásku k matce, životní zklamání a bolest.

Jsou krásné ty básně. Dovedou vzbudit u čtenáře radost i soucit. Dovedou povznést nad všednost jednotvárného života.

Ale to není ono... Ne, ne! Slávek nebude přednášet o měsíci a hvězdách, o rozkvetlých stromech a vonících lukách, ani o radosti nebo smutku a utrpení jediného člověka. Má-li přednášet, musí to být báseň, která zabuší na srdce posluchačů tvrdými údery, musí kovově zadunět jako mohutný zvon, musí být plamenná jako ohnivý meč, musí zapálit jiskru nadšení, která se promění v čin!

Pojednou se usmál.

Zná takové básně!

Vždyt' kolikrát už četl ten tenoučký svazek od Josefa Václava Sládka, který má prostý název — České znělky!

»Vezmu si něco od Sládka,« odpověděl.

»Bude to jistě něco hezkého, vid'?'«

»Ano. Je ta báseň pěkná. A hlavně — básník v ní vyjádřil to, co cítím dnes já. Už nebudu mlčet! Už ne!« řekl tak prudce, že Pavel na něho udiveně pohlédl.

Po celý týden žila Slávkova třída jen v přípravách na recitační hodinku. Byl konec června a recitační hodinka měla být jejich posledním školním podnikem. Pak se už rozejdou. Někteří půjdou do učení, jiní zůstanou doma při hospodářství. Na školu zůstanou jen vzpomínky. Proto se každý snažil, aby jeho poslední vystoupení ve třídě dopadlo co nejlépe.

Konečně přišel očekávaný den.

Ve třídě bylo jako v úle. Chlapci si ještě jednou opakovali básně, které budou přednášet.

Zazvonilo. Pan učitel vešel do třídy. Byl nějak svátečně naladěný — recitační hodinku s volným výběrem básní uspořádal dnes poprvé.

»Jak to chcete přednášet: nejprve dobrovolníci?«

»Ne, podle abecedy!«

»Podle toho, jak sedíme!«

Dohodli se, že budou vyvolávání podle zasedacího pořádku.

Seděli v lavicích po dvou ve třech řadách. Slávkovo místo bylo v poslední lavici u oken. Jeho řada měla být vyvolávána první.

»Jakmile bude přednášející se svou básní hotov, podrobíme ho kritice. Budeme posuzovat tyto věci: výběr básníka — zvolenou báseň — je-li zajímavá a cenná, u přednesu si všimneme jasné výslovnosti, modulace hlasu a postoje přednášejícího,« udílel poslední pokyny učitel.

A už to šlo. »Dědova mísa« od Jana Nerudy, »Domov« od Karla Václava Raise, pak básně od J. S. Machara, Petra Bezruče, Viktora Dyka, Josefa Hory, Jiřího Wolkera, Jaroslava Seiferta.

Právě měl přednášet Pavel Kovář.

Stál již u tabule, když někdo zaklepal.

Učitel šel ke dveřím, ale ty se již otevřely a v nich stál — okresní školní inspektor.

Třída ho pozdravila.

»Dobrý den, chlapci,« odpověděl.

»Co máte, pane kolego?«

»Češtinu. Uspořádali jsme si recitační hodinku.«

»Chvilku si poslechnu. Můžete pokračovat.«

Pavel Kovář se poněkud zaraženě podíval na učitele, pak na inspektora. Bylo vidět, že je zmaten a svádí sám se sebou jakýsi vnitřní boj.

Trvalo to jen několik vteřin, ale všichni si toho všimli.

»Nu tak — Pavle!« pobídl ho učitel.

Pavel se odhodlaně napřímil a začal přednášet:

Svatopluk Čech:

POD STARÝM PRAPOREM.

Výše ten prapor červenobílý,
hrdě ať zase k nebesům vlá,

v pažích ať nové procitnou síly,
k činům se vypne pravice mdlá,
znovu se vzpruží kročeť náš vratký,
naděje smělá rozjiskří hled —
za čest a právo, za drahé statky
vesele vpřed!

Slyšte, jak šumí prapor ten starý
o mrtvých recích, nad nimiž vlál,
kolikrát nesl odpůrci zmary,
kolikrát v záři vítězně plál —
V krvavých cárech, do prachu kleslý
ztlíval pak žalně po mnohý čas,
ale zas ruce věrné ho vznesly
v nebeský jas.

Splýval nám, bratři, na mladé spánky,
budil v nich roje vznešených dum,
vzdouval se pyšně jarními vánky,
zněl nám jak orlích perutí šum —
Ale pak čela klesala, stydla,
mdloba nám ruce spoutala všem,
prapor náš svěsil mohutná křídla,
schýlil se v zem.

Pohled', ó lide, záští jak šlape
drahé ty třásně v nepřátel smích,
lecjaká noha po žerdi tlape,
ruměné krví praotců tvých.
Prapor, jež slzy nadšené světí,
má-li jim směšným strašákem slout,
má-li zde tlít hříčka jak dětí,
hozená v kout?

Druhdy jsme pod ním v lopotném boji
snášeli hojně strastí a běd,
mnohdy se chvěli v tísní a znoji,
ale přec chutě kráčeli vpřed.
Skloněn je teď a škůdce si praví,
navždy že vypad' ramenům mdlým,
korouhev kleslá v posměch mu žhavý,
v potupný šprým.

Bratři, zda plápol hněvu a studu
mdloby vám chmuru nepudí s čel?
Raději nazpět do těžkých trudů,
v zápasy, strasti, do deště střel!

Svěží zas v pažích najdeme síly,
vytryskne znovu nadšení zdroj —,
vzhůru zas prapor červenobílý
vytyčme v boj!

Slávek byl jako u vytržení. Nevěřil svému sluchu. Jakže? Pavel Kovář cítí totéž co on? Je mu právě tak nevýslovně úzko z nepochopitelného mlčení a ticha, jímž se zahalil celý český národ?

Podíval se po třídě. Učitel stál bez hnutí a napjatě sledoval Pavlův přednes. Inspektor vážně pokyvoval hlavou. A oči chlapců hořely nadšením a porozuměním.

Když Pavel dopřednášel, učitel řekl:

»Tuto báseň rozbírat nebudeme. Viděl jsem, že se vám všem líbila. Pojd' ty, Slávku!«

Slávek šel k tabuli pevný, nerozkolísaný. Necítil tísně z přítomnosti cizího člověka. Jenom si uvědomoval, že v této chvíli má možnost říci slovy mrtvého básníka to, čím trpěl už tak dlouho.

Když začal přednášet, jeho hlas byl jasný, zvonivý, útočný, bojovný, vyzývavý.

Z »ČESKÝCH ZNĚLEK«

od Josefa Václava Sládka:

Co vzal nám kdo, co zašlapal nám v bláto,
co jedny lkáním, druhé plní studem,
to žalozpěvy už si nevyhudem:
kdo muž, si vezme zas, co bylo vzato!

V nás jako v jiných žití vrchovato,
nač zbaběle lkát stále nad osudem —
ten dává všem, jen co si vydobudem:
žebráku hůl a kovkopovi zlato.

Což nemáme svých polí rodnou půdu,
nemáme ruce, mozky jako jiní,
železo na pluhy i na oruží? —
A stále vrávoráme jako v bludu
pěst líbající, která křivdu činí —
»Jsme otroci,« se křičí; — kde jsou muži?

Sotva dozněla tato palčivá výzva, třídou se rozlehl burácivý potlesk. Inspektor se zvedl. Šel k Slávkovi, pohladil ho po vlasech a řekl: »To byla moc pěkná báseň. I ta první.«

Po jeho odchodu se třída rozhlaholila:

»Tož to byly básně!«

»Jako by byly psány dnes!«

»Takové jsme si měli vybrat všichni!«

Učitel je měl co krotit.

O přestávce se nahrnuli k oběma chlapcům, kteří právě mlčky, pouhým stiskem ruky, uzavřeli pevné přátelství.

2. V boji proti udavačům

Mračna kobylek táhla Beskydami.

Ne, to nebyly kobylky. To německá vojska se valila k severovýchodu po všech cestách. Od rána do noci tudy projížděla auta s vojskem i střelivem, tanky, děla, motocykly, povozy, cyklisté. Od rána do noci se tudy plazily nepřehledné kolony pěšáků.

Den za dnem proudila tato záplava.

»Kam jedou?«

»Na Polsko,« odpovídali zkušenější.

»Vždyť je mír!«

»Ale nebude. Však je známe.«

Prvního září 1939 uhodilo. Rozhlas oznámil s břesknými fanfárami, že německá armáda překročila polské hranice.

Pan Čermák přišel k obědu těžce zamyšlen.

Rozhlédl se po dětech, pohládl Olinku po vlasech a řekl vážně: »Tak, děti, teď jde o všechno.«

»O co, tatínku?« nechápala Olinka. I Jenda se Slávkem a maminka se na něho podívali s nevyslovenou otázkou.

»To máš tak, Olinko... Nedávno jsi byla se mnou u údolní přehrady na Bystřičkách — vzpomínáš?«

»Ano! Tam je vody skoro jako v moři!«

»A teď si představ, že by čtrnáct dní lilo jako z konve. Voda by stoupala a stoupala, až by jí bylo třeba třikrát tolik, než je jí tam dnes.«

»To by bylo hrozné!« lekala se té představy Olinka.

»A kdyby se ochranná hráz najednou prolomila —«

»To by zaplavilo celé údolí!«

»Ano. Strašné moře kalné vody by se valilo jako zkáza. Rvalo by stromy, bořilo chalupy, hubilo dobytek i lidské životy — a nebylo by síly, která by dovedla tomu zabránit, která by dovedla proudy vod zadržet. Z lidí v údolí by se zachránil jenom ten, kdo by včas uprchl.«

»A dnes se ta přehrada prolomila?«

»To ne, ty děcko!« usmál se otec a zase ji něžně pohladil.

»Tak proč jsi řekl, že dnes jde o všechno?«

»Dnes se prolomila jiná hráz, děti. Hráz míru. Válka se valí světem jako ničivá smršť. Běda krajům, kterými se přežene její drtivý válec. Miliony lidí zůstanou na bojištích. Tisíce zahynou při bombardování. Vesnice a města budou ležet v troskách. Úroda bude zničena. Některé státy zaniknou.«

»Tatínku, a co ty si myslíš: kdo vyhraje tuto válku?« otázal se Slávek.

»Němci to jistě nebudou,« řekl rozhodně otec. »Ale bude to těžký a dlouhý boj.«

»Prosím tě, tatínku —!« zakročovala matka. »A ne, abyste o tom mluvili někde na ulici! Tatínka by nám hned zavřeli!« připomínala dětem důrazně.

»Však dnes už zatkli mnoho českých lidí,« řekl otec. »Lékaře, dělníky, novináře, úředníky, učitele, kněze — ze všech míst jsou hlášena četná zatčení.«

»A proč je zatkli?« matka rázem zapomněla, že chtěla být před dětmi opatrná.

»Zatčení mají Němcům sloužit jako rukojmí. Nevěří nám. Kdyby se národ něčeho dopustil, rukojmí budou zastřeleni.«

»To je hrůza!« zašeptala matka.

Obědvali téměř beze slova. Jako by i ta malá chaloupka v Dolině cítila, že od dnešního dne jde opravdu o všechno: o bytí nebo zánik českého národa.

O dva dny později — byla neděle třetího září — se vrátil otec z vesnice zářící, usměvavý.

»Maminko!« hlásil už na zápraží. »Je to s námi dobré!«

»Co se stalo?«

»Anglie a Francie vypověděly Německu válku!«

»Pán Bůh zaplať,« oddychla si matka a oči se jí zarosily pohnutím.

Další události sledoval Slávek jednak z rozhlasu, jednak ze zpráv četných zákazníků u mistra Kadlčáka, kde se učil strojním zámečnickem. Vstoupil do učení hned po ukončení školního roku. Už dávno se těšil na to řemeslo, protože ho stroje zajímaly od raného dětství.

Zákazníci znali mistra Kadlčáka jako spolehlivého Čecha, proto se před ním nijak netajili se svými

nadějemi a obavami.

»Chyba lávky, že neprší,« pokyvoval hlavou soused Vítek.

»Proč?« nechápal jiný návštěvník.

Protože déšť by zpomalil postup německých armád, které jsou motorisovány. Dá-li se do dešťů, polské cesty se změni v moře bláta. Byl jsem tam ve světové válce, znám to. A tam, kde se jede za pěkné pohody šedesátkou, jelo by se v dešti dvacítkou.«

»To máš pravdu.«

Na české tváře, které začátkem září rozkvetly tolika nadějemi, ulehly zase popelavé stíny. Polsko bylo poraženo a jeho spojenci, Angličané a Francouzi, mlčeli.

A jiný, temnější a hrozivější mrak se rozestřel nad českými zeměmi: zatýkání pokračovalo. Objevily se první zprávy o hrůzách a mučení v koncentračních táborech. Stačilo udání, přijelo gestapo a člověk zmizel.

Ale nade vše, nade vše nejbolestnější byly zprávy, že mezi udavači byli lidé českého původu. Jedni udávali z pomsty, druzí pro peníze. A někteří si přáli, aby zvítězilo Německo...

Jednou se vrátil Slávek z práce unaven a rozrušen. Pracovali tehdy více než jindy, protože do večera museli odvésti hotové výrobky. A když skončili a chystali se domů, vrazil do dílny Pavel Kovář.

»Víte už?«

»Co se stalo?«

»Gestapo zatklo pana Barčáka!«

»Nepovídej...!« zarazil se mistr. Barčák byl obchodník a jeho dobrý přítel. Často k němu zaskočil na pár slov, sdělit nejdůležitější novinky. »A kdy se to stalo?«

»Teď, ani ne před čtvrt hodinou!«

»A proč ho zatkli?«

»Nikdo nic neví,« pokrčil rameny Pavel. »Mluví se o nějakém udání.«

»Za poslušání cizího rozhlasu?« naléhal ještě mistr.

»Možná. Nevím,« řekl Pavel. »Ale teď už musím jít.«

»A kam jdeš?«

»Říci to dál. Skoro všichni posloucháme cizí rozhlas. Někteří to pouštějí naplno. Tož je jdu varovat.«

»Nu, dobře,« řekl mistr. »Jsi hodný hoch.«

Na tento výjev myslel Slávek, když ležel v posteli. Byl zahanben. Sám před sebou. Jaký to rozdíl mezi ním a Pavlem! On, Slávek, má plnou duši nenávisti proti těm, kteří si s takovou zpupností říkají »ochránci českého národa«. Má v duši nenávist, vzdor a pohrdání...

Ale čím jsou všechny city, které chováme v duši, proti skutečnému činu? Čím je Slávkova nenávist proti Pavlově obchůzce po bezstarostných občanech? Oč výše stojí Pavel než on! Možná, že svým činem zachrání deset, dvacet lidí, kteří by byli ještě téhož večera zatčeni a odvezeni do koncentračního tábora. Možná, že zachrání jen jednoho člověka. Ale oč je to více než planá nenávist!

Neklidně sebou házel s boku na bok.

»Bolí tě něco, Slávku?« zeptala se matka, již neušel jeho neklid.

»Ne, maminko. Dnes jsme jen trochu víc pracovali.«

Přesto mu položila ruku na hlavu.

»Horký nejsi,« řekla s ulehčením. »Vyspíš se a do rána bude zase dobře. Dobrou noc!«

»Dobrou noc maminko!«

Matka odešla do kuchyně. Připravovala ještě večeři pro tatínka, který se zdržel na poště déle než jindy.

Co chvíli přistoupila ke dveřím pokoje a naslouchala, leží-li už Slávek tiše.

Posléze otevřela dveře a zašeptala:

»Slávku, spíš?«

Neozval se. Co bude matku znepokojovat svými neradostnými myšlenkami!

Ať si myslí, že už je všechno v pořádku...

Maminka chvíli naslouchala. Když slyšela pravidelné oddychování, tiše zavřela. Klika cvakla, ale nezapadla. Dveře zůstaly jen přivřeny.

Za chvíli se ozvaly u chalupy kvapné kroky.

Tatínek! — pomyslel si Slávek.

Byl to on.

»Děti už spí?« otázal se tiše, když vešel do kuchyně.

»Ano. A co je —?«

»Nejvyšší čas, že jsem doběhl! Už to půjde!«

Zapjal radio.

»Vidíš, dnes jsem si na to ani nevzpomněla. Jen aby nebyly poruchy!« obávala se matka. »A zeslab to, ať nevzbudíš děti!«

»Copak děti! Ty by to měly vlastně také slyšet...«

»Aby to někde řekly, vid?«

»Však to je to! Ale Slávek je už rozumný, jistě by nic nevyžvatlal. Ten kluk mi dnes udělal radost!«

»Čím?«

»Jeho bývalý učitel mě zastavil a velice si ho chválil. Na konci školního roku prý přednášeli básně podle vlastního výběru a náš Slávek si zvolil vlastenecké verše od Josefa Václava Sládka, takové vzdorné a odbojné...«

»Nepovídej!«

»A byl tam i školní inspektor a velice byl spokojen...«

»V o l á L o n d ý n « ozvalo se z rozhlasu.

»Zeslab to!« znovu připomněla matka.

Otec pootočil knoflíkem. A již hlasatel oznamoval:

»Promluví president Československé republiky doktor Edvard Beneš«

»Mamko, slyšíš?« zvolal otec vzrušeně. »Promluví pan president!«

Slávek vyskočil z postele. Přikrčil se ke dveřím pokoje a ani nedýchal. Kéž by zaslechl aspoň něco!

Všem třem poslouchajícím — otci, matce a schovanému synovi — zabušila srdce prudčeji. Po dlouhé době uslyší zas ten milý hlas, který k nim tak často hovořil v pohnutých dobách! Co jim asi poví dnes?

A již zaslechli první slova:

»Drahý lide československý! Češi a Slováci!

Přišla doba, kdy o osudu lidí, národů a států rozhodují činy. Historie není tvořena slovy, nýbrž činy, které mluví nejvýrazněji za všechny ideje a city národa.

Šílený barbarism nacistického Německa v Československu, v Polsku a i uvnitř německého státu nasvědčuje tomu, že dnešní německý režim a jeho vůdcové jsou si plně vědomi svého blízkého konce, a proto se mstí, bijí napravo a nalevo a zuří bez rozmyslu doma, i proti ostatní Evropě. Tato osudová doba je i naší dobou a záleží na nás, abychom dokázali před celým světem, že jsme připraveni a odhodláni přispěti všemi silami a prostředky k porážce největšího nepřítele lidstva a kultury.

Národe československý!

Vzpomeň nejslavnějších činů své historie, kdy často malé hloučky chatrně ozbrojeného lidu českého potíraly s největším úspěchem cizí vetřelce na svaté půdě naší vlasti a dorážely jejich zbytky v pohraničí, které nám bylo před rokem dočasně obsazeno. Celý svět povstává a povstane, aby svými životy bránil i svobodu tvoji. Dnes je jisté, že se Československo vrátí do svých původních tisíciletých hranic, a proto musíš i ty, československý lide, býti mezi prvními a nejstatečnějšími v boji.

Zděděná půda tvých předků, jejich staletý boj o její záchranu a bezměrná utrpení dnešní žádají od tebe, aby ses hned a stále všemi silami a prostředky bránil proti cizím vetřelcům, rozlezlým v tvém vlastním domě. Bráníš svoje a budoucí, a proto ti musí být první povinností v tomto boji vytrvat a nepovolit. Svými činy bráníš svůj život a životy svých dětí, neboť jim dáváš a zajišťuješ svobodnou budoucnost. Jsme dnes všichni povinni obětovat i svůj život své vlasti a své cti.

Uvědom si, že tvůj násilnický nepřítel v cizím prostředí proti jednotě tvé síly, proti tvé houževnatosti a odhodlanosti nenalezne nakonec ani dostatek mravní síly, ani materiálních prostředků, aby se ti ubránil. Tvoje pevnost a rozhodnost zabrání porobení a konečnému vyhubení československého lidu, jež bylo jedním z plánů dnešního násilnického nacismu.

Dnes se už tomuto násilnickému režimu neustupuje. Ve Francii, Anglii a jiných spojeneckých státech stojí miliony mužů a miliony tun materiálu připraveno, aby byla vedena rozhodující rána proti světovému nebezpečí z Německa. Celý kulturní svět je v pohybu, aby zničil navždy toto nebezpečí.

Tvoje místo, československý občane, musí být proto dnes v řadách nejpřednějších. Celý svět se dívá s uznáním na tvůj odhodlaný odpor a čeká, že denně a stále budeš zadávati nové těžké rány svému odpůrci. Nesmí být žádné překážky pro tebe, nepovoluj, vytrvej, pamatuj, že svoboda se rodí vždycky jen ve stálém, denním, neústupném a často krvavém boji.

V celé zemi, od poslední vesnice až k Praze, v každé dílně, v každém podniku, všude, kde stojíte, provádějte důsledně a stále tento boj. Nesmí být místa v celé naší československé zemi, které by neosvědčovalo vaše svaté odhodlání přinést každou oběť vlasti. Československá vojska v zahraničí znovu nastupují po boku spojeneckých armád, aby přinesla největší oběti krve. Jako my zdvíháme v zahraničí československou vlajku, drž pevně i ty, československý národe, náš národní a státní prapor ve znamení našeho nového odboje!

V tomto okamžiku stojíte i vy v otevřeném boji s německým nacismem, jemuž jsme my v zahraničí vyhlásili válku jménem československého národa. Nebudete a nejste osamoceni. A válka nepřestane, dokud tento režim nepadne a dokud odpůrce nebude poražen na hlavu. Spojenecká letadla se často objeví nad vašimi městy, aby vám přinesla povzbuzení a podporu.

Slibme si tudíž, že od dnešního okamžiku stojíme všichni důsledně a nekompromisně ve stálém denním boji proti zločinnému režimu a nepříteli, který zhanobil naše posvátné Hradčany a který za to bude těžce pykat! Tož všichni společně do boje za svobodné Československo ve svobodné Evropě!»

»Krásně to pověděl!« řekla matka dojatě.

»Tedy — do boje...,« prohodil zamyšleně otec. »Nu, trochu jsme se už do toho dali, pane presidente. Podívej se, mamko, kolik toho dnes nesu!« Nějaký balíček dopadl na stůl.

Slávek zahlédl malou skulinou ve dveřích, že jsou to dopisy.

»Zrádců tedy přibývá,« poznamenala matka.

»Vypadá to, jako by se s nimi po porážce Polska roztrhl pytel.«

»To už si myslí, že Německo má vyhráno?«

»Jsou to šílenci. Kopou současně dva hroby: jeden pro ty, které udají, druhý pro sebe.«

»Ano. Až zvítězíme...«

»— budeme neúprosní,« doplnil ji otec. »Musíme být neúprosní, protože spravedlnost nezná slitování.«

Zatím co matka dávala na stůl večeři, otec opatrně rozlepoval jeden z dopisů.

»Počkej s tím chvíli,« vyzvala ho. »Nejdříve povečeř, pak ti pomohu.«

Vůně pečených bramborů vnikla do pokoje. Slávek, skrčený stále u dveří, stál jako očarován. Začínal tušit, co se děje v jeho rodném domku. Vlna radosti a pýchy mu zaplavila hrud'.

»Tak jak to vlastně děláte?« otázala se matka, když otec dovečeřel: »Vždycky přijdeš až pozdě večer, hned se dáš do práce, ráno zase časně odejdeš — takže já tomu nevím začátku ani konce.«

Slávek se přitiskl až k samé skulině, aby mu neušlo ani slovo. Však to, co slyšel, stálo za to!

Na poštovním úřadě ve Vsetíně byl zaměstnán Čermákův kamarád Hájek z Jablůnky. Byl rovněž legionářem. Oba mužové se rozhodli hned po patnáctém březnu, že budou podle svých sil a možností pracovat pro svržení německé nadvlády. Nevěděli hned, kde začít. Když se však ve Vsetíně usadilo gestapo a ničemní lidé začali posílat svá udání, bylo jim jasno, v čem bude záležet jejich práce.

Při třídění pošty si Hájek pozorně všímal dopisů, které byly adresovány gestapu. O kterých se domníval, že by mohly obsahovat udání, ty odkládal stranou. Pečlivě je zabalil a schoval do aktovky. Protože ve svém domku měl podnájemníka, kterému nevěřil, jezdil s dopisy do Hošťálkové za Čermákem. Ten dopisy doma rozlepil, přečetl, udání spálil a nezávadné opět opatrně zalepil. Ráno je pak zavezl na kole k Jablůnce, kde na něho už Hájek čekal. Byly dny, kdy nebylo ani jednoho dopisu. Někdy však jezdil Hájek do Hošťálkové i několik dní za sebou. A mezi přivezenými dopisy se vyskytlo skoro po každé nějaké udání.

»A nebojíte se, že udavači budou po tom pátrat?« divila se matka.

»Ne. Zrádci bývají zbabělí. Když takový udavač odešle svůj dopis a gestapo neprovede žádný zákrok — protože dopis nebyl doručen — nemá už zpravidla dosti odvahy, aby své udání opakoval. Bojí se, že by na sebe mohl uvrhnout hněv obávané tajné policie.«

V kuchyni zavládlo ticho, rušené jen šelestem papírů. Pojednou otec zvolal:

»Zase jeden!«

»Co píše?«

»Podávám tímto udání na Františka Lízala, rolníka v Hrabové. Jmenovaný zaujímá nepřátelský postoj k Německu a pravidelně poslouchá cizí rozhlas. Rozšiřuje lživé zprávy zahraniční propagandy a otevřeně prohlašuje, že Německo válku prohraje. Martin Slavický.«

»Co tomu říkáš?« zeptal se otec, když dočetl.

»Hanebné!« vybuchla matka. »Takoví by měli být všichni popraveni!«

»A také budou. Máme přesné seznamy všech okolních udavačů.«

A zase ten šustot otvíraných a zalepovaných dopisů.

»Jen jedna věc mě trochu znepokojuje,« ozval se po chvíli otec. »Mám obavy, že se stanu nápadným.«

»Proč?« lekla se matka. »Tuší již někdo —?«

»Bohudíky, tak daleko to ještě není. Ale zdá se mi, že mé ranní jízdy do Jablůnky nezůstaly bez povšimnutí. Aspoň můj kolega Zajíc se mě už dvakrát ptal, co tam jezdím dělat.«

»To je chyba. Kdyby se začalo po něčem pátrat, hned bys byl v podezření.«

»Bylo by dobře, kdybych se mohl s někým střídat.«

»Tak tam zajedu občas já,« nabízela se matka. »Na kole jezdit umím — a ten ztracený čas, co na tom dnes záleží! Jsou důležitější věci než umýt okna a udrhnout podlahu. Ostatně, já bych si to stejně všechno zastala.«

»O to by nešlo, mamko,« bránil se otec. »Vím, že mohu na tebe ve všem spolehnout. Ale tebe by si lidé všimli ještě dříve než mne!«

»Pak ovšem nevím, jak by se to dalo zařídit.«

Chvíli mlčeli.

»A střídat se s některým tvým kolegou — to bys nechtěl? Nedůvěřuješ jim?«

»Věřím jim úplně. Ale nechci do toho zatahovat více lidí... Nu, co naděláme. Ted' už budou tmavá rána, snad to nebude tak nápadné.«

»Škoda. Ráda bych ti pomohla.«

Vtom se otevřely dveře od pokoje. Na prahu stál Slávek. Bledý rozrušením dnešního večera. Celý proměněný tvrdým odhodláním.

»Tatínku, budu tam jezdit já!« řekl nějak chraptivě, ale rozhodně.

Rodiče, překvapení a polekaní, vyskočili.

»Slávečku, co je s tebou?« vyhrkla matka, která se v první chvíli lekla, že se tu hoch objevil v horečce.

»Proč nespíš?« zeptal se přísně otec.

Ale Slávek byl už u něho.

»Tatínku, slyšel jsem všechno. Projev pana presidenta i to, co jste si tu povídali.«

»Tak ... a to se nestydíš — tak za dveřmi, jako zloděj, jako nějaký...«

»Tatínku, nezlob se, ale já jsem měl velikou radost...«

»Z čeho?«

»Že bojujete proti Němcům!«

Otec si vzpomněl na učitelova slova. Náhle zjhl.

»Ty kluku jeden...! Nestůj tu jako košiláč a raději nám řekni, co vlastně chceš?«

»Budu jezdit do Jablunky místo tebe.«

»A co řekne mistr?«

»Do sedmi budu zpátky!«

»Hm ... a kdyby tě někdo cestou prohlížel?«

»Však průkazku mám.«

»Ano, ale dopisy?«

»To bych si už nějakou skryš vynalezl — dvojité dno v aktovce nebo něco takového.«

Otec byl s jeho odpovědmi zřejmě spokojen.

»A dovedl bys mlčet?«

»Tati!«

»No nic, chlapče, to já jen tak ... to víš, jde o krk.«

»Však já vím, tatínku. Tož mohu?«

Otec se zadíval na matku.

Byla vážná, zamlklá.

»Co tomu říkáš, mamko?«

»Tys to dobře řekl: jde o krk. Konečně ... kdyby se to prozradilo, jsme v tom stejně celá rodina. A budete-li se střídat, bude to jistě méně nápadné. Ostatně, jednou týdně to povezu já. Toho si nikdo ani nevšimne, protože každou sobotu jedu tak jako tak do Vsetína.«

»Ty jsi hodná, maminko! Tož co, tati, mohu?«

»Co s tebou nadělám,« řekl otec a v jeho hlase leželo něco jako hrdost. »Ale teď jdi už spat!«

»A to ne! Já vám pomohu.«

»To se musí umět, chlapče! Ani ta nej přísnější kontrola nesmí poznat, že byl dopis otvírán!«

»Však mi to ukážeš a já už to svedu.«

Nebylo ještě ani jedenáct hodin, když skončili. Udavačský dopis spálili a popel rozmělnili na padrt'. Nezávadné pečlivě složili do kusu nepromokavé látky. Otec vytáhl z podlahy pohyblivé prkno a balíček tam zasunul.

»Zítra tedy pojedu ještě já, abych to mohl v Jablůnce zařídit,« končil své pokyny otec. »A pak, pak se budeme střídat, ty — kluku!«

Slávek byl velmi rozrušen. A přece usínal snadno. Hřálo ho vědomí, že už ne jenom Pavel Kovářů, ale i on!

Čin!

Ne jenom tiché nadávky, tiché kletby, tichý vzdor, tichou nenávist — ale čin, čin, čin!

I pan president žádá činy! — — —

Když jel s balíčkem dopisů po prvé, byl úplně klidný. Byl si dobře vědom toho, co podniká. I toho, co by se stalo, kdyby byl dopaden. Věděl, že musí být opatrný a co nejméně nápadný. Choval se proto přesně tak, jako by jel k mistru Kadlčákovi.

Sotva přešel most za Ratiboří, spatřil před sebou listonoše. Šel pěšky, kolo si vezl.

»Jsi Slávek Čermák?« zeptal se, když ho Slávek míjel.

»Ano.«

»Půjč mi pumpu! Uchází mi duše.«

Slávek seskočil.

»Já jsem Hájek. Dej to do mé aktovky!«

Zatím co listonoš pumpoval kolo, které toho ve skutečnosti vůbec nevyžadovalo, Slávek vsunul balíček s dopisy do jeho aktovky.

»Děkuji ti za půjčení,« řekl Hájek po chvíli. »A kam ty sis vyjel tak po ránu?«

»Jenom tak. Trochu se projet,« usmál se Slávek.

Rozloučili se.

Listonoš nasedl a jel ke Vsetínu.

Slávek obrátil kolo a jel zpět k Hošťálkové.

Nemohl se vzpamatovat. Jak to bylo všechno jednoduché! Jak přirozené a všední!

A přece to byl čin.

A velký čin!

Neboť téměř každá ta jízda zachraňovala člověka.

3. Plameny vzpoury

Slávek pracoval se svými rodiči již několik týdnů. Za celou tu dobu se nepříhodilo nic, co by ohrozilo jejich činnost.

Jednou — bylo to koncem listopadu — lilo jako z konve. Otec se vrátil pozdě večer s objemným balíčkem.

»Dnes to bude jistě až do půlnoci,« řekl unaveně.

»Nevadí, tatínku,« utěšoval ho Slávek. »Já mám takovou chuť do práce, že nám to jenom poletí.«

Zatím co otec večerel, Slávek s matkou rozlepovali. Za chvíli bylo na stole několik otevřených dopisů.

»To bude zase nových zrádců!« povzdychl si otec, když přečetl první dopis s udáním. »Že se ti lidé —«

Vtom někdo zabušil na dveře.

Všichni na sebe zděšeně pohlédli.

»Gestapo!« zvolala tlumeně matka. I v tmavém světle petrolejové lampy bylo vidět, jak je bledá.

»Slávku, vem si knížku a čti!« rozkázal tiše otec. »Ty, maminko, chystej na podpálení na ráno.«

Sám několika rychlými pohyby sbalil dopisy a zastrčil je do skrýše.

Bouchání se ozvalo znovu. Bylo již ráznější, netrpělivější.

Otec se přesvědčil ještě jedním pohledem, je-li všechno uklizeno. Pak šel otevřít.

Jeho krok byl klidný, odměřený, vyrovnaný.

Rázným trhnutím otevřel dveře. Slabý proud světla dopadl na tvář pozdního návštěvníka.

Nebylo to obávané gestapo. Stál tam mladý, asi pětadvacetiletý muž. Byl zabalen do stanového plátna, které bylo už zcela promoklé. Jak se pohnul, v jeho vysokých botách zašplouchala voda.

»Přejete si něco?« zeptal se otec studeným hlasem.

»Mohl bych u vás přespat?«

»Kam jdete?«

»Ještě daleko,« odpověděl vyhýbavě neznámý. »Dnes bych tam nedošel.«

»No, pojd'te dovnitř!«

Teprve v kuchyni viděli, jak je příchozí mokrý. Ruce měl promodralé.

»Že se vám chtělo do takového nečasu,« vrtěla hlavou matka.

»Mamko, zatop tu!« řekl otec.

»Já zatopím!« nabízel se ochotně Slávek.

»Měl byste se trochu převléci. Máte něco u sebe?« pohlédla matka na cizincův batoh.

»Mám,« odpověděl návštěvník a chtěl rozvázat motouz. Ale zkřehlé prsty byly neohebné.

Slávek mu pomohl. Vytáhl z batohu balík prádla. Bylo tak mokré, že se mohlo ždímat.

»Mohl bych si to dát usušit?« zeptal se host.

»Trvalo by to příliš dlouho. Zatím byste nastydl. Maminko, dones nějakou košili a spodky!«

Této výzvy nebylo ani třeba, protože matka již přinášela suché prádlo, šaty i domácí papuče. Oheň v kamnech vesele zapraskal.

»Převlechte se! My zatím odejdeme do ložnice,« řekl otec.

»Jste příliš hodní. Ale zdá se, že mi opravdu nezbyvá nic jiného.«

Rodina odešla.

»Tati, co bude s našimi dopisy?« staral se Slávek.

»Až host usne, přenesu je z kuchyně sem a doděláme to.«

»Není to nějaký vyzvědač?« zašeptala matka.

»Nevím. Člověk nesmí věřit nikomu. Ale tento vypadá poctivě.«

Za chvíli se ozvalo z kuchyně veselé zvolání: »Hotovo!«

Mladý muž stál u sporáku a mnul si ruce. Do jeho bledé tváře proudila pomalu červen.

»Nezlobte se, že jsem vás přepadl tak pozdě v noci,« omlouval se při večeři, kterou mu narychlo připravila paní Čermáková. »Chtěl jsem ještě dnes dorazit do Vsetína, ale v tom lijáku je to opravdu těžké. Mám za sebou dlouhý pochod...«

Ostatní mlčeli.

»Jdu totiž na Slovensko,« začal zase po chvíli. »Chci se dostat k našim...«

»Máte tam příbuzné?«

»Ale ne,« usmál se. »Myslím totiž ... k naší československé armádě!«

»Na Slovensko? A jak dále?« zeptal se pan Čermák.

»Pak do Maďarska, do Jugoslaviie...«

Teprve nyní zmizel chlad z řeči pana Čermáka. Při zmínce o československé armádě se v něm ozvala stará legionářská krev. Dal se s hostem do hovoru.

Pozdní návštěvník se jmenoval Semela. Byl posluchačem práv na Masarykově universitě v Brně. Když vypukla válka, chtěl se dostat do Polska se dvěma kamarády. Opatřili si nejnutnější potřeby a počátkem září se vydali na cestu. Daleko však nedojeli. Před Kyjovem je zastihla vojenská vlaková kontrola. Když se Semelův přítel legitimoval, vypadla mu padělaná legitimace.

Kontrola to zpozorovala. Hned byli všichni tři zadrženi a vráceni do Brna. Semelovi a druhému příteli se podařilo v nestřeženém okamžiku vyhodit z vlaku nebezpečné doklady, které měli již také připraveny pro pobyt na Slovensku. To je zachránilo. Když se jim nemohl dokázat žádný nepřátelský úmysl, byli propuštěni na svobodu. Jejich kamarád ovšem zůstal ve vězení.

»Když byly po nešťastném 17. listopadu zavřeny vysoké školy,« končil své vyprávění Semela, »rozhodl jsem se, že se pokusím o útěk do ciziny ještě jednou. Protože v Polsku nás již není třeba, jdu na Slovensko a dále, jak už jsem vám řekl. Tentokrát jsem sám, neboť i mého druhého přítele zatím zatkli. Cestuji většinou pěšky. Vyhledávám hory a samoty...«

»Jen ať se vám to všechno podaří,« pokyvoval hlavou pan Čermák.

»Věřím v to,« řekl Semela pevně.

Zatím paní Čermáková rozvěsila po kamnech mokré prádlo a šaty. Brzy potom šel host spat.

Pan Čermák přenesl dopisy ze skryše do ložnice. Tam pokračovali v nedokončené práci.

»Ale polekali jsme se,« pronesla šeptem matka.

»Aspoň vidíme, že opravdu musíme být připraveni na všechno,« řekl otec.

Ráno se Semela převlekl do svého prádla, posnídal, poděkoval za pohoštění a vydal se na další cestu. Déšť zatím ustal.

Jeho návštěva byla první toho druhu, ale pak přicházeli k Čermákům další a další uprchlíci. Byli to lidé, kteří unikali ze spárů německé nadvlády do ciziny, aby tam bojovali v československé armádě.

Někteří se zdrželi v Dolině den, dva, jiní i několik dní. Několikrát se stalo, že týž den jich přišlo i několik. Nebylo divu. Čermákova chaloupka, stulená pod samým úpatím horského hřebene, lákala svou samotou, tichem a nenápadností.

Když se jich sešlo několik, pan Čermák je přidělil — jak tomu říkal — svým příbuzným a známým. Jednoho zavedl k Šebestům, druhého k strážmistru Bartoňovi, třetího k Nevrlům. Bylo-li jich ještě více, přidělil je Otáhalům, Janouškům, Spěchalům, vdově Čechové nebo Kovářům.

Činnost těchto lidí se brzy neomezovala jen na poskytování pomoci uprchlíkům. Roznášeli letáky, to měli na starosti hlavně Slávek s Pavlem, které dostávali ze Vsetína a jiných míst. Šířili zprávy ze zahraničního rozhlasu a přechovávali zbraně, třebaže věděli, co je čeká, kdyby byli prozrazeni.

A zatím germánský nenasytný dráp uchvacoval jednu evropskou zemi za druhou. Sáhl po Dánsku a Norsku, zaťal se do Holandska, Belgie, Lucemburska a Francie, vsypal déšť pum na Anglii, rozdrásal Jugoslávii a Řecko, podmanil si Maďarsko, Bulharsko a Rumunsko, uhodil na Rusko.

Téměř celá Evropa potemněla hákovými kříži.

Udusila tato vítězství touhu po svobodě v ujařmených národech? Naopak! Řady bojovníků za svobodu houstly, rostly Němcům přímo pod rukama. Lid se stal tvrdým a odhodlaným. Když boj, tak boj! Ale poslední rána nebude vypálena z germánského děla.

V to věřili ve všech zdeptaných zemích. V to věřili i v Čechách a na Moravě.

Nic nepomáhala strašná hrůzovláda. Plameny vzpoury nemohly udusit ani koncentrační tábory, bití, mučení a plynové komory. Za jednoho zavřeného a umučeného povstali dva noví mstitelé. Sabotovali německá nařízení, nedodržovali předpisy. Vnášeli zmatek do nepřátelských úřadů.

Sabotovalo se všude. Nejmenší studenti si vylévali zlost aspoň hanlivými říkankami a posměšnými nápisy na führera. Dělníci zpomalovali práci a ničili stroje. Železničáři rušili dopravu. Mlynáři prodávali lidem na černo mouku a dovolovali semlíti třeba dvakrát tolik, než na kolik znělo úřední povolení. Rolníci neodváděli předepsaná množství.

Sabotáž, sabotáž, sabotáž.

Sabotovalo se všude. Ve školách měla být mládež vedena k říšské myšlence. Při nařízených oslavách ředitelé škol četli žákům suchým a vyprahlým hlasem listinu, kterou jim úřady pro jistotu dodaly samy. Mládež se při tom bavila — zvláště při rozhlasových projevech — nebo se docela nepokrytě vysmívala.

Sabotovalo se všude. Jel tatík na kole s těžkým kufrem. Doby byly zlé, příděly nestačily, shánělo se všechno: mouka, sádlo, vejce. Před vjezdem do města stál strážník.

»Stát!«

Polekaný muž se již v duchu loučil s drahocenným obsahem kufru.

»Co tam vezete?« ptal se přísně strážmistr.

»Nu, to víte, trochu mouky a nějaký omastek...«

»Tak objed'te město a ztrat'te se!«

»Ale kudy, pane strážmistře?«

»Člověče, tož já vám mám ještě ukazovat cestu? Tak podívejte se: pojedete tuhle okolo Moravy, tam vzadu je most přes řeku, přejedete po něm, pak ještě kus po louce a budete za městem ... ale dělejte, ať vás nechytanou! Ve městě je německá hospodářská kontrola, zastavuje každého, prohlíží i aktovky, zadržuje lidi...«

Sabotovalo se všude. I v samé vládě, jejíž ministerský předseda Eliáš dlouho mátl nejvyšší německé úřady.

Sabotáž, sabotáž, sabotáž...

Němci usoudili, že tak to dále nepůjde. Nemá-li se jim nadvláda v českých zemích rozplynout jako mýdlová bublina, musí zakročit ostřeji.

Musí ukázat ještě tvrdší a krutější pěst.

A kdo z nich by to dovedl lépe než vedoucí státní policie Heydrich?

Sotva se objevil v Čechách, bylo vyhlášeno stanné právo. Stovky českých lidí byly popraveny, tisíce zatčeny. Krev mučedníků tekla v Brně, v Praze, Terezíně, v Dachau, v Buchenwaldu, v Mauthausenu, v Oranienburku, v Osvětimi a bůhvíjak se všechny ty mučírny nazývaly.

Dva hlavní původci těchto pohrom v naší vlasti — Heydrich a Frank — si mnuli spokojeně ruce. Srazili ten paličatý národ k zemi! Zdrtili ty vzdorovité a nenapravitelné lebky! Hle, Češi jsou již jako krotcí beránci! Plameny vzpoury, které až dosud výhruzně vyšlehovaly, jsou uhašeny. Všude je pořádek. Všude je klid. Všude je ticho.

Uhasly opravdu plameny odboje?

Jak málo znali český národ! Jak málo znali jeho neuhasitelnou touhu po svobodě!

Kdo si všiml toho osamělého letadla, které v prosincové noci roku 1941 zakroužilo nad Čechami? Kdo zpozoroval odvážné mladé hochy, kteří seskočili v blízkosti Prahy, aby splnili úkol nejtěžší?

Snad, snad je někdo spatřil. Ale najisto unikli pozornosti německých tyranů, zpitých vítězstvím nad Evropou.

Byli nenápadní a znali dobře svůj úkol a cíl. Pražané jim podali přesné zprávy o Heydrichovi.

A 27. května roku 1942 stihl Heydricha zasloužený trest.

Byla to těžká rána pro celé Německo. Kdo jim teď uvěří, že v Čechách a na Moravě je všechno v nejlepším pořádku? Že Češi jsou spokojeni s německou ochranou?

Němce zachvátil bezmocný vztek. Děsivá smršť se rozpoutala nad Čechami a Moravou. Tisíce klesly pod katovou rukou. Plameny Lidic vyšlehly až do nebes.

A národ? Byl pevný jako skála. Nedovedlo jej zkrušit ani německé běsnění, ani nepodlehl hrabivému mamonu, když Frank vypsál desítmilionovou odměnu na dopadení pachatelů atentátu.

A poslední odpověď hrdinů, kteří provedli smělý čin, byla právě tak statečná jako atentát sám. Když byli po třech týdnech usilovného hledání vypátráni v kryptě pravoslavného kostela, bránili se jako lvi. Pálili ze svého úkrytu na útočníky tak mistrně, že se k nim žádný nemohl přiblížit. Nakonec bylo proti nim použito stříkaček, které chrlily do podzemí proudy vod. Hladina stoupala, ale odvážlivci stříleli dále. Už jim sahala po pás, po hrud'. Už bylo vody až po krk. Každý měl v pistoli jediný náboj.

Vzdají se?

Výstřely v podzemní kryptě zaduněly v odpověď. Stateční vojáci republiky zvolili dobrovolnou smrt.

A domnívali-li se Němci po provedení všech násilností, že tentokrát je český národ už opravdu umlčen, zase se mýlili.

Měli se jenom zaposlouchat do vzrušeného tepu českých srdcí. Měli nahlédnout do českých rodin. Měli vyslechnout hovory dělníků o přestávkách mezi prací. Měli jít do vlaků a pozorovat cestující. Všude by viděli totéž: nezlomeného ducha, víru ve spravedlnost a odplatu.

A měli si zajít na hošťálkovskou Dolinu.

Mnoho se tam změnilo za ta tři léta. Manželé Čermákovi zestárli nejméně o deset let. Slávek byl už tovaryšem, v červenci dostal výuční list. Jenda pracoval ve Zlíně. A jedenáctiletá Olinka se stávala pravou rukou ustarané matky. Byla veselá, švitořivá, usměvavá. Všichni ji měli rádi. Nikoho nezarmoutila. Celou Dolinou se často rozléhaly její písničky, někdy skotačivé a jásavé, jindy táhlé, vážné a smutné.

Celou tu dobu dělali Čermákovi všechno, co bylo v jejich silách. Jízdy do Jablunky už sice nebyly tak pravidelné, protože gestapo něco věřilo.

Ale tím více podporovali uprchlíky, kterých přibývalo.

Valašské hory lákaly svou rozlehlostí. A jejich lid? Je z počátku nedůvěřivý — je těžko hned poznat a uvěřit, že nový člověk není jen vyzvědačem gestapa. Ale jakmile tě prohlédnou, jakmile poznají, že jsi opravdu štvanec, který potřebuje pomoci, jsi jejich člověk. Snesou ti poslední skrovné zásoby, raději si sami utáhnou opasek, než by tě nechali odejít o hladu. A budou tě chránit před slídivýma očima německých vetřelců, kteří tuší, že zdejší hory jsou nebezpečné, i když mlčí. Proto je procházejí křížem krážem se svými zlými psy, pušky mají připraveny k výstřelu. Když zahlédnou mezi stromy postavu, ženou se k ní. Uprchlík! »Stůj!« A před užaslým Němcem stojí prostý valašský dřevorubec, klidně pozoruje vojáka, ne, nerozumí, nic neviděl, nic neslyšel, vrtí hlavou a krčí rameny. Pak jeho sekera zazvoní o tvrdý pařez — ej, germáni, vy jednou poběžíte a tehdy naše sekery nebudou mlátit už jen do těchto pařezů, věru že ne — —

A uprchlík si zatím hová v dřevorubcově chalupě, která je odtud několik kroků. Že je malá jako dlaň a člověk by se v ní nemohl ukrýt? A kdo se to usmívá zpod doškové střechy? Kdo je to ukryt pod hromadou slámy? Kdo leží na dřevěné pryčně v mistrně maskovaném sklepě pod »podsínkem«? Ej, vejdi do pasekářské chalupy a hledej tam ukrytého člověka!

A je těch chalup, které tě přijmou jako svého syna! Zajdi si třeba k Spěchalům. Starý Spěchal si tě přeměří pohledem, který ti až duši rozřízne. Pak se dá do smíchu, poplácá tě po zádech, pojd', synku, tady

si odpočin, Milada zatím něco ukuchtí, pojiš a vyspíš se ... a zítra — -jak? Hned zase dál? Nevadí, převedu tě přes horu, znám tu každý chodníček a každý keř, se mnou nezabloudíš — — —

Nejsou-li u Spěchalů doma, dlouho se nerozmýšlej! Přeskoč kopeček, trochu se zadýcháš, ale to nic, starý Spěchal má přes padesát a běhá tu jako mladík, překročíš cestu a jsi v hospodě u Kubišů. Tam sice spát nemůžeš, je to hned u cesty a žízňiví Němci se tu často zastavují, ale Kubišovi mají synka, dvanáctiletého Toníka, chlapce bystrého a spolehlivého, který dovede mlčet jako ryba. Ten tě dovede úzkou pěšinkou do Doliny a to už si zase jako doma.

A jdeš-li s druhé strany, zastav se na pasekách u Kovářů — ale co ti to budu všechno jmenovat. Zastav se v kterékoli pasekářské chalupě, jež jsou roztroušeny okolo Hošťálkové, zastav se u Ratiboře, v Jablůnce, u Bystřičky, na Čartáku, na Soláni, jdi k Radhošti, Kněhyni a Lysé hoře, celé to Valašsko stojí v tvrdém a nesmiřitelném boji, i když se dosud neblýská a hory se zdánlivě usmívají. Celé to Valašsko ti podá pomocnou ruku a nedá, nedá ti zahynout.

Ty, cizinec, užaslý půjdeš tímto krajem, budeš míjet paseku za pasekou, dědinu za dědinou, horu za horou, budeš se divit, kde se tu vzalo tolik lásky, když příroda zde učí jen zápasit a bojovat. Náhle si vzpomeneš na slova známé básně »chaloupky české, buďte požehnány!« — a nedá ti to, aby sis ten verš neupravil po svém: »Valašské chaloupky, buďte požehnány!«

Sta a sta uprchlíků prošlo tak valašskými horami. Prchali přede vším možným: před vyšetřováním, před zatčením, před nucenou prací v Německu, před koncentračními tábory.

Utíkal tudy i zednický mistr Kolísko. Byl až odněkud z Čech a podařilo se mu uprchnout z koncentračního tábora.

Jednoho večera nesměle zat'ukal na okno u Čermáků. Otevřeli mu.

»Jsem pronásledován,« řekl jim. »Mohl bych se tu zdržet delší dobu?«

»Ale ovšem,« odpověděl s naprostou samozřejmostí pan Čermák. »Musíte však být opatrný a přes den se raději neukazovat.«

»Děkuji vám. To víte, že se zachovám podle vašich pokynů.«

Byl u nich již čtrnáct dní. Za celou tu dobu se nepříhodilo nic zvláštního.

Večer, po návratu pana Čermáka ze služby, besedovala často celá rodina se svým hostem. Mistr Kolísko jim vypravoval o všem, co prožil v koncentračním táboře. Líčil utrpení a nevýslovnou bezmoc vězňů, kteří jsou za živa pohřbeni v děsivé propasti zoufalství.

Někdy přišli i návštěvníci. Přinesli kousek másla, bochník chleba, pár jablek a hrušek. Poslechli si Kolískovo vypravování a zase odešli.

Pobyt v koncentračním táboře zanechal u Kolíska trvalé stopy. Byl vylekaný, dostrašený, při každém zvuku vyskakoval, všechno ho rozrušovalo.

»Snad to s tím pronásledováním nebude tak zlé,« chlácholil ho pan Čermák, když viděl, jak se Kolísko chvěje při každém vrznutí dveří.

»Já jim nevěřím. Koho si jednou vezmou na mušku, toho už tak lehko nepustí,« trval na svých obavách Kolísko.

»Třeba již ztratili vaši stopu.«

»Dal by Bůh.«

Uplynul další týden. Pan Čermák se vrátil ze služby dříve než obyčejně.

Při večeři byl zamlklý.

»Tati, stalo se ti něco?« otázal se Slávek.

»Do dědiny přijel nějaký pátrací oddíl,« odpovídal zvolna otec. »Tož nevím, co tu chtějí.«

»Že to bude v souvislosti se mnou!« lekal se Kolísko.

»Může být. Ale je jich nějak mnoho. Myslím, že to bude větší podnik.«

»Pak by bylo dobře, kdyby si pan Kolísko lehl do stodoly. Tam by ho nenašli,« navrhovala matka.

»To udělám, přátelé, a hned,« zvedal se mistr. »Jistota je jistota. Nejraději bych se sice vydal na další cestu, ale teď, na noc...«

»Kam byste chodil. Vyspíte se ve stodole a ráno —«

»A přece bych tu nejraději zůstal ještě aspoň dva dny, než se to přežene,« rozhodl se náhle Kolísko.

»Potom bych měl už jistě klidnější cestu. A mimo to — necítím se nějak dobře. Píchá mě pod lopatkami.«

»Jak myslíte,« svoloval pan Čermák.

»Však ve dne může ležet pan Kolísko v našem krytu,« navrhl Slávek.

Ve svahu za Dolinou byla už od přírody dokonalá skrýš. Slávek s otcem ji tak zamaskovali, že nezasvěcenec by ji nikdy neobjevil. Tam ukrývali uprchlíky, když bylo nejhůře.

»Ano, tam to bude nejlepší.«

Noc minula klidně.

Ráno ho zavedli do krytu. Pečlivě zakryli vchod.

»Večer pro vás zase přijdeme,« loučil se s ním Slávek.

»Jen jestli mu tam nebude zima! Aby se nenachladil. Zdá se mi, že v posledních dnech vypadá nějak špatně.«

V poledne se vrátil Slávek z práce s neveselou zprávou.

»Dověděli jsme se, že ten oddíl tu zůstane několik dní. Pátrají prý po nějakém generálovi.«

»Pán Bůh nás potěš!« lekala se matka.

»A toho chudáka venku teprve!«

Večer ho přivedli do kuchyně.

Byl přepadlý a pokašlával.

Paní Čermáková se na něho pozorně zadívala.

»Pane Kolísko, nemáte horečku?«

»Myslím, že mám. Po zádech mi běhá mráz, ruce a nohy mám jako polámané...«

»Tak já vám něco řeknu,« rozhodl se pan Čermák. »Zůstanete spát s námi, zatopíme v kuchyni.«

»Chraň Bůh! Jen to ne! Tu by mě našli okamžitě! Jen to ne!«

Přemlouvali ho všichni, ale marně. Kolísko trval na svém: na noc půjde do stodoly, zítra zase do krytu.

Paní Čermáková mu navařila čaje. Do stodoly mu dali tři teplé přikrývky.

I tato noc minula klidně.

Ráno šel zase do krytu. Byl malátný a již mu nebylo ani do řeči.

V poledne řekla matka Olince:

»Olinko, vezmi do konvičky čaje a zanes to panu Kolískovi. Ale buď opatrná!«

»Ano, maminko!«

Už ani před Olinkou nebylo doma tajemství. A statečné děvče často pomohlo rodičům v těžkých okamžicích. Čeho se nemohl odvážit dospělý muž či žena, to prošlo malému děvčeti.

I dnes splnila svůj úkol rychle a nenápadně.

»Jak je mu?« otázala se jí matka.

»Myslím, že má vysokou horečku,« řekla Olinka. »Čaje se napil, ale skoro ani nemluvil. Jenom ukázal, že ho píchá v zádech.«

»Aby to tak byl zápal plic! Nu, nic nenačekáme! Jak přijde tatínek, poradíme se, a ty bys, Slávku, navečer zavolaš pana doktora. Řekl bys mu, že Olince je špatně, tady by si to s ním už tatínek nějak vyřídil. A na noc už ho necháme tu, ať se brání, jak chce. Musíme věřit, že to dopadne dobře.«

Odpoledne byla doma jen paní Čermáková s Olinkou. Ta se právě chystala, že se zase podívá za nemocným. Konvičku s čajem měla na sporáku.

Výhlédla z okna a krve by se v ní nadořezal.

»Co je ti, Olinko?« přiskočila k ní matka.

»Jdou sem vojáci!« vydechla Olinka a ukázala na pěšinku od Kubišovy hospody.

Šli po ní čtyři vojáci s velkými psy.

4. Bouře nad Dolinou

Těžký mrak se pověsil na Dolinu.

Co chtějí? Kam jdou?

Brzy se jim dostalo odpovědi. Vojáci zamířili k jejich chalupě. Dva zůstali venku, dva vešli dovnitř. I se psy.

Paní Čermáková se násilím ovládla. Ještě štěstí, že v poslední chvíli vylila čaj z konve!

Vojáci se vyptávali lámanou češtinou, nebyl-li tu nějaký »oficír«.

»Ne, nic podobného tu nebylo,« oddychla si paní Čermáková. Pán Bůh zaplať, že jejich návštěva neplatí Kolískovi! Rázem oživila a nabyla staré jistoty.

A nešel ani okolo? Neviděli nějakého důstojníka v lese?

Kdepak, sem nevzkročí ani lidská noha! Co by tu také dělal?

Vojáci přesto začali prohlížet celý dům. Kam nemohli vniknout sami, tam poslali psy. Rozházeli postele, vešli do sklepa, vylezli na půdu, prošťárali stodolu.

Nic.

Odešli.

»Maminko, já jsem se ti tak třásla!« zašeptala Olinka.

»Však já také, Olinko!« přiznávala se matka. »No, jenom ať se už nevracejí! Kam jdou?«

Olinka opatrně vyhlédla.

»K lesu!«

»Snad ne ke skryši?«

»Ne, jdou hodně doleva,« uklidňovala matku i sebe Olinka. »To už ho nenajdou.«

»Tak přece měl pravdu Slávek, že hledají nějakého...«

Vtom se ozval zuřivý štěkot psů.

»Probůh, co se tam stalo?« lekla se matka.

Olinka vyšla ven. Kráčela k drvárce, jako by šla pro dříví. Přitom se úkradkem podívala do lesa.

Náhle se zastavila, jako by ji přikoval k zemi. Chvíli naslouchala. Pak se obrátila a spěchala do kuchyně.

»Maminko, je zle...!«

»Co se stalo?«

»Pan Kolísko kašle, slyšet ho až sem!«

»Tož to je s ním konec...!« zalomila rukama matka a usedla na židli. »A zaslechli to?«

»Ano, protože už ho hledají. Psi pobíhají sem a tam...«

»A jsou blízko skryše?«

»Ještě jsou dosti daleko, ale jdou k ní. Ti psi jim ukazují cestu...«

»Počkej —!«

Do mrazivého ticha v kuchyni pronikal nový, ještě zuřivější štěkot psů. Pak bylo slyšet zlostné hlasy a žalostné zaúpění.

»Už ho našli...,« řekla mrtvě matka.

Obě se přitiskly k záclonce na okně a snažily se zahlédnout, co se děje v lese.

Obraz, který spatřily, jim podlomil nohy. Vojáci vytáhli nemocného uprchlíka z úkrytu. Bili ho pažbami, smýkali jím se strany na stranu a něco na něho křičeli.

Kolísko neodpovídal. Nemohl odpovědět, protože jím zmítal těžký záchvat kašle.

A už se vydal truchlivý průvod na cestu k Čermákově chalupě.

Dva rozzuření vojáci vrazili do kuchyně.

»Věděli jste o něm?«

»Ne,« řekla rázně paní Čermáková a sama byla udivena, kolik jistoty a přesvědčivosti je možno vložit do jediného slova.

»A co toto?« ukazoval voják na teplé přikrývky, které dali Kolískovi do krytu. »Kde to vzal?«

»Nevím,« trvala na svém už úplně klidná žena. Byla překvapena sama sebou. Dokud se nebezpečí vznášelo okolo ní jako cosi neurčitého, chvěla se bázní a očekáváním toho, co přijde. Nyní, když mu stála přímo tvář v tvář, pocítila mrazivý, železný klid. Zdálo se jí, že nikdy neměla tak jasné myšlenky jako v

této chvíli.

»Však ono se to vyšetří,« řekl vztekle voják, zmatený jejím klidem. Zahrozil ještě puškou a vyšel ven i se svým druhem.

Před domkem stál Kolísko. Stál? Potácel se s boku na bok. Na tváři měl velikou bouli — to jak byl zasažen pažbou jednoho vojáka. Kalné oči upíral na paní Čermákovou. Mlčel, ale v jeho zraku ležela prosba za odpuštění. Jeden voják ho hlídal, kdežto zbývající prohlíželi a vyslýchali Čermákovy sousedy.

Když nic nepořídili, vyrazili k Hošťálkové. Cestou tloukli klesajícího uprchlíka, křičeli na něho, psi štěkali. Celá Dolina se otřásala touto nelidskou podívanou.

Když se večer vrátili otec se Slávkem, už o tom věděli. V celé dědině se nemluvílo o ničem jiném.

V noci odběhl Slávek do skryše a zahladil všechny stopy, které by je snad mohly ještě nějak prozradit. I doma spálili všechno, co by jim mohlo uškodit. Pušku a dvě pistole, které pečlivě uschovávali, zabalili a zakopali za chalupou.

Ráno zajel Slávek za Hájkem. Řekl mu, aby už dopisy nevozil. Budou pokračovat, až se všechno uklidní.

»Teď záleží všechno na Kolískovi,« řekl pan Čermák. »Bude-li pevný a dovede-li mlčet, nemusíme se ničeho obávat. Promluví-li však...«

Dovede-li mlčet...

Sváží tě tak, že rukama se držíš za paty, prostrčí ti mezi pažemi dlouhou a pevnou tyč, upevní ji na dva silné sloupy, roztočí tě — a ne rukama, nýbrž ranami obušků! — a točíš se, jako ses točil v dětství na hrazdě při kolenotoči, rychleji a rychleji, za každým otočením na tebe zařvou: »Kdo ti pomáhal? Mluv!« A když mlčíš, nová rána, druhá rána, třetí rána, po hlavě, po zádech, po tváři, po rukou... V hlavě ti hučí, točíš se už nejen ty, ale celý svět ... a mlčíš...

Pak tě postaví tváří ke zdi, k tvrdé kamenné zdi, za každou otázkou následuje prudký úder do hlavy, strašný náraz nosem a čelem do stěny, krvácíš, už nejsi ani člověk ... a mlčíš... a mlčíš...

Otočí tě zase čelem do světnice. Obrovský gestapák si povyskočí a jeho těžká okutá bota dopadne na tvou nohu, přímo na nárt, ozve se praskot, hroutíš se k zemi, zvedají tě surovými ranami obušků ... a mlčíš ... a mlčíš ... a mlčíš...

Když pozbudeš vědomí, dají ti na chvílku pokoj. Sotva však otevřeš oči, vrhnou se na tebe znovu. A mají desítky jiných a krutějších způsobů, jak tě donutit k mluvení. Je jim lhostejno, co si o nich myslíš. Co jim záleží na tom, že všechna hrůza obávaných mučičů ve středověku s koly a kládami na lámání lidských údů bledne a ztrácí se před tím, co přineslo lidstvu Německo dvacátého století?

Jsi-li pevný jako skála, jsi-li tvrdý jako žula, dovedeš mlčet stále. Vydržíš tento nelidský nápor, i když nemáš naděje, že by ses zachránil. Buď podleheš jejich ranám, nebo tě ubijí až potom. Ale v poslední chvíli jasného vědomí tě zahřeje myšlenka, že tvůj duch zvítězil nad hrubou mocí. A vědomí, že jsi zachránil mnoho lidských životů...

Dovedl mlčet i Kolísko?

Druhého dne seděla Čermáková rodina u oběda.

»Tak co je s Kolískem?« otázala se matka.

»Odvezli ho do Vsetína,« řekl otec. »Nejprve ho vyslýchali zde v obecní kanceláři, ale nic z něho nemohli dostat.«

»Třeba bude mlčet i ve Vsetíně. Zdá se, že je to opravdu statečný chlap. Jinak by tu již byli.«

Okolo okna se mihl nějaký stín.

Byl to soused.

Polohlasitě zavolal:

»Jdou sem nějakí lidé! Řekl bych, že je to gestapo!«

Stín zase zmizel.

Pan Čermák přiskočil k oknu, z něhož bylo možno přehlédnout celou Dolinu.

Opravdu! Od silnice se blížili tři mužové. Tmavé šaty, vysoké boty. Šli pomalu, vesele se o něčem bavili. Zřejmě si byli svou věcí jisti.

»Jdou pro nás!« řekl pan Čermák.

»Co teď?« lekla se matka.

»Utečeme do lesa.«

»I s Olinkou?«

»Ano! Vytratíme se za drváрку, a než sem přijdou, zmizíme v houštinách.«

»Ale co vzít s sebou?«

»Nic. Není času! Za mnou!«

Pan Čermák uchopil čepici a už byl na dvoře. Ostatní chtěli vyrazit za ním.

Ale už se k tomu nedostali, poněvadž otec se náhle obrátil a vracel se do kuchyně.

»Škoda, že jsme ty zbraně zakopali,« pohlédl na Slávka. »Mohli jsme se aspoň bránit.«

»A proč ses vrátil, tati?« zeptal se Slávek.

»Jdou sem s několika stran,« odpověděl otec. »Zahlédl jsem dvě skupinky po dvou a po třech. Sestupují k naší chalupě od lesa.«

»Co uděláme?«

»Už nic,« řekl smutně pan Čermák. »Je pozdě. Až nás budou vyslýchat, nevíme o ničem. O Kolískovi ani o těch druhých. A nikoho z Hošťálkové nebudeme jmenovat. Rozumíte?«

»Ano,« zašeptali všichni.

»Musíme zapírat do posledního dechu. Jinak bychom přivedli do neštěstí —«

Vtom se rozletěly dveře od kuchyně a v nich se objevili dva gestapáci s namířenými pistolemi.

»Ruce vzhůru!«

Celá rodina uposlechla. Zatím co jeden mířil, druhý dával pouta panu Čermákovi.

Matčin pohled se svezl úkradkem do Doliny. Myšlenky jí zavířily v hlavě jako divoký vodopád. Budou zatčení, odvěčeni. Olinku jistě zase propustí, vždyť je to dítě. Kdo si ji k sobě vezme? Jeník je ve Zlíně. I když se vrátí do rodného domu — je to chlapec. Zbývá babička, která žije v dědině u sestry. Stará osoba, která by sama potřebovala opory. Kdo tedy —?

Slávek!

Slávek kdyby tu mohl žít! I když by se musel skrývat před pronásledovateli, kteří by po něm jistě slídili, přece by dovedl domácnost udržet. Zařídil by u sousedů, aby udělali to, na co by nestačil sám.

Ale takhle?

Odvedou ho, odsoudí, snad i popraví a Olinka tu zůstane sama. Zůstane na světě jako kůl v plotě, odstrkovaná, bez opory — — —

To všechno se přehnalo jejími myšlenkami rychlostí blesku.

Když byl gestapák hotov s otcem a šel k Slávkovi, podrazila mu nohu.

Gestapák upadl a narazil tváří na škopík, v němž měli brambory pro dobytek. Pořádně se uhodil a zuřivě zaklel.

Zároveň se rozlehl malou kuchyňkou zoufalý matčin výkřik:

»Slávku, uteč!«

Slávek zůstal nerozhodně stát. Má tu zanechat rodiče? Nezhorší jejich postavení svým útekem?

Jen rychle, Slávku! Nerozmýšlej se ani vteřinu! Gestapák už vstává, jeho vztekem zkřivená tvář dává tušit, co bude následovat. Zde už není co zhoršit! Maminka, tvá statečná maminka ti ukázala, že v osudových chvílích se musí jednat rychle. Dokaž jí, že její oběť nebyla nadarmo. I tatínek ti dává očima znamení, abys utekl. Ví, že je už všechno stejně prozrazeno a ztraceno, tož nač ještě zvyšovat počet obětí?

Ale musíš být rychlý a mrštný jako veverka, neboť druhý gestapák nestřílí jen proto, že v tom zmatku by mohl zranit svého druha, který klečí na kolenou, drží si tvář a vyplivuje krev... Nestřílí, ale zato tím vztekleji volá:

»Fritz!«

A už stojí ve dveřích další gestapák a snaží se rychle rozpoznat, co se děje v kuchyni. V napřažené ruce má pistoli. Jednej rychle, Slávku!

Vymrštil se jako střela. Prudkou ranou vyrazil gestapákovi pistoli z ruky a chtěl proklouznout okolo něho na verandu.

Překvapený Fritz se však zatím vzpamatoval. Zachytil Slávka a pevně ho svíral.

Ale již tu byla zase matka. Vrhla se na gestapáka jako tygřice. Zakousla se mu vší silou do ruky, až zaúpěl. Ruka se uvolnila, druhá uchopila matku za vlasy a začala je vztekle rvát — ale to již Slávek neviděl. A neviděl ani to, jak gestapáci přiskočili k hrdinné matce, jak ji začali kopat a bít, až pozbyla vědomí.

Vběhl za drváрку, pak několik skoků doprava a už byl v lese. Kulky pronásledovatelů fičely za ním, před ním, okolo něho, les burácel ozvěnou střelných ran a zuřivých výkřiků — ale Slávek nedbal. Hnal se kupředu jako šílený a za chvíli byl tak daleko, že zmizel pronásledovatelům s očí.

Gestapáci se hnali po jeho stopě, stříleli dále jako posedlí — ale rány slábly každou minutou. Jak litovali, že s sebou neměli psy!

Slávek utíkal, co mu nohy stačily. Kam? Nevěděl. Jen do lesů, do hlubokých valašských lesů, kde se ztratíš jako kapka v moři. Lesy tě nezradí, Slávku. Poskytnou ti úkryt a ochranu. Sta malých jeskyněk a doupat skrývají pro tebe. Stačí přihodit nad vchod nějakou větev zeleného smrčů a jsi v bezpečí.

Pojednou se zastavil. Před ním stálo několik chat a restaurace. Je možné, že je už na Šanhaji?

Rychle couvl do lesa. Zde by mohli být Němci.

Zamířil doleva. Kam půjde? Kde se ukryje? Kde přenocuje?

Kam by šel jinam než k strýci Spěchalovi! Jeho chaloupka je přilepena na stráni pod lesem, široko daleko je pěkný výhled, strýc Spěchal je dobrák a pro strach má uděláno.

Přišel tam až za tmy.

U Spěchalů drželi černou hodinku.

»Dobrý večer!« pozdravil Slávek, když vešel do jizby.

»Dobrý večer!« odpověděl strýc. »A kdo to přišel k nám tak potichu, že ani pes nezaštěkal?«

»Váš Hektor mě poznal lépe než vy, strýčku. Co pak mě nepoznáváte? Vždyť jsem to já, Slávek!«

»A kýho šlaka! Pěkně tě vítám, chlapče! Však právě tu mluvíme o tobě. Milado, rozsviť! A jak ses k nám dostal?«

»Tož ... tak.«

»A nejsi raněn? Vždyť prý po tobě stříleli celé salvy!«

»Museli špatně mířit. Nestalo se mi nic.«

»Bohudíky, chlapče, bohudíky. Milado,« obrátil se k své dceři, která právě rozsvítila, »přichystej něco k večeři, však jistě jsi nic nejedl.«

»Nejedl, strýčku. Ale hlad nemám.«

»Já ti rozumím. Ale tělo se nedá ošidit.«

»Nevíte, co je s našimi?«

»Jak bych nevěděl, Slávku. Odvedli je všechny tři, ale Olinku již pustili.«

»A kde jsou?«

»Vzali je do Vsetína. Olinka je s babičkou. Celá dědina je vzhůru nohama.«

»Zatkli ještě někoho?«

»Posbírali všechny, kteří k vám v poslední době chodili: Šebestu, Bartoně, Otáhala, Janouška, tvého strýce a tetu Nevrlovy. Nešťastný Kolísko, ten jim to nadrobil!«

Slávek mlčel.

Vzpomínka na rodiče mu sevřela hrud'. Così jako trpká výčitka ho bodlo u srdce. On tu sedí na svobodě — a co se děje v této chvíli s nimi? Jistě jsou bití a týráni.

Náhle se zvedl a kráčel ke dveřím. Ne, nemůže si tu v klidu besedovat, když ví, že rodiče kdesi nevýslovně trpí. Půjde raději ven do tmy, do noci, půjde do lesů a bude bloudit až do vysílení, až klesne únavou.

»Kam jdeš, Slávku?« vyhrkl překvapený Spěchal.

»Už jsem vás viděl, tož zas půjdu dál...,« odpověděl neurčitě Slávek.

Ale starý Spěchal byl zkušený člověk. Hned uhodl, co se odehrává ve Slávkově duši.

»Tož abys chtěl vědět, nikam nepůjdeš,« rázně mu zastoupil cestu. »Či chceš, aby tě chytili hned první den? Člověče, vždyť ti jsou vzteky bez sebe, jak je dořídila tvá matka. Olinka nám to všechno pověděla.«

»Vy jste mluvil s Olinkou?« oživil Slávek.

»Nu, bodejt' ... v Hošťálkové to věre a starý Spěchal zůstane za pecí, ne? Pravdaže jsem s ní mluvil!«

»Plakala?«

»Plakala — plakala — —! Tot' se ví, že plakala! Kdo by neplakal, když se stane taková věc v rodině! Ale měl bys ji vidět, jak se jí leskly oči, když nám vypravovala, jak oba gestapáci skučeli bolestí! Holenku, to

se nestane často, aby si jedna žena dovedla poradit s dvěma ozbrojenými chlapy!«

»Ale potom ji zbili, vidíte?«

»Nu, to víš, vždyť to nejsou lidé...,« odpověděl Spěchal vyhýbavě a rychle pokračoval v svém sdělení: »Nejdříve všechny zatčené přiváděli jednoho po druhém do obecního domu a tam je zavřeli do jakési komůrky. Před dveřmi stál gestapák a hlídal je, aby spolu nemohli mluvit. Tvé matce se však přece jen podařilo říci několik slov Olince. Byla určena hlavně pro tebe.«

»Pro mne? Vzkaz od maminky?« Slávek byl tak rozčilen, že si sedl na židli.

»Ano. Matka ti vzkazuje, abys vedl hospodářství dál.«

»To povedu, ale opravdu si nedovedu představit, jak to budu dělat.«

»Máš si vzít k sobě babičku. A Jendu zavolej také domů. Vždyť se tu užívíte všichni.«

»To je pravda...«

»Nejvíc se máš starat o Olinku,« pokračoval Spěchal.

»Jak bych se nepostaral!«

»A jako poslední přání ... počkej, jak to řekla matka doslovně: Ať Slávek nikdy nezapomene, že celé to neštěstí v naší rodině je dílem Němců.«

Slávkovi vytryskly z očí slzy. Hned se však zase sebral a přerývaně si několikrát opakoval:

»Ne, to nezapomenu ... ne-za-po-me-nu ... n e z a p o m e n u!«

»Tak se mi líbíš, chlapče,« řekl Spěchal. »Musíme být tvrdí a nemilosrdní.«

Přistoupil až k Slávkovi a hleděl mu upřeně do očí:

»Musíme se mstít!«

Slávek už zatím vstal se židle. Horká vlna se rozlila jeho tělem. Pocítil znovu to prudké opojení, které se ho zmocnilo před lety při přednášení Sládkovy básně. Tehdy byl chlapcem. Dnes je už téměř dospělým mužem.

»Ano, strýčku, budeme se mstít!« opakoval po něm tvrdě.

Znělo to jako přísaha.

Chvíli tak stáli proti sobě mlčky. Oba byli spojeni jedinou myšlenkou. Myšlenkou vzdoru, odvety, pomsty.

»Ale teď si zasedni a pojez, Slávku!« pobídla ho Milada.

Už neodmítal. Jako by si rázem uvědomil, že musí žít. Že je nutno, aby žil, protože na něho čeká mnoho úkolů.

»Spávat budeš u nás,« řekl starý Spěchal po večeři. »Jsme tu na opačné straně a aspoň v prvních dnech jim nenapadne, aby šli sem. A co bude třeba udělat u vás, to už zařídím já nebo Milada.«

»Baže,« souhlasila ochotně dcera.

»Z počátku tu budeš mít dlouhou chvíli, protože se nesmíš nikde ani ukázat. Ale později, až to trochu utichne, můžeš chodit se mnou do lesa.«

Besedovali dlouho do noci.

Když si konečně Slávek lehl, nemohl usnout. Stále viděl před sebou spoutaného otce a bojující matku.

A ještě když usínal, myslel na její odkaz.

5. Psancem

První dny u Spěchalů byly pro Slávka opravdu utrpením. Těžko si zvykal na dlouhou nečinnost. Přes den byl v chalupě, kde mu starý Spěchal připravil několik dobrých úkrytů pro případ nenadálé prohlídky.

Většinu dne strávil tím, že seděl u okna a díval se do údolí pod Spěchalovým domkem. Teprve večer vycházel ven, do lesa. Procházel se vždycky dlouho do noci.

Někdy přicházel na besedu Pavel Kovářů. Milada věděla, že je Slávkův nejlepší přítel, proto se ho nebála pozvat.

Pavel i Milada přinášeli zprávy z vesnice. O zatčených se nevědělo nic bližšího. Zjistili jen, že byli ze Vsetína odvezeni, ale kam, nemohli vypátrat.

K Čermákům se již nastěhovala babička i s Olinkou. Jenda napsal, že přijede ze Zlína začátkem listopadu.

»A co babička? Stačí na tu práci?« zeptal se Slávek.

»Sama by nestačila, to víš,« řekla Milada. »Ale sousedé jí pomáhají. Tady Pavel pooral a zasil.«

Slávek se na něho vděčně usmál: »Děkuji ti, Pavle. — A po mně ... pátrají?«

»Neslyšela jsem nic.«

»Ale přesto musíš být opatrný,« připomínal strýc Spěchal. »Oni ti tak brzy nezapomenou, že jsi jim utekl zrovna před nosem! Však tady je ti dobře, domácnost je zaopatřená, tož se do ničeho nežeň!«

Co pomohla tato varovná a dobře míněná slova, když se neodolatelně ozývala touha spatřit aspoň zpovzdálí rodný domek?

A tak jednoho večera, když tma byla zvlášť hustá a neproniknutelná, Slávek se vydal na cestu k Dolině. Přehoupl se přes návrší, jež odděluje Spěchalovo údolí od silnice, minul Kubišův hostinec a pěšinkou se blížil k domovu.

Srdce mu prudce bušilo. Vždyť je to po prvé za několik týdnů, co tudy kráčí. Olinka už asi spí. Babička snad šuká po kuchyni. Možná sedí nad modlitební knížkou.

A budou-li spát? Nepolekají se, když tak znenadání zatluče?

Již byl u Doliny. V jejich domku se svítilo. Úzkými šterbinami v nedokonalém zatemnění pronikaly do tmy světelné paprsky.

Slávek se opatrně rozhlížel. Všude byl klid. Plížil se jako kočka až k verandě.

Jemně zaklepal.

V chalupě bylo ticho.

Šly už spat a zapomněly zhasnout?

Zaklepal po druhé.

Konečně!

V kuchyni se ozval nějaký šepot. Slávek přitiskl ucho ke dveřím a zřetelně zaslechl Olinčin hlas:

»Babičko, neotvírejte!«

»To jsem já, Slávek!« zašeptal.

Slyšel šoupavé kroky. U dveří se zastavily.

»Kdo je tam?« zeptala se babička, která nedoslýchala.

»Babi, nekřičte!« varovala ji Olinka. »To je Slávek!«

Zámek zaskřípal.

»Pro všechny svaté, kde se tu bereš, chlapče?« lekla se babička.

»Slávečku!« Olinka zapomněla na všechnu opatrnost. Jásavě zavýskla a zavěsila se bratrovi na krk.

»Slávečku, to jsi hodný, že ses přišel na nás podívat!«

»Jenom tak nekřičte!« napomínal je Slávek a prudce zamžikal. »A jak se tu máte?«

»Je nám tu —,« Olinka chtěla ještě něco říci, ale náhle se dala do pláče. I chvějící se babičce tekly po tváři palčivé slzy.

»Synku, neměl jsi to dělat...!« řekla truchlivě.

»Co, babičko?« otázal se překvapený Slávek.

»Neměl jsi sem chodit. To víš, že my tě rády uvidíme, ale ... je to s tebou zlé...«

»Proč? Stalo se něco?«

»Včera tu byli zase,« vysvětlovala tiše Olinka. »Měli s sebou psy a prohlíželi znovu celý dům. I drvářku, stodolu, ba vlezli i do žlabu s mlýnským kolem...«

»Ale nenašli nic, že?«

»Našli. Vaše pistole a pušku.«

»Jak je to možné?!« hrozil se Slávek. »Vždyť jsme je tak dobře zakopali...!«

»Nevím. Najednou se objevili pod oknem a už to nesli.«

»A s vámi už nemluvili?«

»Mluvili, chlapče, mluvili...,« vpadla Olince do vypravování babička. »A jak mluvili! Jestli prý o tobě něco víme a oni to zjistí, hned budeme zastřeleny, já i Olinka.«

»Však já sem nebudu chodívat,« řekl jako na omluvu. »Chtěl jsem se jenom podívat, jak se vám tu daří.«

»Tak jsem to nemyslila, chlapče,« bránila se babička. »Jenom přijď, když ti bude zle. Co záleží na mně, na staré osobě — ale vás by bylo škoda. Říkám ti to proto, abys byl na sebe opatrný. Abys nemyslil, že už máš vyhráno.«

»Já vím, babičko,« řekl měkce.

Chvíli si ještě sdělovali otřásající dojmy posledních týdnů. Slávek se dověděl přímo z Olinčiných úst, jak to tehdy při zatýkání bylo.

»Ale teď už zas půjdu,« zvedl se konečně. »Však kdybyste si s něčím nevěděly rady, vzkazte k Spěchalům.«

»Milada je zlaté děvče,« pokyvovala hlavou babička. »A Pavel nám také hodně pomáhá. Jenom mám strach, abyste se nějak neprozradili.«

»Nebojte se, babičko, jsme opravdu opatrní,« uklidňoval ji.

»No, buďte, chlapče, buďte. Dost je toho co se už stalo. A jak jsem řekla, přijď se na nás zase podívat! Hned je tu člověku veseleji. Kdyby už aspoň ten Jenda přijel!«

»Však nám psal, že přijede hned po prvním listopadu,« sdělovala Olinka.

Loučení bylo rychlé. Stáhli lampu, Slávek se vyplížil na verandu a rychle zmizel mezi stromy.

O několik dní později šel starý Spěchal kácet stromy do svého lesa za »Pasinkem«.

»Strýčku, půjdu s vámi,« nabídl se Slávek.

»To můžeš. Je to dobrá hodinka cesty a stále se jde lesem, takže tam snad nehrozí nebezpečí.«

Vzali si jídla na celý den a vyšli.

»A ty tu hospodař sama,« loučil se Spěchal s Miladou. »My se vrátíme okolo šesté hodiny.«

»Dobře, tatínku.«

Listopadové slunce se skrylo za mraky. Vypadalo to na déšť.

Za chvíli po jejich odchodu přiběhl Toník Kubišů.

»Milado, kde je pan Spěchal?«

»Za Pasinkem. Šel kácet. Chtěl jsi mu něco?«

»Tatínek mu posílá peněženku. Včera večer ji zapomněl v hospodě. Maminka ji našla až ráno.«

»Ten náš tatínek! Za chvíli u vás zapomene i hlavu!« zlobila se Milada. »Že ho to také těší — vysedávat celé večery v hospodě!«

»Však tebe by to také těšilo!« usmál se tajuplně Toník. »Jen kdybys tam jednou přišla!«

»A ty kluku jeden, snad si nemyslíš, že by se ze mne stal nakonec pijan!« durdila se.

»To ne. Však oni toho stejně moc nevypijí...«

»Tak co by mě tam mohlo těšit?«

»Ty řeči!«

»Jaké řeči? Já na klevety nedržím!«

»To nejsou klevety, Milado. Kdybys věděla, co všechno ti lidé povídají...«

»Hm ... ten má nemocnou krávu, tomu posel vepř, ten zlámal v horách kolo od vozu... To bych z toho měla!«

»Ale ne! Však ty dobře víš, že takové řeči je teď nezajímají! Povídají si o Němcích! Už se to začíná obracet!«

Milada se rozkročila uprostřed jizby, ruce založila v bok a dala se do srdečného smíchu.

»Co se začíná obracet?« tvářila se nechápavě.

»No — fronta!« vybuchl bojovně Toník. »Němci už dostávají do kožichu! Bijí je Angličané v Africe, Rusové u Stalingradu — však řekni to Slávkovi, bude mít radost!«

Milada vytřeštila oči.

»Kterému Slávkovi?«

»Jen se nedělej! Snad si nemyslíš, že nevím, jak dlouho je už u vás Slávek Čermáků!«

»Ty, Toníku!« rozhořčila se Milada. »Jestli to před někým řekneš, tak tě —«

»Co bych to říkal?!« urazil se Toník. »Copak jsem malé děcko?«

Milada se stěží ovládla, aby se nedala do smíchu. Ale nechtěla ho již dráždit, proto začala vážně:

»A kdo ti to prozradil, Toníku?«

»Nikdo mi to neprozradil. Oni přede mnou mluví docela otevřeně. Tatínek říká, že jim mohu být platný víc než dospělý člověk. Kluka prý si nikdo ani nevšimne.«

»Hm, to je pravda. Ale přece jen by tě do toho neměli zatahovat!«

»Však oni mě do ničeho nezatahují!« zastával se dospělých Toník. »Když je třeba někde něco vyřídit, nabídnu se vždycky sám!«

»No dobře, Toníku,« končila rozhovor Milada. »Tu peněženku tatínkovi předám. Ono to mohlo počkat do večera, tatínek tam beztoho zase —«

Vtom někdo prudce otevřel dveře. Na chodbě stál německý voják s odjištěnou puškou.

»Ruce vzhůru!« vykřikl německy.

Milada s Toníkem hbitě uposlechli. Škoda, že jsem se dala s klukem do řeči, pomyslila si Milada. Voják nás vyslechl, možná rozumí česky — teď jsme v pěkné kaši!

»Ven!« zněl další povel.

Pomalu vyšli. Na dvoře stálo několik vojáků — celá chalupa byla obstoupena. Jak je to možné? divila se Milada. Vždycky vidíme zdaleka, jde-li k nám někdo — a dnes... Ale to má na svědomí zase ten chlapec! Kdybych se s ním nebyla bavila —

Vysoký voják k ní přistoupil.

»Kde je Čermák?«

»Kdo?« tvářila se nechápavě.

»Jaroslav Čermák!« zaznělo ostře a výhružně z vojákových úst.

»Nevím!« odpověděla nebojácně dívka. Jak byla šťastna, že Slávek odešel do hor!

»Nelžete!« zahřímal voják a dal Miladě surový políček. »Čermák je tu!«

»A není!« dupla si nohou a v očích jí zahořel bojovný plamének.

Už už se rozmáchl voják k druhému políčku, ale náhle si to rozmyslil.

»Však my si ho najdeme sami!« řekl zlověstně. »Ale pak uvidíte!«

Vojáci vrazili do chalupy. Za chvíli to v ní vypadalo jako po zemětřesení. Talíře a hrnce rozbity, šaty rozházeny po zemi, desky od podlahy vytrhány. Sláma a seno se válelo po celém okolí stodoly...

»Kde je váš otec?« zeptal se vztekle týž voják.

»V lese.«

»Co tam dělá?«

»Kácí stromy.«

»Sám?«

»Ano.«

»Je to daleko?«

»Asi hodinu a půl.«

Voják se podíval na hodinky.

»Dobře, zavedete nás tam.«

Milada ucítila, jak se jí zachvěla kolena. Po zádech jí přeběhl mráz.

»A kdo je tohle?« ukázal na Toníka.

»Jsem Antonín Kubiš,« řekl hoch a klidně se podíval vojáku do očí.

»Co tu děláš?«

»Přinesl jsem panu Spěchalovi peněženku, kterou u nás v hospodě včera zapomněl.«

»Ukaž mi ji!« voják mu zřejmě nedůvěřoval.

»Dal jsem ji Miladě.«

Milada šla do jizby.

»Počkat — stát!« rozkázal voják.

»Sama nesmíte ani krok!«

Pohrdavě se usmála. Co jí teď záleželo na peněžence!

Zatím co šla s vojákem dovnitř, horečně přemýšlela. Má se stát spoluvinnicí Slávkovy záhuby! Má přivést vojáky na jeho stopu! Co podniknout? Řekla úmyslně, že je to vzdáleno půl druhé hodiny. Každá minuta je vzácná. Povede vojáky oklikou, ale nakonec přece dojdou až k Pasinku, za nímž seká otec se Slávkem. A co potom? Co potom?

»To je ona?« otázal se voják, když mu ukázala peněženku.

»Ano.«

Vyšli ven.

»A z které hospody ty jsi?« zeptal se ještě Toníka.

»Od Kubišů. To je tady za tím kopcem.«

»Hm ... tam jsem už byl. Řekni tatínkovi, že jeho pivo nestojí za nic. A už leť domů — marš!«

Toník se podíval na Miladu. Měla červenou líc od hrubého políčku, ale jinak byla bledá.

Jejich oči se střetly. Jen na okamžik. Jenom na zlomek vteřiny.

A přece i ten prchavý pohled stačil Miladě k tomu, aby rozšířila oči a dala Toníkovi výstražné znamení.

Porozuměl jí? Ani sval se mu ve tváři nepohnul. Patrně to přehlédl. A už jde dolů, do údolí, k domovu. Nejprve krokem, pak klusá, letí, pádí, řítí se s kopce jako o závod, patrně aby si to vojáci nerozmyslili, aby ho nezavolali zpět...

Poslední naděje na záchranu je pryč!

Ted' už je po všem!

Kráčela s vojáky po lesních pěšinkách, které tak dobře znala. Vedla je velkým obloukem doleva, ale přece jen tak, aby nezpozorovali její úmysl. Jen získat čas! I v poslední minutě jí může napadnout něco spasného...

Ale minuty běžely závratnou rychlostí, a Milada stále ještě nevěděla, co udělá.

Konečně se rozhodla, že varovně vykřikne. Vojáci ji nelidsky ztýrají, odvedou do vězení, snad bude popravena. Snad? Ne, docela jistě. Vždyť to je pomáhání nepříteli státu! Ale otec a Slávek utekou a budou záchráněni.

Vykročila rázněji. Nic jiného už nezbyvá, tož aspoň zkrátí ty chvíle čekání a nejistoty.

Blížili se k Pasinku. Vojáci se již před chvílí rozestoupili. Utvořili řetěz a tak postupovali kupředu. Milada hleděla upřeně před sebe. Nebude to tak snadné, vystihnout pravý okamžik. Musí na ně vykřiknout teprve tehdy, až ji budou moci dobře zaslechnout. Ale nesmí to být zase tak pozdě, aby už neměli času na útěk. Vystihne krátké dvě-tři vteřiny ticha, které vznikají mezi jednotlivými údery seker. Sotva dozní rána sekery, vykřikne: »Tati, pryč!«

Ale co to? Jsou již u Pasinku, z dálky je slyšet temné údery. Jsou to rány jediné sekery! Ví dobře, jak to práská, sekají-li současně dva dřevorubci! A toto zde —

Náhle se jí zmocnila opojná radost. Že by přece Toník?

Kráčeli přes Pasínek, za nímž byl Spěchalův les. Milada byla jako v ohni. Oči upřené kupředu. Kdo to seká? Slávek? Tatínek? Má vykřiknout? Mlčet?

Konečně si ulehčeně oddychla. Pán Bůh zaplat'! Jsi chlapík, Toníku, žádný kluk nebo chlapec, nýbrž

chlapík, chlap!

Otec bušil do kmene, jako by neviděl a neslyšel.

»Ruce vzhůru!« vyrušil ho z pokojné práce řízný povel.

Strýc Spěchal pustil sekeru a ulekaně a překvapeně se rozhlédl. Současně zvedl ruce.

»Milado, kde se tu bereš?« zeptal se s mistrnou přetvářkou.

»Ticho!« zařval voják. »Nemluvit!«

Postoupil kupředu a obezřetně se rozhlížel. Řetěz vojáků se svíral v kruh, jehož středem byla Milada se svým otcem. Němci prohledávali každý keř, každou houštinu, každý větší strom. Prohlíželi duté kmeny, dívali se do korun.

»Nic?« zeptal se zase voják, který hlídal Miladu. Podle vystupování byl to velitel.

»Nic,« odpovídali mrzutě jeden za druhým a vrhali na Spěchala zlostné pohledy.

»A kde je ten druhý?« vykřikl náhle velitel.

»Který?« zeptal se Spěchal s takovým výrazem, že by zmátl celý svět.

»Řekněte mi okamžitě, kde je Čermák, nebo vás na místě zastřelím!« sípěl vzteklý poddůstojník a vytáhl pistoli.

»Zastřelit mě můžete,« odpovídal pomalu a klidně strýc Spěchal, »ale o Čermákovi nevím nic.«

»Zastřelím vás i s vaší prolhanou dcerou!« zuřil dále velitel. »Máme přesné informace, že ho přechováváte. A nevydáte-li ho, dám vás pověsit!«

To ho asi mrzí, že šel takový kus cesty nadarmo, pomyslel si strýc. Nu, ať už to dopadne jak chce. Slávek je pryč — a to je hlavní věc. Však on je vztek přejde. A nepřejde-li — Bohu poručeno.

Vojáci láteřili, pobízeli Spěchala k mluvení ranami pažeb, ale nadarmo. Tvrdý pasekář mlčel jako ty stromy za Pasinkem.

Ještě jednou prohledali celé okolí. Marně. Po Slávkovi nebylo ani stopy.

Konečně se vydali na zpáteční cestu. Spěchala a Miladu vzali do svého středu. Každou chvíli jim uštědřili nějakou ránu.

Když přišli k Spěchalovu domu, velitel poodešel s dvěma vojáky trochu stranou. Chvíli se o něčem radili. Pak se vrátil a dal zbývajícím vojákům povel k odchodu. Na otce a dceru již ani nepohlédl.

»To se mi nelíbí, Milado,« řekl strýc, když vojáci poodešli. »Nechtějí do nás střílet?«

»Je to divné,« nechápala ani Milada.

»Pojďme dovnitř!«

Vešli do jizby a oknem pozorovali vzdalující se vojáky. Zastaví se? Vráti se? Zapálí jim snad chalupu?

Nic. Vůbec nic.

»Nevěřím, že by odešli jen tak. Snad chystají nějakou léčku. Nu, na nás si nepřijdete, germáni!« pohrozil Spěchal za odcházejícími a pak se obrátil k Miladě: »Ale s tím Toníkem jsi to provedla znamenitě, Miladko! Přiběhl tam uřícený, jako bez duše...«

»A Slávek?«

»Vzal Toníka a hybaj pryč! Řekl, že půjde na Troják.«

»To jsem ráda, že Toník pochopil. Nic jsme se nedomlouvali, jenom jsem na něho mrkla.«

»Je to bystrý chlapec,« řekl uznale Spěchal. »Ale teď se dáme do úklidu. Bude nám to sice trvat delší dobu, ale co naplat.«

Teprve později se dověděli, co znamenalo zvláštní jednání vojáků. Celých osmačtyřicet hodin hlídali Spěchalův dům, nevrátí-li se tam Slávek v domnění, že už je po nebezpečí.

Ale Slávek dobře vytušil, kolik uhodilo. Rozhodl se, že se k Spěchalům už nevrátí.

U rozcestí nad Hošťálkovou se s Toníkem rozloučil. Sám šel k Šanhaji a Trojáku, pak změnil směr a zvolna kráčel k Dolině.

Odpoledne se dalo do deště. Tichý, vytrvalý, studený déšť.

Z počátku ho chránily koruny mohutných dubů, které měly dosud dostatek listů. Ale již zanedlouho padaly dolů velké kapky. Nejprve jen jednotlivě, ale pak hustěji, stále hustěji, až se změnily v pravidelný déšť, který přecházel při mírném zavanutí větru v hustý liják.

Slávek byl promoklý až na kůži. Přemýšlel, co má podniknout. Konečně se rozhodl, že zajde domů, vezme si suché prádlo a nepromokavý plášť a potom si v lese vyhledá nějaký úkryt.

Sestupoval k Dolině od lesa. Když míjel skryš, v níž byl dopaden nešťastný Kolísko, zahlédl v malé vzdálenosti před sebou člověka. Chtěl se zastavit, ale vtom se postava pohnula a lesem zaznělo pronikavé německé zvolání:

»Stát!«

Slávek se rychle sklonil a uskočil za strom.

Zarachotil výstřel. Kulka mu zasvištěla vedle hlavy.

Obrátil se k hoře. Skákal od stromu ke stromu, aby byl chráněn před střelami, jež se za ním jen sypaly.

Když rány zeslábly, dal se na útěk. Zastavil se teprve, až bylo úplné ticho. Kam teď?

Lilo nepřetržitě jako z konve. Voda v botách začínala šplouchat. Nohy na mokrému svahu ujížděly. Ozýval se hlad.

Tedy i doma ho hledají! Slídí po něm jako ohaři. To je jistě znepokojil nález těch zbraní!

Posléze se rozhodl, že zajde ke Kubišům. V kuchyni se osuší, něco pojí a vydá se zase na cestu do lesa.

V hostinci bylo živo. Zvýšená činnost německých vojáků sbližovala lidi, sváděla je dohromady.

Když Slávek vstoupil do předsínky, kdosi otevřel dveře od nálevní místnosti. Modré chuchvalce kouře zastiňovaly lampu.

Uviděl mnoho známých tváří. Ale u okna obráceného k silnici sedělo několik německých vojáků.

Rychle ustoupil. Zahlédli ho?

Nic se nepohnulo.

Poznal, že ke Kubišům nesmí. Co mu zbývá? Prochodit celou noc po lese.

Vracel se na pěšinku vedoucí k Dolině. Když šel okolo Kubišovy stodoly, ozvalo se tiché: »Pssst!«

Co to?

Tma byla neproniknutelná.

A zase: »Pssst! Slávku!«

Třebaže to bylo proneseno šepem, poznal Toníkův hlas.

»Toníku, jsi to ty?«

»Ano, pojď sem!«

Vešel do stodoly.

»Už tu na tebe čekám dvě hodiny,« šeptal Toník. »Tatínek ti vzkazuje, abys ke Spěchalům nechodil.«

»Co se s nimi stalo?«

»Nic. Jsou doma. Ale jejich chalupa je hlídána. Čekají, že se tam vrátíš.«

»Pak čekají marně.«

»Nechod' ani za Pavlem. Tam také hlídají.«

»Nepůjdu, Toníku.«

»Tatínek tě chtěl vzít na noc k nám, ale k večeru přišli noví vojáci.«

»Co tu chtějí?«

»Ještě nevíme, ale tatínek myslí, že se budou střídat s těmi, co střeží Spěchalův, váš a Kovářův dům. Proto se tu nesmíš ani ukázat.«

»To vím...«

»A tady ti tatínek posílá nějaké jídlo a trochu vína. Je tam i suché prádlo.«

»Děkuji, Toníku.«

»A zde mi dal Pavel pro tebe svůj hubertus. V něm tak brzy nepromokneš.«

»Jste všichni moc hodní, Toníku. Děkuji...«

»To nic,« odmítal díky Toník. »A počkej, málem bych na to zapomněl. Tu máš ještě mou baterku.«

»Vy jste pamatovali opravdu na všechno,« řekl dojatě Slávek. »Ale teď už půjdu.«

»Sbohem, Slávku,« loučil se Toník. »A až ti bude zle, přijď zase! Tatínek řekl, že ti bude stále pomáhat. Kde budeš?«

Studený liják neustával. Hluboká tma. Vojáci u Spěchalů, u Kubišů, u Kovářů, na Dolině.

Kde budeš, Slávku?

»To ještě nevím, Toníku,« odpovídal těžce. »Však já si už něco najdu.«

Stiskl Toníkovi ruku a zase vyšel do noci.

Šplhal do příkrého kopce přímo nad hospodou.

Kde budeš, Slávku?

Les je krásný a vábivý, když svítí slunce a zpívají ptáci. Jaký je teď, v tmavé, studené a deštivé listopadové noci?

A přece ti nezbývá nic jiného než les. Les studený a nevlídný, mokrý, zrádný, nebezpečný.

Hubertus s kapucí byl neocenitelný. Ale co platno, když Slávek měl už promočené šaty a prádlo!

Velikým obloukem obešel Dolinu a zamířil do lesů nad dědinou. Věděl tam o několika úkrytech, kde by se mohl schovat aspoň před deštěm.

Po dlouhé chůzi přišel k jedné skrýši. Vklouzl dovnitř. Jaké bylo jeho zklamání, když našel dno zaplavené vodou!

Znaveně šel hledat nový úkryt. I tam bylo velmi vlhko. Šlo by to spravit. Dát na dno trochu smrčí, na to hlínu, nahoru zase smrčí... Kdyby tak měl rýč!

Zalomcovala jím zima. Tak tu zůstat nemůže. Nachladí se, dostane zápal plic —

Rozbalil balík od Kubišů. Byl v něm chléb, salám, nějaké prádlo a lahvička vína. Dal se do jídla a při tom vzpomínal, kdo ze známých bydlí nejbliž. Rýč si musí opatřit stůj co stůj!

Náhle se t'ukl do čela. Tetička Čechová s dcerou Milkou mu jistě vypomohou! Že si na ně hned nevzpomněl! Jsou to takové nebojácné ženy.

Opatrně sestupoval s kopce. Sestupoval? Sjížděl. Sklouzal. Padal a zase vstával.

Na okraji lesa se zastavil. Hošťálková spala. Jaký div — muselo být již hodně přes půlnoc!

Čechův dům byl několik kroků od lesa. Stál o samotě.

Slávek sotva slyšitelně zaklepal.

V chalupě zapraskala postel.

»Je tam někdo?« ozval se ostrý hlas.

»Já, Slávek,« řekl šeptem.

»Pro Krista Pána!« ozvalo se zase uvnitř. »Takový liják a on, chudina —«

Dveře se rozletěly.

»Pojď dál, chlapče,« zvala ho tetička Čechová. »Počkej, hned rozsvítím.«

»Nerozžíhejte teti, já hned zas půjdu,« řekl Slávek. »Chci vás jen o něco poprosit.«

»Poprosit?«

»Abyste mi půjčila rýč.«

»Rýč? A nač?«

»Dělám si v lese skryš a trochu mi tam teče.«

»A máš rozum, synku? Co si myslíš, že stará Čechová tě pustí do té psoty? Nikam nepůjdeš!«

»Ale, teti, hledají mě!«

»Však vím!«

»Kdyby mě tu zastihli, zastřelili by vás.«

»Nevídáno! O jednu starou tetku na světě víc nebo míň! Už jsem řekla: tady zůstaneš! Milko!«

»Co chcete, mami?«

»Také taková! Máme návštěvu, a ona si leží jako princezna! Hybaj z pelechu! Zatemni, rozsviť a zatop ve sporáku!«

»Hned, mami!«

Ozval se šustot spouštěného zatemňovacího papíru.

»Taková hrůza venku a on, chudina...,« vedla svou tetička a sháněla třísky na podpal.

»Slávku!« zvolala překvapeně asi sedmnáctiletá dívka. »Pěkně vítám! Kde se tu bereš?«

»Tož tak. Přišel jsem na besedu,« pokusil se o žert.

»A jak to vypadáš!« zděsila se tetička, když v jizbě zaplálo světlo. »Jestli toto neodstoneš, synku, pak máš zdraví ze železa.«

Ve sporáku zapraskal oheň.

»Ale, teti, já opravdu půjdu,« bránil se Slávek. »Přece vás neuvedu do neštěstí.«

Tetička se před něho výhružně postavila.

»Ty mě znáš, Slávku. Když jsem řekla, že nikam nepůjdeš, tož nepůjdeš. Nemáš-li rozum ty, musím ho mít já, stará osoba.«

»Teti...!«

»Už jsem řekla. Hned se převlečeš! Pane Bože!« lekla se. »Jsme tu samy ženské, do čeho se ty převlečeš?«

»To nic, teti, mám tu nějaké prádlo.«

»Dobře. Převleč se, vypij čaj a hybaj na lůžko!«

»Ale, teti, já tu nemohu spát, bylo by opravdu zle!«

»Můžeš — nemůžeš, podívej se do zrcadla. Jsi promodralý jak fiala! Za tři dny bys byl na hřbitově. Do rána se o tobě nedozvědí a zítra já už něco vymyslím. Ale teď zčerstva!«

Když Slávek usínal, myslel na Spěchalovy, Kubišovy, Čechovy a na Pavla. Cítil příjemné teplo. Způsobila je lidská láska.

6. Tvrdé údery

Probudil se až před polednem.

V první chvíli se nemohl vzpamatovat. Kde to je? Teprve pohled na usmívající se tetičku Čechovou mu všechno připomněl.

»Kolik je hodin, teti?«

»Za chvílku bude dvanáct.«

»Proč jste mě nechala tak dlouho spát?«

»A co zameškáš?« opáčila tetička rázně. »Aspoň vidíš, jak ti bylo toho odpočinku třeba. Nebolí tě nic?«

»Tak se mi zdá, že bych mohl skály lámat,« protáhl se Slávek. »A co šaty? Uuschly?«

»No ba! Milka ti je už trochu přetáhla žehličkou.«

»Vy mě tu docela zhýčkáte,« usmál se. Hned však zase zvažněl. »Ale teď se rychle obleku a půjdu do krytu.«

»To můžeš,« řekla tetička jakoby bez zájmu.

Pohlédl na ni překvapeně. Očekával zase odpor, a zatím — tetička souhlasí s takovým klidem!

»To můžeš,« opakovala a pásala se na jeho rozpacích. »Úkryt máš připraven — nadarmo jsem celou noc nepřemýšlela.«

»Vy jste mi něco připravila?«

»Ano. Daly jsme se do toho s Milkou hned po ránu. Však až se oblečeš, půjdeš si ho prohlédnout.«

»Kde je?«

»Ani ne tak daleko. Však uvidíš.«

»A kde je Milka?«

»Odskočila do dědiny. Šla už dávno, bude tu co nevidět.«

Slávek se oblekl, umyl, učesal. Po prožité noci mu to připadalo, jako by byl po druhé na světě.

»A teď si promluvíme rozumně, Slávku,« řekla tetička, když byl hotov. »Včera večer nebylo s tebou řeči. To stále jen pryč a pryč —«

»Když jsem se bál o vás!« bránil se.

»O tom nemluv! Hory s horami, lidé s lidmi. Tak poslouchej: ve dne můžeš být zde, v kuchyni nebo ve světnici. Máme odtud pěkný výhled. Kdyby se něco blížilo, budeš mít vždycky dost času odskočit do krytu.«

»Ale to by mě přece zahlídli, jak utíkám do lesa!«

»A kdo říká, že ten úkryt je v lese?« usmála se. »Konečně, už jsi hotov, tak pojď se naň podívat!«

Vyšli z kuchyně do úzké a nízké předsíně. Pak zabočili doleva. Vedle chalupy byl dosti velký dřevěný přístavek, něco na způsob drvářky. Byl plný sena a slámy.

Tetička Čechová uchopila železnou tyč, která ležela pohozena na zemi. Nadzdvihla desku v podlaze.

»Vlez tam!« pobídla Slávka stručně.

Octl se v tmavé jámě, hluboké asi metr.

»Teď se trochu skloň a jdi asi pět kroků pod ten přístavek. Ale opatrně — narazíš na schody!«

Lezl pomalu naznačeným směrem. Po několika krocích uviděl kamenné schody. Pruh denního světla, který sem odněkud vnikal, osvětloval prostranný sklep.

»Teti, vždyť to tu máte jako pevnost!« žasl. »Kdo vám to tak zbudoval?«

»To ještě nebožtík muž,« vysvětlovala. »Chtěl mít sklep jaksepatří hluboko — však se na tom něco napracoval! Ale od jeho smrti tam už nechodíme. Připadá nám to jako propast. Máme ještě jeden, menší sklípek, a ten nám stačí.«

Slávek se rozhlížel po své »pevnosti«. Světlo tam vnikalo malým okénkem, které bylo zamřížováno. Zvenku bylo zakryto hustým křovím. V rohu byla jednoduchá postel: čtyři velké »špalky« na štípání dřeva, na nich několik prken, na prknech mohutný slamník, vycpaný čerstvou slámou. Vedle postele stála stará židle. Na ní byly složeny dvě těžké přikrývky.

»Připravily jste mi to důkladně,« řekl dojatě Slávek, když vyšel ze sklepa a vstoupil do díry nad schody.

»Zůstaň tam, to ještě není všechno,« vyzvala ho tetička. »Vidíš před sebou ten kus klády?«

Upřeně se zadíval do tmy.

»Ano. Co s tím?«

»Když vlezeš do díry a zaděláš za sebou horní desku, podstrčíš pod ni tu kládu,« poučovala ho.

»Už vím! Aby to nahoře nedunělo, že ano?«

»Tak, tak!«

»Pamatovaly jste opravdu na všechno,« řekl Slávek s obdivem.

Zakryli otvor a vešli zase do kuchyně.

»Kdyby sem přišel jenom někdo ze známých, nepoběžíš do krytu, pokračovala ve svých pokynech tetička. Stačí, když přejdeš do světnice. Tam stejně nikoho nevodím. Ostatně, moc lidí k nám nechodí.«

Oknem zahlédli Milku. Hbitě kráčela do stráně. Byla zardělá a usmívala se. Světle kaštanové vlasy jí poletovaly ve větru.

»Je nějak veselá,« prohodil Slávek.

»Což o to, ona je vždycky jak šotek. Uvidíme, jaké zprávy nese.«

»Dobrý den, Slávku!« volala Milka už ode dveří a její modré oči se šibalsky smály. »Tož jak ses u nás vyspal?«

»Pomalu bych zaspal i oběd. Takových nocležníků byste potřebovaly, vid'?'«

»Hlavní věc, že ti nic není. Maminka měla strach, nemáš-li horečku.«

»Tak co je nového?« zeptala se netrpělivě matka.

»Nového? Tož je toho dost,« začínala ze široka Milka. »Už víme, proč tě honili,« obrátila se k Slávkovi.

»Proč?«

»Když našli u vašeho ty zbraně — snad jste v tom spěchu špatně udusali hlínu — dostali strach, nechystáli se tu nějaká vzpoura. Prohlédli několik baráků.«

»A našli ještě něco?«

»Ne, dědina je jako vymetená. Ale chlapci mají nějaké zbraně, já vím,« dodala s významným úsměvem.

»Co ty můžeš vědět?!« řekla nedůvěřivě matka.

»Když vám řeknu, že vím, tož vím,« trvala na svém Milka.

»No — a co bylo dál?«

»V lese okolo Spěchalovy chalupy ještě na tebe číhají. Ale mám zprávu z hospody u Kubišů, že oddíl, který byl u nich ubytován, už odjel do Vsetína.«

»Patrně se jim to omrzelo, když jsem stále nešel,« usmál se Slávek.

»A Kubiš mi také říkal, že je mezi nimi nějak skleslá nálada. Už si tak netroufají. Začínají to prý všude

prohrávat.«

»Odkud to ví?«

»No, tož — něco ví z Londýna, ale hlavně od těch vojáků, co byli u něho.«

»Tomu se mi nechce ani věřit,« řekl Slávek.

»Opravdu! Jeden voják se tam opil a začal křičet, ať jdou domů, že už stejně všechno prohráli. Kubiš umí německy, proto všemu rozuměl. Ostatní Němci okřikli opilého vojáka, tož ztichl. Ale už to bylo venku.«

»To je moc pěkná zpráva,« mnul si ruce Slávek. »Začne-li klesat nálada ve vojsku, je to vždycky zlé znamení.«

Slávkovi nastal podobný život jako u Spěchalů. Ve dne doma, večer do lesa.

Ale tam nechodil už jenom na vycházku. Brával si s sebou malou lopatku a zdokonaloval svůj lesní kryt.

»Že se ti chce — vrtat se tam jako krtek,« durdila se tetička. »Stejně tam nikdy nepůjdeš, tak nač se dřít?«

»To já jen ... pro všechny případy,« nedal se odvrátit od této práce. »Nevíme, co se může stát.«

»Slávek má pravdu, maminko,« souhlasila s ním Milka.

»Když jste proti mně oba dva, co s vámi nadělám?« poddávala se matka. »Ale já bych se s tím nepiplala.«

Milka udržovala spojení s vnějším světem. A zprávy, které přinášela, byly čím dále tím radostnější. Dnes je už jisté, že Stalingrad se stal hrází, na níž si Němci vylámou zuby. Rusi tam přešli k protiútoku a obklíčili celou německou armádu, která byla určena k dobytí města, jež nese Stalinovo jméno.

»A potom,« pokračovala Milka, »začne ruská ofensiva, až se Němci obrátí a budou utíkat...«

»Potom se do toho dáme i my,« přerušil ji Slávek.

»Ale jak, když nejste nijak připraveni?« nechápala tetička.

»Však my se už připravíme, řekl přesvědčivě.«

Za dlouhých podzimních večerů často přemýšlel o svém postavení. Skrývá se po domech jako štvanec. Nic jiného mu prozatím nezbyvá. Vždyť je sám. Ale z Milčiných zpráv se dověděl, že již není tak docela sám. Už několik lidí z okolních vesnic uteklo z nucených prací v Německu a skrývají se na různých místech. Četníci je sice pronásledují — lépe řečeno, mají rozkaz je pronásledovat — ale jak to dělají ve skutečnosti?

»Poslyšte,« zastaví četník otce takového utečence, »dnes odpoledne k vám přijdu.«

»Dobře, pane strážmistře,« směje se šťastný tatík.

»Tak ať mi ten váš kluk nevleze do cesty!«

»Postarám se, pane strážmistře, postarám.«

Četník přijde, udělá prohlídku, spustí křik, aby to v sousedství pěkně slyšeli, vrací se s nepořízenou na stanici a hlásí německým úřadům, že zase vykonal tolik a tolik prohlídek.

Úřady se mohou pominout zlostí. Hrozí zbavením místa a zavřením, ale ve skutečnosti jsou bezmocné. Nemají co činit s nespolehlivým jedincem nebo s nějakou odbojnou skupinou. To stojí proti nim celý národ. Národ, jehož nejsvětějšími zbraněmi jsou nepotlačitelná touha po svobodě a nesmiřitelná nenávisť.

A Slávek už promyslel plán. Naváže spojení s těmito uprchlíky, utvoří skupinu partyzánů a zahájí činnost. Splní tak nejen svou povinnost, ale i poslední vzkaz zatčené matky.

Jednou k večeru přiběhla Milka z dědiny celá udýchaná.

»No, co letíš jak rarach?« vítala ji matka.

»Slávku, dnes musíš spát ve sklepě,« povídala chvatně Milka. »Němci dělají prohlídku skoro ve všech domech!«

»Co zase hledají?«

»Strážmistr Žeravík mi řekl, že pátrají po uprchlících z Německa. Už jsou v dědině. Sama jsem viděla, jak dva vešli k Mašláňům a dva hlídali před chalupou.«

»Bude ti tam zima,« starala se tetička. »Co bychom ti tam daly?«

»Ty dvě přikrývky mi stačí, teti, nemějte strach!«

»No, nevím. Zítra už je první prosinec, zima přituhuje.«

Posbíraly kde co měly teplého a daly to Slávkovi do sklepa.

Naslouchal se zatajeným dechem, co se bude dít. Ale hodina za hodinou mýjela — a po Němcích ani památky. Snad se spokojili s prohlídkou několika domů a odtáhli, pomyslel si.

Tetička Čechová měla pravdu. Ve sklepě byla citelná zima, která se stupňovala každou hodinou. Přestože byl dobře zaopatřen, chvěl se po celém těle.

Pojednou se ozvaly těžké kroky. Někdo prudce zabouchal na dveře.

»Kdo je tam?« zvolala ospale tetička.

»Otevřte!« zazněl německý rozkaz.

Pak několik nesrozumitelných vět, klení a nadávky. Těžké kroky duněly celým domem. Nakonec vyšli pátrači i na podsínek. Slávek zřetelně slyšel, jak jejich bodáky zajíždějí do slámy a do sena.

V té chvíli si trpce uvědomoval, jak je bezbranný. Oč jinak by se mu to nyní sedělo, kdyby měl v ruce nejobyčejnější pistoli! Vniknou-li do sklepa, je po všem. Musí se jim vzdát na milost a nemilost...

Tvrdá pažba dopadla na zem. Ještě jednou a ještě jednou. Uslyší dutý zvuk?

»Kde máte sklep?« ptá se voják.

»Ale, božínku, sklep je tady!« volala živě tetička. »To jste mohli hned říci, že hledáte sklep! Nemusíte hned mlátit do podlahy!«

Zavedla je do druhé části domku, kde byl jejich menší sklípek. Slávek slyšel, jak voják sestupoval po schodech.

Pak zase nějaké nejasné poznámky, bouchnutí dveří.

Dům ztlchl.

Od odchodu vojáků uplynulo asi půl hodiny, když zaslechl tichounký šepot:

»Slávku, spíš?«

Milka!

»Ne! Co je?«

»Zůstaň tam až do rána! Vojáci chodí okolo našeho.«

»Dobře.«

A zase mýjely nekonečné hodiny. Slávek slyšel dupot vojáků, kteří pobíhali sem a tam. Zapomněl na zimu a na všechno nepohodlí.

Teprve k ránu vše utichlo.

Usnul.

Probudil se zimou. Zamřížovaným okénkem k němu vnikalo denní světlo.

Vyhlédl ven. Krajina byla pokryta tlustou vrstvou čerstvě napadlého sněhu.

V celém domě bylo hluboké ticho. Obě asi ještě spí, řekl si. Není divu — po takové noci...

Tiše, aby je nevzbudil, vylezl ze skryše. Skulinou ve dveřích nahlédl do kuchyně. Budou-li ještě spát, zůstane chvíli v předsíni. Je tu přece jen radostněji než v tmavém sklepení.

Jaké bylo jeho překvapení, když spatřil obě ženy sedět na lávce u okna! Milka byla skloněna nad stolkem a usedavě plakala. Její matka zírala nepřítomně z okna a Slávek zahlédl, jak jí po vrásčité tváři kanou slzy.

Zaraženě odstoupil ode dveří. Byl zmaten. Co se tu stalo? Jaké neštěstí je zkrušilo? Co to bylo tak

strašného, že pláče i tetička, která je přece vždycky tak rázná?

Neplet' se do jejich věcí, Slávku — šeptalo mu cosi. Bůh ví, co je trápí. A kdyby ses tak znenadání objevil, bylo by to od tebe nešetrné a hrubé.

Už se chtěl vrátit do sklepa a počkat, až se ženy vypláčí a seberou. Ale pak jako by mu cosi zase pošeptalo: Neměl bys tam přece jen vkročit? Jsou to slabé ženy ... třeba zrovna v této chvíli potřebují tvé rady a pomoci ... jsi jim zavázán tolika díky za všechna dobrodíní, která ti prokázaly ... neodcházej, Slávku!

Jak tak sváděl boj sám se sebou, zaslechl Milčin přerývaný hlas:

»Já mu to, mami, neřeknu. Já mu to nemohu říci!«

»Když ne ty, pak mu to řeknu já. Ale povědět mu to musíme. Jak by to vypadalo!« odpovídala matka a hlas se jí chvěl.

Slávka se zmocnil podivný neklid. Co to má znamenat?

Náhle se rozhodl.

Prudce zaklepal a rázně vešel do kuchyně.

»Dobré ráno!« nutil se do veselého tónu.

»Dobré —!« tetička nedopověděla. Milka rychle skryla noviny, které před ní dosud ležely na stole, a dala se znovu do pláče.

Slávek se opět zarazil. Udělal dobře, že sem vkročil?

»Teti, co se vám stalo?« otázal se stísněným hlasem.

Tetička Čechová sebrala všechnu sílu. Pokročila ke stolu.

»Milko, dej sem ty noviny!« vyzvala dceru.

Pak je podala Slávkově se slovy: »Pán Bůh tě potěš, chlapče! Milka to dnes přinesla z dědiny. Čti!«

Se Slávkem se zatočila celá chalupa.

Násilím se ovládl a uchopil noviny.

Nemusely mu ani ukazovat, co má číst. Znal ty dvě silné černé čáry a mezi nimi několik řádek vytištěných tučným písmem, které přinášely smrt.

Ruce se mu zachvěly. Srdce se prudce rozbušilo a krev se mu vehnala do tváře. Hned nato smrtelně zbledl.

»To není ... možné!« vydechl. Opřel se o postel. Noviny mu vypadly z rukou.

Hleděl vytřeštěně na obě ženy.

»To není ... možné!« vykřikl zoufale.

»Musíš být silný, Slávku,« pokročila k němu tetička a konejšivě ho pohladila svou mozolnatou dlaní.

Slávkovi se zdálo, že na něho padá dům. Že trámy praskají a pochovávají naději, kterou až dosud měl...

Vyběhl ven bez čepice, bez pláště. Neslyšel výkřiky žen, které ho volaly zpět.

Běžel do hory. Čím mu byl v té chvíli sníh, čím zima a ostrý mráz? Jeho tatínek byl oběšen! Člověk, který miloval svou vlast tak, že byl ochoten bojovat za ni do poslední kapky krve, byl oběšen jako zločinec!

Tatínek! Tak miloval tyto lesy! Co se v nich se Slávkem nachodil! A už nikdy spolu nepůjdou.

Už nikdy —

Celý den byl v horách. Nevěděl, kudy chodil. Ale když se k večeru zastavil, uštván, vysílen, přepadlý — stál nad Dolinou.

Při pohledu na rodný domek se rozplakal. Tamhle je strouha s mlýnským kolem. Jakou měl tatínek radost z tohoto jednoduchého zařízení, jímž poháněli řezačku! Vedle je stodola. Tatínek ji vystavěl vlastníma rukama před několika lety. Slávek si vzpomíná, jak byl tehdy pyšný na svého tatínka a jak říkal chlapcům: »Náš tatínek je listonošem, ale dovede všechno.« Za stodolou je řada ovocných stromků. Když je otec sázel, řekl Slávkovi: »Já už jich neužiju, to dělám pro tebe, pro Jendu a pro Olinku.«

Už nikdy — —

Slávek nedbal, že ho může někdo vidět. Co na tom, že ještě dnes v noci tu řádily hordy těch, pro něž nemá jména! Jsou snad skryti za stromem, za drvárkou, ve stodole? Jen ať se ukáží! Slávek se nebojí, ode dneška se nebojí těch krvelačných netvorů — — a mstít se jim bude, mstít, tak nemilosrdně mstít!

Dopotácel se k domku. Dveře byly odemčeny. Vstoupil do světnice, jako by byl z ní před chvilkou odešel.

Nevítaly ho jásavé výkřiky Olinčiny. Nevítala ho babička káravými či varovnými slovy. Nevítal ho ani bratr Jan, s nímž se teď uviděl po prvé za několik měsíců.

Nevítali ho, ba ani se nepodivili, že přišel. Bylo to přece tak samozřejmé, že přijde. Čekali na něho od rána. A když se tu nyní tak znenadání objevil, ztichl i jejich pláč.

Slávkův pohled padl na otcovu knihovnu. Přelétl očima úhledné svazky, které měl tatínek tak rád, které opatroval s takovou něžností a láskou! Přistoupil ke knihovně a vzpomínal...

Pak teprve se objal s Jendou, Olinkou a babičkou.

Tu noc přespal doma. Dnes ho babička nevyzývala k opatrnosti. Všechno bylo tak zoufalé, tak bezútěšné!

Teprve druhého dne se jakž takž uklidnil.

Vrátil se zase k Čechům, ale domů chodil již denně.

Zpráva o otcově smrti ho změnila k nepoznání. Rázem ztratil zájem o vlastní bezpečnost. Tatínek je mrtev — co záleží na Slávkově životě?

»To nesmíš tak dělat, chlapče,« napomínala ho jednou tetička Čechová. »Tatínek už je tam, budiž mu země lehká. Ale ty jsi tu a máš před sebou život. A máš také ještě něco vykonat. Pamatuješ přece, že ti maminka po Olince cosi vzkázala. A takový vzkaz, synku, ten se musí vyplnit...«

Zkušená žena věděla, jak má vzpružit raněného jinocha.

Neřekl jí na to nic, ale od té doby byl již mnohem klidnější.

Jednoho večera pozvala Milka Pavla. Besedovali všichni dlouho do noci. Pavel vypravoval Slávkovi o všem, co se v posledních týdnech událo v Hošťálkové a jejím okolí.

Mimo Slávkova otce byli oběšeni i ti mužové, kteří byli zároveň s ním zatčeni. Ženy jsou zatím vězněny, ale nikdo neví, kde. Kolísko patrně zemřel za vyšetřování, neboť jinak by bylo jistě i jeho jméno mezi zavražděnými.

V Hošťálkové to vře. Hrozná bolest se změnila v nenávist. Ten, kdo někoho ztratil, čeká jen na vhodný okamžik k pomstě. A nejen ten, kdo někoho ztratil. Ti, kdo utekli z nucených prací, ti, kdo byli vyslýcháni gestapem, ti, kdo svými dodávkami potravin mají pomáhat živit nenáviděné hordy, všichni, celá Hošťálková, celé Vsetínsko, celé Valašsko hoří touhou po pomstě.

Na začátku února oznámil Jenda Slávkovi, že pojede příštího dne do Brna.

»Co tam?« zeptal se Slávek.

»Dověděl jsem se, že maminka je zavřena na Cejlu.«

»Kdo ti to řekl?«

»Strážmistr Žeravík.«

Jak rád by jel s bratrem! Ale nemůže, nesmí! Při vlakové prohlídce by byl jistě dopaden, nemá padělané doklady...

»Dostaneš-li se k ní, Jendo, tož —«

»Já vím, Slávku, nemusíš mi nic povídat.«

»Ale jedno jí přece vyříd'...«

»A to?«

»Že splním, co mi vzkázala.«

»Řeknu jí to, Slávku.«

Jenda se vrátil za dva dny. Byl ještě zamlklejší než obvykle.

Olinka zaskočila k Čechům pro Slávka. Ten přiběhl domů jako na koni.

»Našel jsi maminku?« celá jeho rozdychtěná duše ležela v této otázce.

»Přišel jsem pozdě,« řekl tiše Jenda.

»Pozdě...!«

»Ano. Odvezli ji již před týdnem.«

»Víš aspoň, kam?«

»Do Osvětimi.«

Mrtvé ticho zavalilo jizbu.

»Tak to už maminku neuvidíme,« řekl těžce Slávek.

»Už ne,« potvrdil jeho slova Jenda.

»Ale proč?« rozplakala se Olinka.

»Protože Osvětim je tábor smrti. Kdo jede do Osvětimi, nad tím se dělá kříž.«

»A vůbec!« vybuchl náhle Jenda a uhodil pěstí do stolu.

Všichni na něho překvapeně pohlédli. Co znamená tento náhlý a u Jendy nikdy nevídaný výbuch?

»Co jsi chtěl říci?« zeptal se chlácholivě Slávek.

»Budu je ničit na potkání!« křičel Jenda. »V lese, na poli, na cestách, všude je budu střílet, protože to opravdu nejsou lidé!«

»To víme dávno,« uklidňoval ho zase Slávek.

»Ano, ale nevíte, co mi povídal na nádraží v Brně jeden člověk, který byl neočekávaně propuštěn ze Špilberku.«

»Co ti povídal?«

»Věznům se nesměly posílat balíčky. Co došlo, to prostě zabavili. Ale na Štědrý den mohl každý dostat nějaký ten balík. Esesmanům bylo nařízeno, že jej musí doručit. Jejich vztek neznal mezí. Vybili si jej hned po Štědrém večeru. Časně zrána se vřítili do cel a vyhnali všechny vězně do chodby. Museli jít tak jak byli: bosi a ve spodním prádle. Dali jim kbelíky a v nich museli nosit vodu, kterou vylévali na chodbu. Když byla zaplavena do výše několika centimetrů, museli si lehnout na zem a v mrazivé vodě »válet sudy«. A běda, kdyby se někdo zvedl! Hned byli u něho opilí esesáci a bili ho hlava nehlava. Pobíhali po chodbě jako zuřiví. Za chvíli byla voda zbarvena do červena. Na zemi zůstalo ležet několik

raněných a mrtvých. A to dělali celé dvě hodiny!«

»Jsou to opravdu netvoři,« řekl temně Slávek. »A musíme udělat všechno, abychom se jich brzy zbavili!«

»Taky uděláme!«

Slávkova předpověď o mamince se splnila až příliš brzy. V dubnu jim bylo oznámeno, že paní Irma Čermáková zemřela na zápal plic.

Dolina sténala pod tvrdými údery německé bezcitnosti. Otřásala se pláčem a zoufalstvím.

Skloní svou vzdornou hlavu v pokorné bezmocnosti? Smíří se s tím, že je konec?

Jak bláhová myšlenka!

První linie, kterou Dolina vyslala do boje, byla zkosena.

Druhá linie se teprve tvoří.

První generace znala jen nenávist.

Druhá je bohatší: chce se mstít.

7. Pro vlast

Přišlo jaro roku 1944.

Rudá armáda hnala Němce na západ. Anglické a americké bombardéry zasypávaly Německo pumami. V ujařmených zemích vzrůstala sabotáž. Hitlerovská nenasytná saň konečně dodělávala.

Slávek se už víc než rok skrýval před gestapem, které po něm ještě občas slídilo. Bydlil většinou doma, ale hrozilo-li nebezpečí, byl chvíli u Čechů, chvíli u Spěchalů. A bylo-li nejhůře, odcházel do svého lesního úkrytu, který si zatím pěkně upravil.

V zimě pracoval v lese, v létě na jejich malém hospodářství. Pomáhal i u Čechů a u Spěchalů, aby jim aspoň trochu splatil vše, co pro něho stále konali.

Večer se scházel s chlapci. Přicházeli za ním na Dolinu, k Čechům i Spěchalům. Přinášeli zprávy o postupu Rudé armády i spojenců, tlumočili vzkazy pana presidenta z Londýna, hořeli touhou po činném zasáhnutí do bojů.

Když v květnu oznámil maršál Stalin, že Rudá armáda dosáhla československých hranic v délce 400 kilometrů, nebylo už možno chlapce udržet. Sešli se večer u Čechů. Třicet chlapců, třicet mladých valašských Ondrášů si posedalo na lavice, na židle, na postele i na zem.

»Tak co, Slávku, kdy začneme?« zeptal se Pavel Kovář.

»Jen co se ještě trochu přiblíží fronta. Zatím se musíme připravovat každý sám.«

»Tak to vy budete partyzáni?« zeptala se tetička Čechová.

»Ano, teti. Partyzáni.«

»No ... ne, že bych proti tomu něco měla ... ale onehdy jsme o tom partyzánství mluvily v dědině... «

»A — —?« oživil Slávek.

»Některé ženské říkaly, že to nemá velké ceny.«

»Co?« vybuchlo několik chlapců rozhořčeně.

»To celé partyzánství.«

»To má zas někdo nápady!« zlobil se Slávkův bratr Jenda.

»Já vím, vy si řeknete, co ty staré ženské mohou vědět o vojně ... ale jedno bys mi mohl, Slávku, přece vysvětlit... «

»Velice rád, teti.«

»Tož podívej se: partyzán zastřelí, řekněme, dva Němce. Přijde jejich vojsko a zastřelí deset našich lidí. Tož jaký to má smysl? Ženské se mě na to ptaly, ale věř, nedovedla jsem jím odpovědět.«

Slávek zvažněl.

»Tož až s nimi budete, teti, řekněte jim toto: partyzánská válka se vede v zázemí...«

»Když tomu já stejně nerozumím,« přerušila ho tetička.

»Podívejte se, teti,« Slávek vzal tužku a kreslil malý náčrtek. »Teď se bojuje ještě daleko od nás, řekněme — zde,« ukázal na Podkarpatskou Rus. »Německá fronta se táhne od severu k jihu, takhle.«

»Ano, to vidím,« sledovala se zájmem jeho výklad tetička.

»Celé území, které je na západ od této fronty, je německé zázemí. V něm musí být pořádek a kázeň.auta, vlaky, letectvo, zkrátka všechny dopravní prostředky musí fungovat naprosto nerušeně. Dovoz potravin, střeliva, zbraní a vojska na frontu musí probíhat úplně hladce. Seběmenší porucha v dopravě by mohla mít pro bojující armádu nejtěžší následky.«

»To věřím.«

»A nejen dovoz na frontu, i odsun z fronty se musí dít nerušen. Odvážet raněné, přeskupovat armády —«

»Zkrátka — doprava v zázemí musí být v pořádku,« učinila závěr tetička.

»Ano, především doprava. Ale v zázemí musí být také celkový klid. Nesmějí tam být žádné nepokoje, žádné vzpoury. Voják, který je v zázemí, musí mít pocit naprosté bezpečnosti. Musí vědět, že nebezpečí na něho číhá jen a jen na frontě.«

»A bombardování?« namítla.

»To je něco jiného, teti. Já mám na mysli nebezpečí, které může stihnout vojáka na zemi.«

»A tak — pokračuj tedy!«

»Tak, jak jsem vám to vylíčil, to má vypadat v každé zemi bojujícího národa. A teď si představte, jak to vypadá v zázemí německé fronty: na jednom místě vyletí do povětří důležitý most. Na jiném je vyšinut vlak. Tu zase je přepadena kolona automobilů, náklad určený pro frontu je zapálen a zničen. Jinde je přepaden německý výcvikový tábor, mnoho vojáků je pobito. Velitelství bojující armády dostává hlášení o těchto věcech. Je znepokojeno. Co se to děje v zázemí?«

»A to tedy dělají partyzáni?«

»Ano. Velitelství musí myslet na dvě fronty: na tu, kde se právě bojuje tváří v tvář nepříteli — a na tu,

kteřá není nijak ohraničena. Která není nikde, a přece je všude. Proti silnějším skupinám partyzánů musí vysílat početné oddíly vojska. Důležité objekty — nádraží, mosty, elektrárny a podobně — musí být hlídány vojskem. A toto vojsko by jinak bylo na frontě, pomáhalo by zničit protivníka. Prostě: partyzánský boj oslabuje frontu. Při tom nezáleží tak ani na tom, kolik vojáků partyzáni zničí, nýbrž na tom, oč je ochuzena a zeslabena fronta.«

»Tož tak to je,« pokyvovala hlavou tetička.

»Ano, tak je to,« pokračoval rozohněný Slávek. »Ale to ještě není všechno.«

»Co ještě?«

»Tím, že je celé zázemí zneklidňováno, že je jako v pohybu, podkopává se bojový duch nepřítele.«

»Jak — bojový duch?«

»Ano. Ti vojáci už nebojují s takovou chutí a nadšením. Voják na frontě musí mít jistotu, že má bezpečná aspoň záda. Nemá-li této jistoty, ztrácí odvalu. A je právě úkolem partyzánů, aby mu tuto jistotu vzali.«

»Ty mluvíš jako kniha, synku,« řekla uznale tetička.

»I nám se zase ledacos objasnilo,« připojil se Tonda Adámek.

Slávek se obrátil ke všem posluchačům a pokračoval:

»Partyzánský boj je těžký. Vyžaduje obětí i od civilního obyvatelstva, protože Němci musí nahánět hrůzu celému zázemí. Ale tyto oběti jsou nutné. Vždyť až to přijde k nám, to nebude bojovat jen hrstka partyzánů. Celý národ se postaví na jejich stranu. Bude je podporovat, umožňovat jim zásobování potravinami, dávat jim šatstvo a obuv, ukrývat je — nu, tak jak to děláme u nás již delší dobu. Rozdíl bude v tom, že pak to bude v daleko větším měřítku.«

»Tož tak je to,« říkala si znovu tetička Čechová. »Musím já to těm ženským povědět, až se zase sejdem.«

»Jenom jim to povězte, teti,« souhlasil Slávek. »Budeme potřebovat jejich pomoci.«

»A co děvčata? Také je vezmete mezi sebe?« zeptala se Milka.

»Samozejmě. Však my už děvčata máme.«

»Která?« vyhrkla Milka překvapeně a trochu závistivě.

»Přece tebe, Miladu Spěchalovou a naši Olinku. Copak jste se málo nanosily zpráv?«

»Hm ... to nic není,« usmála se Milka a vzrušeně pokračovala: »Víte, já bych chtěla taky něco dělat. Když si vzpomenu na tetičku Čermákovou, Nevrlovou, na ubohé studenty, na Lidice, zatínám pěsti a říkám si: i my ženy musíme povstat! I my ženy musíme ničit tu germánskou bezcitnou sběř!«

»Výborně, Milko! Ať žije partyzána Milka!« volali chlapci.

»Jenom ne tak nahlas,« krotila je tetička. »Nevím, kam bych vás všechny schovala, kdyby se nějaký gestapák objevil pod okny.«

»Vidíte, měli jsme postavit hlídku,« zarazil se Slávek.

»Hlídka je,« řekla stručně tetička.

»Jak to?« nechápali chlapci.

»Sotva jste se začali scházet, přiběhla Olinka a povídá: »Teti, já budu běhat okolo vašeho, a kdyby se někde něco šustlo, zaťukám třikrát na okno.«

Slávek s Jendou na sebe pohlédli a usmáli se. Byl to úsměv plný pýchy, ale i smutku. Budou moci někdy oplatit opuštěné, statečné sestřičce její lásku?

»Půjdu se za ní podívat,« řekla Milka a vyšla z jizby.

Chlapci pokračovali v poradě. Budou se scházet daleko v lese po malých skupinkách a připravovat se na boj, který je čeká. Každý se musí naučit plížit, krýt se, rychle vykopat úkryt malou lopatkou, určovat světové strany. Čekalo je mnoho úkolů, neboť to byli většinou mladí hoši, kteří ještě nebyli na vojně. Neuměli mířit, ani střílet. Někteří nedrželi ještě pušku v ruce. Ale nebáli se ničeho a chtěli se všemu naučiti. Místo granátů budou zatím vrhat kamenem a střílet budou z opravdové pušky v roklině za Zadními kotáry.

»Ono se řekne — střílet. Ale z čeho? Vždyť nic nemáte,« připomínala tetička Čechová.

»Já mám revolver,« řekl Jiří Válek.

»Já loveckou pušku,« hlásil se Tomáš Barčák.

»Já pistoli,« připojil se Zdeněk Tichý.

A to bylo všechno. Před válkou byly v dědině nějaké zbraně. Když se měly po příchodu Němců odevzdávat, lidé je zakopali do země. Některé z nich rozdali uprchlíkům. Jiné v zemi zrezivěly a nebyly k potřebě. A o mnohých chlapci zatím nevěděli.

»Tož to je trochu málo na válku, chlapci,« řekla tetička.

»Nevadí, teti. Zbraní je dost. Zatím jsou u Němců. Ale brzy budou u nás,« řekl rozhodně Slávek.

»Jak to?« nechápala tetička.

»Vezmeme jim je. Já taky nemám zbraň. Ale budu ji mít, a brzy. Uvidíte!«

»A číst z mapy bychom asi měli také umět,« vzpomněl si Joža Růžek.

»Ano. Právě jsem chtěl o tom mluvit,« souhlasil Slávek.

»Číst z mapy? Nač to?« divil se Petr Okoun.

»Vždyť tu známe celý kraj, od Vsetína až po Bystřici,« přidával se k Petrovi Václav Tuček. »Obejdeme se docela dobře i bez mapy.«

»Ano, v našem kraji vystačíme se svými znalostmi,« odpovídal Slávek. »My však nemůžeme počítat s tím, že budeme bojovat jen v okolí Vsetína. Nikdo z nás neví, jak půjde fronta. Možná, že k nám vtrhnou ze Slovenska a budou ustupovat na západ. Pak bychom šli před nimi a snad se dostaneme až na Českomoravskou vysočinu, snad i dále. A tam budeme odkázáni jen na mapy.«

»Tož, Slávku, máš to dobře promyšlené,« řekla uznale tetička. »Kdes k takovým vědomostem přišel?«

»Když přicházely zprávy o ruských partyzánech, často jsme o tom s tatínkem mluvili.«

»Což tvůj tatínek!« povzdychla tetička.

Tak se chlapci radili skoro do jedenácti hodin. Schůzku ukončil Slávek:

»Chlapci, ode dneška jsme spojeni na život a na smrt. Náš boj nebude lehký. Lépe vyzbrojení a početnější Němci nám budou stále v patách. Často bude proti nám i příroda, neboť později se musíme stáhnout do hor. Ale budeme-li odvážní, obětaví, nesobečtí a stateční, nemusíme se ničeho bát. A proto si slibme, že v boji budeme stát při sobě jako rodní bratři. Raněného druhá nikdy neopustíme. Bude-li někdo z nás chycen, nevyzradí nic, i kdyby byl za živa pálen. Slibujete?«

»Slibujeme!« odpověděli sborem.

»A slibme si také,« pokračoval Slávek, »že nikdo nebude myslit na osobní prospěch a pohodlí. Odvrhneme sobectví a budeme se řídit heslem: Jeden za všechny, všichni za jednoho. Naše činy budou směřovat k jedinému cíli: všechno pro národ! Všechno pro vlast! — Slibujete?«

»Slibujeme!«

»A konečně si slibme, že ve svém boji proti německým utlačovatelům neustaneme, dokud nebude úplně osvobozen náš rodný kraj a celá Československá republika. Slibujete?«

»Slibujeme!«

Prostě, a přece tak vznešeně znělo temné zadunění mužských hlasů v malé valašské chaloupce. V tom jediném slově: »Slibujeme!« bylo odhodlání, pevnost, tvrdost, víra v budoucnost, láska i nenávist. Bylo to bez slavnostních obřadů, ale chlapci cítili, že je to více než slib. Že je to přísaha, kterou nikdo nezradí.

Po slibu už nikdo nepromluvil. Úplně tiše se vytratili do temné noci. Poslední šel Slávek s Jendou.

Před chalupou čekala Milka s Olinkou.

»Olinko!« zavolali zároveň oba bratři a vzali sestru mezi sebe.

»Nebylo ti venku zima?« zeptal se Jenda.

»Nebylo. Mám vlňák.«

»A co tě to napadlo?«

»Někdo přece musí dávat pozor, ne?« usmála se.

»Jsi hodná, velice hodná,« pohladil ji Slávek a znovu si uvědomil, jak je mu blízká a drahá.

Od tohoto večera Slávek myslel jen na to, jak by si opatřil zbraň. Příležitost se mu naskytla až na začátku července.

Byl překrásný den, na obloze nebylo ani mráčku. Poněvadž neměl práce na poli, šel se podívat k Trojáku. Chlapci ho upozornili, že je tam ve skále prostranná jeskyně, která by se dobře hodila pro společný kryt.

Pojednou se zastavil jako přimražen.

Na pokraji lesa ležel německý voják!

Slávek rychle uskočil za strom a začal ustupovat. Zpozoroval ho nepřítel? Nehýbe se! To už by jistě střílel!

Zastavil se a naslouchal. Do zpěvu ptáků se mísilo hlasité chrápání. Voják byl asi na obchůzce po horách, chvíli si chtěl odpočinout a příjemné teplo ho uspalo.

Slávek se jako duch plížil po lesním mechu k spícímu. Ani větvička nezapraskala.

Náhle se vítězoslavně usmál.

Voják si udělal dokonalé pohodlí. Sundal si pušku i opasek a položil je do trávy vedle sebe.

Slávek se rozhlédl. V celém okolí nebylo ani živé duše.

Jediný pohyb — rychlý a mrštný — a puška byla jeho. Byl připraven, že okamžitě vystřelí, bude-li se voják bránit. S puškou uměl dobře zacházet. Tatínek ho naučil všemu, čeho by jednou jako partyzán mohl potřebovat.

Ale chrápání neustalo.

Slávek se zase potichu odplížil. Zastavil se, až byl v bezpečné vzdálenosti. Prohlížel pušku. Byla čistá, krásná, jako nová. Otevřel závěr. Byl tam zásobník s pěti náboji.

Pušku tedy má... Ale čím je puška bez nábojů? S těmi pěti bude hotov při první přestřelce. A vedle ležel opasek se sumkami! Jistě jsou plny nábojů — Němci jsou důkladně vyzbrojeni. Proč se nezmocnil i opasku?

Dlouho se nerozmýšlel. Odjistil pušku a spěchal zpátky k okraji lesa.

Pozdě!

Voják se právě probouzel. Protřel si oči, protáhl se, pohlédl vedle sebe ... a prudce vyskočil!

»Ruce vzhůru!« vykřikl za ním Slávek.

Voják se ohlédl. Vytréštil oči a ještě jednou si je protřel.

Pak se rychle sklonil pro opasek. Slávek teprve teď zpozoroval, že kromě sumek je na něm i pistole.

»Ruce vzhůru!« zavolal po druhé a zarachotil závěrem.

Tomu již Němec porozuměl. Jeho ruce vyletěly do výše.

»Čelem vzad!«

Voják zase zůstal nechápavě hledět. Slávek naznačil rukou, že se má obrátit.

Voják uposlechl.

»Pochodem vchod!«

Odzbrojený Němec stál jako socha.

»Marš!« vykřikl tedy Slávek.

Voják vykročil. A nebyl to »parádní« krok, jímž Němci budili pohrdavý úsměv dětí a soucit dospělých. Byla to docela lidská chůze. Taková přirozená, třesoucí se, pospíchavá. Nejprve jen pochod, pak klus a nakonec šílený úprk.

Slávek se sklonil pro opasek. V očích se mu zajiskřilo. Sumky byly opravdu plny nábojů! Pistole byla taky nabitá a kromě toho byly u ní dva zásobníky po desíti nábojích.

Horečně přemýšlel, kam ukrýt zbraně. Rozhodl se rychle. Odskočil do hustého křoví a pečlivě tam ukryl pušku. Až se setmí, přijde si pro ni a zanesе ji k Čechům. Pistoli bude nosit u sebe. Neudělá bez ní už ani krok!

To se mu teď šlo k Trojáku! Konečně má zbraň, s níž se může, postavit proti nepříteli! Už nemusí jenom prchat a kličkovat jako pronásledovaný zajíc! Už se může postavit na odpor, za ránu dát ránu — —

Kde jsou zbraně, tetičko Čechová?

Byl by nejraději zpíval.

Šel asi půl hodiny, když zaslechl jekot sirén. Zase letecký poplach!

Ti se zbytečně nahoukají — pomyslí si. Už tolikrát byl poplach a vždycky nadarmo. Ale ať, čím více poplachů, tím méně práce! Však Angličané a Američané už vědí, že mají ochromit provoz v továrnách, které pracují pro Němce.

Z dálky k němu dolehl temný hukot.

Podíval se k jihu a dech se v něm zatajil. Vidí dobře? Bílí ptáci, stříbrní ptáci, kovoví ptáci! Tři — šest

— devět — a zase devět a ještě devět —

Sedmadvacet letadel! Svaz!

Celý vzduch se chvěl rachotem motorů.

A tam — sivá holubička! Ne sivá holubička, ale stíhačka, která poletuje okolo svazu jako včelka okolo úlu! Vedle ní druhá, tamhle třetí, čtvrtá, pátá — jako by se honily, jako by si hrály!

A tamhle — Pane Bože! — nový svaz! Za ním druhý — vlevo třetí!

Celé nebe se lesklo a třpytilo, celé nebe zářilo stříbrnými hvězdami, které se po prvé ukázaly ve dne nad zmučeným národem, pozvedly skleslá srdce a přesvědčily, že žhavé výzvy z Londýna a naděje hlasatelů nejsou jen pěkná slova...

Jen leťte, orlové! Jen leťte a bijte! Spouštějte své pozdravy a ničte ten nestvůrný průmysl, který měl sloužit Němcům k ovládnutí světa!

Slávek stál na pasece a díval se k obloze. Oči se mu zamžily. Myslil na rodiče. Proč se nedočkali tohoto krásného okamžiku?

Když letadla přeletěla, šel dále.

Brzy našel hledané místo. V lese za Trojákem byla v kopci veliká díra, podobná jeskyni. Slávek si ji podrobně prohlédl. Stačilo by urovnat dno, ztuzit strop, dát tam několik lavic, zamaskovat vchod — a velká skrýš by byla hotova.

Zpáteční cestou si to namířil k Spěchalům. Musí jim ukázat dnešní úlovek.

Pod lesem seděla Milada. Měla v ruce nějaké šití.

»Je tatínek doma?« zavolal na ni.

»Je!«

»Klid?«

Zasmála se.

»Co se směješ, Milado?«

»Však jdi dál, uvidíš!«

Již z ulice zaslechl živý rozhovor. Koho tam má starý Spěchal?

Na prahu se překvapeně zastavil. V jizbě byli čtyři neznámí muži.

»Dobrý den!« pozdravil zaraženě.

»Da zdravstvuj, tovaryš!« přivítal ho Spěchal s širokým úsměvem. Pak se obrátil k cizím mužům a rusky

jím vysvětloval, kdo to přišel.

Mužové živě povstali, objali Slávka a představovali se:

»Timofej Alexandrovič.«

»Trofim Filipovič.«

»Michal Nikolajevič.«

»Ivan Petrovič.«

Slávek byl jako u vidění.

»To hledíš Slávku, vid'?'« smál se Spěchal. Za chvíli tu budu mít celou ruskou rotu!

»A kdy přišli?'«

»Dnes v noci.«

»Partyzáni?'«

»Prozatím jen uprchlí zajatci. Ale to víš, do partyzánství nemají daleko.«

Spěchal byl ve svém živlu. Jako legionář uměl dosti dobře rusky. Aby to nezapomněl, koupil si kdysi ve Vsetíně ruský slabikář. Občas do něho nahlédl.

»Co z toho máte, tati?'« říkala mu Milada. »Takové klikyháky! Však do Ruska už nepojedete, tož nač?'«

»Tomu ty, děvče, nerozumíš. Všechno je dobré, co člověk umí. Nikdy nevíme, kdy toho budeme potřebovat.«

Za celá dlouhá léta se opravdu nesešel s člověkem, který by hovořil rusky. Zdálo se, že Milada měla pravdu. Ale pak přišla válka, Rusové si vykasali rukávy a teď se ženou...

V posledních dvou letech sedával starý Spěchal často nad bukvářem. Četl si hlasitě, učil se zpaměti celému slovníku, který byl na posledních listech tenké knížky, tvořil si věty. Věřil, že přijde jeho den.

A dočkal se.

Slávek jím dosti rozuměl, ale přece ne tolik, aby pochopil všechny podrobnosti.

»Chtějí jít na Slovensko,« vysvětloval mu Spěchal. »Ale musí se tu zdržet nějakou dobu kvůli zdraví.«

»Jsou nemocní?'«

»Michal má už delší dobu úplavici. A Timofej trpí na žaludek.«

»To je opravdu zlé.«

»Je, ale my už jim nějak pomůžeme.«

Teprve teď si Slávek všiml, že Michal je velmi vyhublý, oči má zapadlé a celkem vypadá zuboženě. Timofej měl jen trochu zažloutlou tvář, jinak na něm nebylo nemoc vidět.

»Jsem rád, Slávku, že jsi přišel. Chtěl jsem se s tebou o nich domluvit. Tož podívej se: nejrozzumnější bude, když se o ně rozdělíme — třeba já, ty a Čechovi.«

»Já bych si tedy vzal Michala a Timofeje,« nabídl se Slávek.

»Oba pacienty? Proč?«

»K nám bude mít lékař nejpohodlnější cestu.«

»Ty chceš zavolat lékaře?«

»Ovšem! Snad je nenecháme zemřít!«

»To ne, ale já jsem myslel, že koupíme jenom léky. Však lékárník by nám dobře poradil. Ale myslíš-li — bude to tak lepší.«

»A co jste říkal těm svazům?« zeptal se Slávek.

»Promenáda, Slávku, hotová promenáda! Čekal jsem, kdy se ukáží Němci, ale ti se vyznamenali! Naši lidé aspoň vidí, jak to vypadá s tou nacistickou nadvládou ve vzduchu! Kde jsi byl, když to letělo?«

»V lese nad Kubišovým. Šel jsem se podívat za Troják.«

»Co tomu krytu říkáš?«

»Bude dobrý. Dá to sice trochu práce, ale zato se tam vejde — no, snad sto mužů.«

»I víc. Mně se to také zamlouvá.«

»A jak se vám líbí tohle?« Slávek položil na stůl pistoli i s naplněnými zásobníky.

»Kdes to vzal?« užasl Spěchal.

Slávek vypravoval. Spěchal to hned překládal Rusům.

»Charašó, moloděc, charašó!« smáli se a poklepávali mu po zádech. Spěchal se také usmíval.

»Jsi opravdu moloděc, Slávku, všechna čest!«

K večeru zašel Slávek do lesa pro pušku. Za tmy ji zanesl k Čechům a hned jim oznámil, že jim přivede ruského zajatce.

»Jenom přived'. Však my ho nějak užívíme,« souhlasila tetička.

Druhého dne zašel do vesnice pro lékaře.

»Co se stalo, Slávku?« vítal ho starší, usměvavý pán.

»Ale, pane doktore, k našim přijeli dva ... jsou to moji bratrance —«

»Bratrance, povídáš...,« řekl lékař a pokýval hlavou.

»Ano, bratrance — a jsou nemocni. Jeden má úplavici a druhý něco se žaludkem.«

»Je to dnes převrácený svět! Bratrance s úplavicí a se zkaženým žaludkem si jezdí po návštěvách! No to nic, Slávku, za chvíli jsem u vás.«

»Děkuji vám, pane doktore!«

Asi za hodinu byl lékař na Dolině.

»Tak kde máte ty své ... bratrance?«

»Tu jsou, pane doktore!«

Lékař prohlédl Michala a nařídil klid v posteli s přísnou dietou. Michal při přehlídce mlčel jako ryba.

Horší to bylo s Timofejem.

Lékař mu stiskl žaludek.

»Bolí?«

»Ničevó!« zářil Timofej.

»Hm ... vy mluvíte, jako by byli Rusové u Vsetína!«

»Da, da!« neporozuměl Timofej.

»Ukažte mi jazyk!« vyzval ho lékař s úsměvem.

Timofej ochotně uposlechl.

»Nu ano, žaludek! Ti vás, chudáku, kdesi špatně krmili! Ale to nic! My z vás zas uděláme chlapíka,« bručel si lékař. Pak otevřel brašnu a vyndal dvě lahvičky a dva balíčky prášků.

»Vy jste vzal zrovna i léky, pane doktore?« žasl Slávek.

»Proč bych tě honil do lékárny? Víím, že se lidem raději vyhneš...«

»Jen některým, pane doktore.«

»S tou úplavicí pozor! Úzkostlivou čistotu! A když bude něčeho třeba, tak pro mne zaskoč, Slávku! Tak — na shledanou, mládenci!«

Slávek poděkoval a oba pacienti zavolali současně:

»Do svidania!«

Lékař se jen usmíval.

Uprchlíci se rychle zotavovali. Timofej byl do týdne zdrav a Michalovi se také brzy ulevilo.

Slávek se v těchto dnech naběhal až až. Od Čechů do Doliny, z Doliny k Spěchalům, od Spěchalů k Čechům. Vyptával se Rusů na všechno možné: na život v kolchoze, v továrnách, na způsob ruského boje, na hrdinné partyzány.

A Rusové vypravovali rádi a ochotně.

Když jednou přišel k Čechům, oznámila mu Milka:

»Slávku, mluvila jsem s Havelou.«

»Vzkázal mi něco?«

»Ano. Máš přijít do jeho bytu.«

»Kdy?«

»Zítra večer.«

Havela byl Slávkův přítel. Bydlil na »Nivě«, na kopci nad Hošťálkovou.

Druhého dne k němu Slávek zašel. Vzal s sebou i Timofeje a Ivana.

Havela je už očekával.

»Jsou tu ještě tři muži,« řekl Slávkovi. »Nemusíš se před nimi nijak ohlížet, jsou to naši. Jeden je z Jasenné, druhý z Prostějova, třetí z Bystřice pod Hostýnem.«

»Dobře,« řekl Slávek a vešli dovnitř.

»Přátelé,« vítal všechny Havela. »Je čas, abychom se sjednotili. Dosud každá skupina pracuje na svou pěst. Máme organizaci v Hošťálkové, v Ratiboři, na Vsetíně, v Bystřici, v Jasenné, v Prostějově, ve Zlíně — zkrátka jsme roztroušeni po celém Valašsku a po celé Moravě. Nyní musíme všechny místní skupiny zapojit do jedné mohutné organizace, kterou právě zakládám. Proto jsem vás svolal. Budete mi pomáhat jako důvěrníci. Budete jezdit do rozličných moravských a později i českých měst. Budete odevzdávat naše zprávy a rozkazy. Zúčastníte se místních schůzí a budete mě o nich informovat — zkrátka, práce budete mít nad hlavu.«

»Ale budeme ji konat rádi,« poznamenal Prostějovák.

»A jak se jmenuje ta organizace?« otázal se muž z Jasenné.

»Pro vlast,« řekl stručně Havela.

Pro vlast!

Dvě krátká slova, ale co se mělo pod nimi skrývat v příštích měsících! Kolik hrdinství, odvahy, námahy, nebezpečí, nepohodlí, sebezapření!

Schůzka, na níž bylo projednáno mnoho podrobností, trvala téměř do rána.

Tím dnem nastal pro Slávka nový život. Chodíval na schůze místních skupin, podával jim zprávy, odevzdával tiskopisy a letáky, přenášel důležité pokyny — jak to bylo ujednáno v památné schůzce na »Nivě«. Organizace »Pro vlast« brzy sjednotila všechny podzemní bojovníky na Moravě, ba sahala i do Čech. Střediskem celého hnutí bylo Vsetínsko.

A již tu byl konec srpna.

Nad Tatrami se začalo blýskat. Vypuklo národní povstání. Slovenský národ ukázal světu své pravé smýšlení. Na Slovensko spěchali dobrovolníci z Moravy i Čech.

I místní skupina v Hošťálkové měla poradu, co podniknout. Jedni navrhovali, aby přešli na Slovensko hromadně, všichni. K těmto se přiklonil i Slávek. Druzí však namítali, že fronta se může převalit na Moravu co nevidět — a pro ten případ musí zůstat v Hošťálkové nějaký počet lidí, kteří by prováděli partyzánskou válku. A protože poměry na pasekách i v dědině znal nejlépe Slávek, měl zůstat se skupinou doma.

Konečně se dohodli. Dvanáct mladých partyzánů odešlo pomáhat slovenským bratrům. S nimi odešli i čtyři ruští uprchlíci. Po mnohých útrapách se dostali až k Liptovskému sv. Mikuláši. Zúčastnili se tamějších bojů a nakonec — když bylo povstání potlačeno — se vrátili na Moravu.

Tam zatím vzrůstal neklid. Nikoho nezmátlo, že slovenské povstání nemělo očekávaný úspěch. V omezeném prostoru mohli ještě Němci ukázat svou převahu. Ale tam, kde se střetli s Rudou armádou, ustupovali na celé čáře. Říkali, že »zaujali nové, výhodnější posice, aby zkrátili frontu«. A lidé se tomu srdečně smáli.

Ostatně odboj na Slovensku již neustal. Tisíce bojovníků se stáhlo do hor a tam pokračovalo ve vedení partyzánské války.

Poněvadž mnozí partyzáni se vraceli na Moravu, byly lesy kolem Hošťálkové plny německých hlídek. Slávek zase spával někdy u Čechů, někdy u Spěchalů.

Jednou večer seděl u Čechů a bavil se s Milkou a její matkou. Uprostřed rozhovoru Milka náhle zmlkla.

»Slyšíte?« zvedla prst a naslouchala.

Nad horami se ozval hukot.

»Letadla!«

»Jen jedno,« řekl Slávek.

Za chvíli se ozval rachot znovu. Vyšli ven.

»Jako by nad námi kroužilo,« podivila se tetička. »Snad nás nechce bombardovat?«

»Bombardovat — to jistě ne,« zamyslel se Slávek. »Spíše bych řekl něco jiného.«

»A co by to mohlo být?« zvědala tetička.

»Parašutisté.«

»Ty myslíš?«

Ukázalo se, že Slávkův dohad byl správný. Před půlnocí — to už všichni spali — někdo zaklepal na okno.

Slávek vyskočil a vyhlédl oknem. Pistoli měl v ruce.

Ale ať se namáhal jakkoliv, nerozeznal nic.

»Půjdu se tam podívat,« zašeptala tetička. »A ty jdi pro jistotu do krytu. Kdyby to byl germánec...«

Slávek zmizel ve sklepě. Přivalil kládu, sevřel pistoli a naslouchal.

Tetička šla otevřít.

»Je tam někdo?« otázala se zhurta.

»Ano. Pustíte mě dovnitř?« ozval se zvenku ženský hlas. Návštěvnice mluvila česky s ruským přízvukem.

Tetička byla poněkud zmatena. Očekávala, že zaslechne tvrdou germánskou řeč.

Slávek ihned vytušil, oč jde. Rychle vylezl z úkrytu.

»Teti, otevřte!« řekl. »To je jistě ruská parašutistka.«

Tetička otevřela a vedla neznámou ženu do kuchyně. Slávek šel s nimi.

Milka zatím rozsvítila.

V záři lampy spatřili mladou dívku v ruské uniformě. Na zádech měla tlumok, na řemeni samopal, u pasu pistoli. Celá byla od bláta. Na rukou měla velké odřeniny. I její tvář byla od krve.

»Probůh, slečno, jak to vypadáte!« zhrozila se tetička. »Kdo vás tak zřídil?«

Dívka se usmála.

»Já sama.«

»A co jste dělala?«

»Skočila jsem z letadla,« řekla vesele.

»To bylo to letadlo, mami!« vpadla jí do řeči Milka.

»Hned jsem si to myslil,« poznamenal Slávek.

»A byla bych tu bývala už dávno,« pokračovala. »Ale cestou jsem zapadla do nějaké rokliny a trochu jsem se odřela.«

»Já jsem myslila, že jste si to udělala při seskoku,« řekla Milka.

»Ale ne, s tím jsem dnes měla hodně štěstí. Seskok se mi podařil bezvadně.«

»Božíčku!« zarazila se tetička. »My vás tu obhlížíme a já vám ani nic nepodám.«

»Děkuji. Stejně nemám čas.«

»Kam chcete ještě jít?«

»Jenom k vám na půdu.«

»Na půdu?«

»Musím si tam postavit vysílačku.«

Všichni pohlédli na statečnou dívku s obdivem. Potlučená, zakrvácená, unavená, jistě i hladová — a první myslí na vysílačku!

»Tož aspoň kousek chleba s máslem,« nedala se odbýt tetička.

»Když dovolíte, trochu bych se umyla,« poprosila dívka.

Milka byla samá ochota. Snesla by jí modré z nebe.

Radiotelefonistka si sundala těžký batoh a umyla se. A už tu byla tetička s krajícem chleba a hrudkou másla.

Milka přinesla mléko.

»A kde jste se naučila tak pěkně česky?« zeptal se Slávek.

»Už před válkou jsem se učila soukromě. A za války jsem se hodně stýkala s vašimi vojáky a partyzány. Jsou to dobří bojovníci.«

Rychle pojedla.

»A teď se nenechte rušit a pokračujte ve spaní,« zasmála se. »Já si zatím postavím svou stanici.«

»Můžeme vám nějak pomoci, slečno?« nabídla se Milka.

»Říkejte mi Natašo. Nezní to tak cize.«

»Oh, jak ráda!« rozzářila se Milka.

Na spaní už nepomyslela. Vzala lampu, Slávek Natašin batoh a všichni tři vylezli na půdu. Nataša se hned dala do práce. Milka svítila a Slávek pomáhal utahovat šrouby a spojovat dráty. Tetička byla dole na stráži.

Pracovali mlčky.

Teprve za chvíli zašeptala Nataša:

»Při každém seskoku mám strach, jestli se mi to nerozsype. To víte, součástky jsou jemné a při tom dopadu...«

Když byla stanice sestavena, řekla Nataša:

»A teď to hlavní — funguje-li.«

Otočila knoflíkem. Něco zabzučelo.

»Dobré je to!« zasmála se spokojeně.

»A my zas půjdeme,« pokynul Slávek Milce.

»Děkuji vám za pomoc, přátelé. A dobrou noc — nebo už ráno?«

Nikdo si už nelehl, ačkoliv venku bylo ještě úplně tma.

»Tak už to začíná,« usmíval se šťastně Slávek.

»Jen ať to s vámi, děti, dobře dopadne,« strachovala se tetička.

»Nic se nebojte, mami,« chlácholila ji Milka. »Jde-li s námi národ, který má takové ženy, jako je Nataša — čeho bychom se báli?«

»Opravdu, je to hrdinka!« řekla s obdivem tetička. »Takhle se pustit do tmy, do neznámého kraje...«

Ráno přišla Nataša do kuchyně.

»Už jsem navázala spojení,« zářila. »A mám pro zdejší partyzány nějaký rozkaz.«

»Rozkaz? Pro nás? Od koho?« Slávek myslil, že radostí vyskočí.

»Od majora Murzina.«

»Major Murzin? To je ten —«

»Velitel první partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova.«

»Jak zní jeho rozkaz?« Slávek se chvěl nedočkavostí.

»Máte co nejrychleji připravit bunkr nad Hošťálkovou.«

»Dobře. Máme velký za Trojákem. Hned se dáme do práce.«

»Major je ještě na Slovensku, ale může tu být se svým štábem každý den. Až bude bunkr připraven, řekněte mi to. Já mu to oznámím.«

Nataša nemohla tušit, že příchod majora Murzina se zdrží trochu déle.

Bunkr byl již několik dní hotov. Radiotelefonistka po splnění svého úkolu v Hošťálkové odešla dále na Bystřicko — a skupina majorova stále nepřicházela. Když se konečně objevila v Hošťálkové, major Murzin v ní nebyl. Cestou ho stihla nehoda.

Když přecházel se svým štábem pohraniční Javorníky, byli v noci zrádně přepadeni velkou přesilou Němců. V boji byli zabiti dva partyzáni. Několik jich bylo zraněno. Mezi raněnými byl i major Murzin. Dostal ránu do ruky a do nohy.

Chtěli ho vzít s sebou.

Protože viděl, že by tím ohrozil celou skupinu, rozkázal stručně:

»Dál půjdete sami. Na shledanou!«

Rádi by mu byli odporovali, ale neodvážili se. Major byl tvrdý k sobě, ale také k svým partyzánům.

Odcházeli a loučili se s ním aspoň několika pohledy. Spatřili ještě, jak se dopotácel k můstku, jenž vedl přes horský potůček. Vlezl pod něj.

Zatím se rozednilo.

Němečtí vojáci prohlíželi keř za keřem. Chodili po můstku, pod nímž ležel major Murzin téměř v bezvědomí...

Měl život tuhý jako kočka. Když už ho v duchu pochovali, objevil se v bunkru nad Hošťálkovou. Byl bledý, zesláblý, třásla jím horečka. Ale přišel a žil.

Poležel si mnoho týdnů.

A tehdy ho poznal Slávek. Bylo to před vánocemi.

Major si ho dal předvolat. Ležel na dřevěné pryčně, ruku i nohu měl ovázanu. Bledá tvář se ztrácela v černém plnovousu.

Upřel na Slávka svůj pohled. Jaké to byly oči! Jenom ses do nich podíval a hned jsi věděl, že máš před sebou žulovou skálu.

»Jsi moloděc,« přivítal Slávka. »Slyšel jsem o tobě. Budeš velitelem partyzánské skupiny ‚Hošťálková‘.«

Se Slávkem se zatočil svět.

»Opatříte si zbraně a hned začnete. Váš úkol: rušit německý provoz v prostoru Vsetín—Bystřice pod

Hostýnem.«

»Rozkaz, bratře majore!«

Slávek se vypjal jako starý voják.

Major pokynul hlavou a řekl:

»Do svidania!«

A zase — jako vždycky v pohnutých chvílích — Slávkovy první myšlenky patřily umučeným rodičům.

Tatínku, tatínku, co jsi mi to udělal! Jakou bys měl radost, kdybych se dnes rozběhl do Doliny, vpadl do světnice, objal tě a zvolal: »Tati, ruský major mě jmenoval velitelem bojové skupiny partyzánů!«

A ty, maminko? Snad se na mne odněkud díváš a říkáš si: »Dobře to ten chlapec dělá. Plní můj odkaz tak, jak jsem si to přála.«

Někdo mu poklepal na rameno.

Slávek se otočil.

Před ním stál vysoký, usměvavý muž v ruské uniformě.

»Pojď ještě se mnou, tovaryš! Musím ti to jmenování dát černé na bílém. Jsem komisař Štěpánov.«

Odvedl ho ke stolu, který byl pokryt mapami a papíry. Vystavil mu legitimaci, na níž měl potvrzeno, že byl jmenován velitelem bojové partyzánské skupiny »Hošťálková«.

»A toto máš ode mne na památku.« Komisař Štěpánov se sklonil a vytáhl zpod stolu samopal. »Jistě ti vykoná dobré služby.«

Slávek byl tak překvapen a dojat, že nemohl ani promluvit.

8. První výprava

Příchodem ruských partyzánů se rozhořely plameny vzpoury a odboje nad celým Valašskem.

Němci věděli, že válka je prohrána. Rusové vnikli hluboko do Německa. Obsadili východní Slovensko a bojovali u Komárna. Lámali zoufalý odpor v Budapešti.

Posledním útočištěm prchajících armád měly být české země. Proto se narychlo budovala opevnění na Moravě i v Čechách. Všechny důležité přechody, mosty, tunely, železnice a silnice byly ostražitě hlídány.

Slávkova skupina se scházela v bunkru, který si připravili již na podzim v lese za Spěchalovou chalupou. Byla to malá rokle. Strop si udělali tak, že tam dali několik osekáných kmenů, nahoru naházeli silnou vrstvu hlíny a kamení a přikryli to listím a malými hustými keři. Vchod zúžili, takže i když byl odmaskován, museli se při jeho přecházení sklonit.

Skupina neměla sice bezdrátovou telegrafii, ale dovídala se o všem skoro tak rychle, jako kdyby ji měla. Slávek totiž řekl vždycky Milce, oč jde. Ta to vyřídila třem chlapcům, každý z nich dalším třem a tak to šlo dále. Za čtvrt hodiny věděli všichni partyzáni, co se má vykonat.

Po rozhovoru s majorem Murzinem svolal Slávek partyzány do bunkru. Přišel tam i s Jendou. Čekali.

Za chvíli se začali trousit. První přišel Pavel Kovářů.

»Jste tu sami?« podivil se.

»Jak vidíš...«

Ale už se tu objevil Tonda Adámků. Byl prostřední postavy, ramenatý, oči modré jako chrpy. Vynikal tělesnou silou. Měl-li se odklidit skácený strom, nikdy při tom nechyběl Tonda. U jednoho konce těžkého kmene stáli tři chlapci, u druhého Tonda. Sám. Plivl si do dlaní, ze široka se rozkročil, uchopil kládu. Na čele mu naběhly žíly, do tváře se hnala krev. Supěl jako lokomotiva. »Jen mě nechte!« okřikl kamarády, když mu chtěli pomoci. »Starejte se sami o sebe!« Chlapci mu říkali Herkules.

Potom přišel Jiří Válek, zubní technik. Bledý hoch uhlazeného chování, vždycky pečlivě vyholený, učesaný, nažehlený. »Počkej, Jiří,« škádlívali ho, »ty budeš mít v horách kříž, až se tam natrvalo odstěhujeme!« — »Proč?« — »Chodíš jako panenka, ale tam?« — »To nevadí,« odpovídal jim rázně. »Břítvu si vezmu, štětka a mýdlo také, hřeben mám, voda je v potůčcích...« Před dvěma lety mu popravili bratra, který byl dopaden na útěku z koncentračního tábora. Jiří uměl dosti dobře rusky.

Zakrátko tu byli i ostatní: Zdeněk Tichý, Petr Okoun, Tomáš Barčák, Josef Malina, Karel Nevrla, Václav

Blizňák, Štěpán Pala — a jak se všichni jmenovali.

Když byli pohromadě, Slávek jim vypravoval o své návštěvě u majora Murzina. Objasnil jim úkol, který byl svěřen jejich skupině.

»Jde do tuhého, hoši,« řekl nakonec. »Nyní máme ukázat, co dovedeme. Připomínám vám slib, který jsme si dali. Půjde o život každého z nás. Němci nás budou honit. V horách na nás čeká zima, sníh, mráz, bláto. Jistě budou i takové chvíle, kdy bude hlad. Nemá-li někdo dosti síly a odvahy k takovému životu, ať to řekne otevřeně. Bude to od něho čestné — a já se pro to na něho zlobit nebudu. Může nám prospívat jinak, i když zůstane v dědině.«

Rozhlédl se po své skupině. V mihotavých plamenech malého ohně, u něhož se ohřívali, viděl jen jejich oči. Byly na něho upřeny pevně, nikdo je nesklopil. Nikdo se nevyhnul jeho pátravému pohledu.

Konečně se ozval Pavel:

»Slávku, to snad nemyslíš vážně?«

Ostatní souhlasili.

»Tak je to v pořádku,« řekl spokojeně Slávek. »Teď se můžeme dát do práce.«

»Však už se nemůžeme dočkat,« přerušil ho Tonda.

Slávek pokračoval:

»Naším prvním úkolem je — opatřit si zbraně. Vypátráme nějaký menší vojenský oddíl, přepadneme jej a zmocníme se jeho zbraní.«

»Já si vezmu na tuto akci svou pistoli,« připomněl Zdeněk Tichý.

Partyzáni říkali každému svému podniku »akce«.

»Ovšem,« přikývl Slávek. »Vezmeme s sebou i mou pušku a pistoli a také automat, který jsem dostal od Štěpánova. A ty, Jiří, si vem svůj revolver. To už nám musí stačit.«

»I s holýma rukama bych se do nich pustil,« řekl Herkules-Tonda.

Porada trvala dlouho. Řešili všechny okolnosti, které by se jim mohly při výpravě vyskytnout.

»Nyní se rozejdeme domů,« končil poradu Slávek. »Buďte každou chvíli připraveni, že vás dám svolat.«

Již za dva dny ho vyhledal Pavel.

»V Kašavě jsou Maďaři,« hlásil. »Zdrží se tam několik dnů.«

Byla to jedna z těch jednotek, které Němci odstranili z fronty, poněvadž jim nedůvěřovali.

»Kolik je jich?« otázal se Slávek.

»Několik set. Jsou ubytováni po domech.«

Večer byla v bunkru porada.

Slávek rozhodl, že výpravu na zbraně podnikne on s desíti partyzány. Hlásili se všichni. Vybral si Pavla, Tonda, Jendu, Zdeňka, Jiřího a ještě pět dalších.

Tondovi dal pistoli, Pavlovi pušku.

Před desátou hodinou přišli ke Kašavě. Jindy v tuto dobu vesnice již spala. Dnes tu bylo rušno. Ze stájí se ozýval dusot koní. Po dvorech přecházeli vojáci. Místy se ozývaly maďarské písně.

U kašavského hřbitova se zastavili. Slávek je rozdělil na dvě skupiny. Pět jich zůstane zde, ti pomohou nést uloupené zbraně. Ostatní půjdou se Slávkem.

Byla hluboká tma.

Před prvním domkem stála nějaká postava. Slávek zamířil přímo k ní. I přes hustou tmou rozeznal, že je to sedlák, který si vyšel před spaním zakouřit.

»Strýčku, jsou u vás Maďaři?« otázal se.

»Jsou,« řekl překvapený rolník.

»Kolik?«

»Tři.«

»Kde jsou?«

»V kuchyni. Umývají se. A proč to chcete vědět?«

»Jsme partyzáni.«

»Par — partyzáni?«

»Ano, partyzáni!« řekl Slávek. »Tož se ani nehněte a mlčte!«

Sevřel samopal, s nímž se naučil v posledních dnech dobře zacházet. Tonda a Pavel šli s ním, Jenda se Zdeňkem a Jiřím hlídkovali.

Před kuchyní se zastavili. Zatemňovací papír byl poodhrnut, takže viděli všechno, co se uvnitř dalo. Jeden Maďar seděl na stoličce a umýval si nohy. Druhý si leštil boty a třetí seděl za stolem a psal dopis. Karabiny měli postaveny v koutě u dveří.

Slávek otevřel dveře a vkročil dovnitř. Tonda s Pavlem zůstali na chodbě.

»Dobrý večer!« pozdravil klidným hlasem Slávek.

Maďaři vytřeštili oči. Zůstali hledět na příchozího jako na zjevení. Tomu, který leštil boty, vypadl kartáč z

ruky.

První se vzpamatoval voják, který psal dopis. Viděl před sebou mladého, asi dvacetiletého hochu. A on, starý voják —

Jeho pohled se svezl do kouta. Tam stály tři karabiny. Byly nabity.

Maďar hbitě povstal, odstrčil stůl a chtěl přiskočit ke zbraním.

Ale Slávek byl rychlejší:

»Ruce vzhůru!« zasykl.

Snad Maďaři neporozuměli jeho slovům. Ale pochopili, co znamená výhružný pohled mladého partyzána, co znamená jeho samopal připravený k palbě a pistole s puškou, které se náhle objevily ve dveřích.

Tři páry rukou vyletěly nahoru.

»Pavle, posbírej to!« zavelel Slávek.

Pavel uchopil karabiny.

»Kde jsou náboje?« tázal se Slávek.

Maďaři se na sebe zmateně a ustrašeně podívali. Nerozuměli.

»Patrony!« opakoval svou výzvu.

Maďaři pokynuli k věšáku u dveří. Tam visely opasky se sumkami. Tonda hbitě přiskočil a naházel je do chlebníku.

»Tu je moc partyzánů,« řekl ještě Slávek k Maďarům a naznačil rukou, jako by v celém okolí byli samí partyzáni. Dal prst na ústa a dodal: »Vy budete mlčet, nebo —!«

Při těchto slovech pohládl svůj samopal.

Maďaři živě přikývli, že chápou. Bylo vidět, jakou mají radost, že z toho vyvázli se zdravou kůží.

Malá skupina vyšla ven. Odevzdali zbraně svým druhům a chystali se vejít do druhého domku.

»Slávku,« řekl Pavel, tady strýček nám poradil, že v jednom domku na konci této ulice je vůz s municí. Jsou prý tam i pancéřové pěsti.«

»Viděl jsem to sám,« dotvrzoval strýček, který se už zatím vzpamatoval ze svého leknutí. »Ale musíte si dát pozor, je u něho hlídka.«

»Pojďte nám ten dům ukázat!« vyzval ho Slávek.

»To po mně, chlapci, nechtějte!« začal se třást vesničan. »Chodí tu kontrola a kdyby mě s vámi dopadla —«

»Jaká kontrola?« otázal se Slávek.

»Německý důstojník s dvěma vojáky. Povídá se, že Němci už Maďarům nevěří.«

»A který je to domek?«

»Půjdete touto uličkou až na konec. Vůz s municí je v předposledním domku,« vysvětloval ochotně sedlák.

»Strýcu, jestli nás klamete, přijdeme si to s vámi vyřídit,« řekl výhružně Slávek.

»Ale, Bože, chlapci, proč bych vás balamutil? Jste přece naši lidé, ne? Tož jenom buďte opatrní!«

»Dobře. Teď můžete odejít. Ale běda vám, řeknete-li něco!«

»Chraň Bůh!« volal už za vraty šťastný strýček. »Já už do rána radši ani nevylezu!«

Slávek odeslal Zdeňka se zbraněmi ke hřbitovu. Nechá zbraně u skupinky a vezme s sebou dva další partyzány.

»Tu munici si necháme až na konec. Teď půjdeme dům od domu,« rozhodl Slávek.

V druhém domě ukořistili pistoli a karabinu. Jeden Maďar byl důstojník.

Slávek dostal nápad.

Práce bude snadnější, bude-li vystupovat ve stejnokroji maďarského důstojníka.

Vzal důstojníkovi čepici i plášť.

Na chodbě si to rychle oblékl.

V třetím domě to šlo zase hladce. Počet ukořistěných zbraní utěšeně vzrůstal.

Prošli ještě několik domků. Nenarazili na žádný odpor.

»To je opravdu strašná armáda!« zašeptal Slávek Pavlovi, který si zavěsil za opasek dva ruční granáty.

»Je,« souhlasil Pavel. »Ale nám to může jenom prospět.«

Přicházeli k domku, v němž měl býti vůz s municí.

»Připrav si granáty!« řekl Slávek Pavlovi. »Automat odevzdám Tondovi. Já si vezmu jen pistoli. Půjdu nejprve sám, vy pár kroků za mnou. Kdyby se něco nepovedlo, začneme střílet.«

Slávek vešel rázně dovnitř. Vůz stál hned pod kůlnou!

Stráž blikla elektrickou svítilnou. Když viděla důstojníka, rychle zhasla.

Slávek mířil na oko do kuchyně.

Náhle se otočil, přiskočil ke strážnému a tlumeně zvolal:

»Ruce vzhůru!«

Jaký byl jeho úžas, když voják vzkřikl — slovensky:

»Něstrilajte! Robte si čo chcete, len něstrilajte!«

»Nekřič!« rozkázal tiše Slávek. »Ty jsi Slovák?«

»Nie, já som z Podkarpatskej Rusi, ale slovensky viem hovoriť...«

Pavel s Tondou a Jenda s Jiřím stáli již za Slávkem.

»Pavle, vyjdi před kůlnu a hlídej! My si to tu zatím prohlédneme.« Voják nadzdvihl plachtu.

»Len si naberte, čo chcete,« vybízeli je. »Tu sú granáty, tu náboje do karabin, tu do pistolí —«

»Pancéřové pěsti jsou tu také?« otázal se Slávek.

»Tuná!« odpovídal ochotně voják.

Sundal další plachtu. V podlouhlé bedně ležely urovnány nebezpečné zbraně.

Slávek vyndával bedničky s náboji a chlapci mu je odbírali. Nakonec jim podal i tři pancéřové pěsti.

»Slávku, už to neuneseme!« smál se Tonda. »Už dost!«

Jako na zavolanou vrátil se od hřbitova Zdeněk s dvěma kamarády a nabrali si také plné náruče.

Vtom zaslechli ostré zapísknutí. Bylo to znamení, že se blíží nebezpečí.

»Tondo, dej mi automat!« rozkázal Slávek. »Tu máš pistoli!«

Vyběhli ven.

Z vedlejší ulice k nim běžela ozbrojená tříčlenná hlídka. Byla to německá kontrola, o níž se zmínil sedlák u prvního domku.

Slávek rázem poznal, že boj je nevyhnutelný.

»Utíkejte!« zavelel obříženým druhům. »Cestou střílejte, ale pozor! Já se tu trochu zdržím.«

Vtom zazněl pronikavý německý rozkaz:

»Stát!«

Slávek se ohlédl za svými partyzány. Běželi jako o závod.

A zase:

»Stát!«

Hned nato několik ran. Zasvištěly Slávkovi okolo uší. Pleskly na zeď, bouchly do vrat.

V té chvíli spustil jeho samopal: Rrrrrrrrrrrr!

Tlumený výkřik a temný pád k zemi.

Slávek se dal na útěk.

Před ním se střílelo. To jeho skupina vnášela zmatek mezi pronásledovatele.

Náhle se za ním ozvaly rychlé kroky. Vztekly hlas — už to byl jiný než před okamžikem — přehlušil střelbu:

»Stát!«

Slávek se rychle obrátil.

Rrrrrr! Rrrrrr! Rrrrrrr! zaznělo v několika dávkách.

Křik ustal.

Slávek doběhl ke hřbitovu.

»Jste tu všichni?«

»Ano.«

»Rychle do lesa!«

Běželi do kopce. Letěli jako ptáci. Čím pro ně byla tíha ukořistěných zbraní? Měli by se nechat zajmout či postřílet teď, když mají tolik karabin, granátů a nábojů?

V Kašavě nastal nepopsatelný zmatek.

»Partyzán! Partyzán! Partyzán!« ozývalo se se všech stran.

Do výše vyletěly světelné rakety. Elektrické svítilny se míhaly jako svatojanské mušky. Sem tam zazněl ojedinělý výstřel.

Nikdo se však nevydal za unikajícími partyzány. Hluboké okolní lesy mohly skrývat za každým krokem smrtelné nebezpečí...

Konečně hluk slábl.

Prchající skupina mlčela. Útěk do kopce je notně zahřál. Už neletěli jako ptáci, ba ani neběželi. Šli zvolna. Pot se jim řinul s čel a v praménkách stékal po zádech. Zbraně tížily. Únava podlamovala kolena.

Čím dál tím častěji museli odpočívat. Návrat jim trval plné tři hodiny.

Když přicházeli k bunkru, ozvalo se ze tmy zvolání:

»Stůj! Kdo tam?«

»Svoji!« odpověděl Slávek.

»Dále!«

V bunkru nikdo nespál. Čekali s napětím, jak dopadne výprava.

Když uviděli kořist, zapomněli na všechnu opatrnost a bujně zavýskli. U vchodu se objevila hlídka.

»Mějte rozum!« napomínala je. »Vždyť vás musí být slyšet až v Hošťálkově!«

»Ať nás slyší!« volali rozjaření partyzáni. »Naši by měli radost — a Němci? Ať přijdou!«

»Jen ať přijdou!«

»Teď už mohou přijít!«

»Jen co s tou pancéřovou pěstí?« dumal Tonda. »Karabině rozumím, pistoli také, i s granátem si poradím — ale pancéřová pěst?«

»S tím si nelam hlavu, Tondo!« uklidňoval ho Slávek. »Teď se vyspíme a ráno nám komisař Štěpánov ukáže, jak se s ní zachází.

Teď se vyspíme? Údy jsou jako zpřelámány, chodidla pálí, záda a ramena jsou odřena a plna otlaků, celé tělo je jako v ohni — ale jak by bylo možno spát?

Otázky těch, kdo byli doma, nemají konce. A odpovědi jsou jako zápalné jiskry. Vzněcují obrazotvornost, hřejí uspokojením, burcují touhu po činech.

V dohasínajícím ohníčku se lesknou ukořistěné zbraně: dvacet karabin, čtyři pistole, dvě bedny ručních granátů, pět beden s náboji do karabin, tři pancéřové pěsti.

»Můžeme být spokojeni, hoši,« řekl Slávek. »Ale teď vám radím dobře — spěte! Kdož ví, co na nás čeká zítra.«

Převrátil se na bok a za chvíli už bylo slyšet jeho pravidelné oddychování.

»Je to klid'as,« zašeptal kdosi.

»A kdybyste ho viděli v Kašavě!« řekl Pavel. »Bzučelo to okolo něho jako včely — ale on si zůstal klidně vzadu a řezal to svým automatem jako na nějakém cvičení.

»Major Murzin věděl, proč ho jmenoval naším velitelem,« řekl uznale Tonda.

»Ostatně, my jsme to věděli také,« ozval se i Jiří. »Vždyť on byl za našeho velitele už jaksí předurčen: svým utrpením i odvahou.«

Již se začínalo šířit, když bunkr ztichl.

Les byl jako bez života.

Jen v houštině stála partyzánská hlídka a bystře pozorovala celé okolí.

9. Bojové akce

Kapitán-komisař Štěpánov byl pravou rukou majora Murzina, vrchního velitele partyzánských oddílů na Valašsku.

Slávek se s ním stýkal téměř denně. Jednou se sešli na Šanhaji, po druhé u Čermáků, jindy u Spěchalů, pak zase v bunkru hošťálkovské skupiny. Čerpal od zkušeného bojovníka cenné rady a pokyny, jak se má postupovat v partyzánském boji. A Štěpánov měl těch zkušeností mnoho, neboť partyzánskou válku prováděl od Ukrajiny až po Moravu. Učil Slávka, jak se má zacházet se samopalem, s ručním granátem, s minou, jak se má partyzán krýt, jak má slídit po nepříteli.

Oblíbil si tohoto moravského chlapce, o jehož smutném osudu se dověděl hned na pohraničí. Organizace »Pro vlast« podala velitelskému štábu partyzánů přesné zprávy o poměrech na celém Valašsku. Seznámila jej s nezlomným odhodláním všeho lidu bojovati proti Němcům. Popsala vesnice a osamělé paseky, kam mohli přijít partyzáni s jistotou, že budou přijati s otevřenou náručí. Dodala jim seznam lidí, před nimiž se musí mít na pozoru, ale i těch, kteří už před příchodem Rusů stáli v otevřeném boji proti cizím vetřelcům.

Mezi těmito zaujímal význačné místo Slávek. Kapitán Štěpánov se zájmem vyslechl vypravování spojky o hrdinném chlapci, který se už ve škole netajil odporem proti Němcům, který už jako mladý učeň bojoval proti udavačům a spolu se svými rodiči zachraňoval české lidi před uvězněním, který podporoval uprchlíky a četným bojovníkům dopomohl k útěku na Slovensko, který organizoval místní skupinu odboje ve své rodné obci. Už při těchto zprávách pocítil komisař partyzánské brigády Jana Žižky náklonnost k Slávkovi. A což teprve, když ho poznal osobně! Líbila se mu jeho prostota, klid a rozvážnost. Líbilo se mu, že Slávek dovedl mluvit o věcech nejnebezpečnějších s takovou samozřejmostí jako o věcech nejvšednějších.

Tak nebylo divu, že mezi oběma muži vzniklo opravdové, upřímné přátelství. Jistě k tomu přispěla i ta okolnost, že kapitán Štěpánov byl jenom o něco málo starší než Slávek.

Domlouvali se řečí, která byla směsí ruštiny i češtiny. Slávek se ledačemu naučil od starého Spěchala, který teď i doma hovořival více rusky než česky. Štěpánov znal dosti českých slov už ze Slovenska, kde se stýkal se slovenskými i českými partyzány od srpna 1944.

Když se mu Slávek přišel pochlubit s bohatým úlovkem zbraní z Kašavy, Štěpánov byl velmi potěšen.

»Jsi opravdu chlapík, Slávku,« řekl. »Nevím, mám-li mít větší radost z těch zbraní či z tvé odvahy.«

Hned mu podrobně vysvětlil, jak se zachází s pancéřovou pěstí.

»Ty si ovšem necháte v záloze,« poučoval ho. »Použili byste jich jenom při nějaké větší akci, hlavně kdyby šlo o tanky.«

Major Murzin měl vrchní velení nad mnoha takovými skupinami, jako byla Slávkova. Za sídlo svého štábu zvolil lesy nad Hošťálkovou. Odtud se rozjížděly spojky na všechny strany. Odevzdávaly majorovy rozkazy jednotlivým velitelům. Ti mu zase hlásili, jak ta nebo ona akce dopadla, kde jsou Němci, v jakém počtu, jaké pohyby provádějí. Tak měl major stále jasný a přehledný obraz o všem, co se děje v širém kraji.

Brzy po výpravě do Kašavy obdržel Slávek nový úkol: přerušit telefonní spojení mezi Vsetínem a Bystřicí pod Hostýnem.

Vzal si k tomu celou skupinu. Ti, kdo dosud neměli zbraně, odskočili do dědiny pro pilky a zahradnické nebo klempířské nůžky.

Noc byla neobyčejně jasná, což bylo značnou překážkou. Má-li se akce podařit, musí být provedena co nejrychleji. Telegrafní sloupy se táhly podél hlavní silnice, po níž každou chvíli jezdila německá auta.

Třicet mlčících partyzánů kráčelo lesními pěšinkami. Šli k horám za Šanhají, kde bylo nejvíce naděje na nerušenou práci.

Když přišli na místo, Slávek udělil stručné rozkazy. Utvořil osm skupinek po třech mužích. Každá trojice si vezme na starost jeden telegrafní sloup. Podřezou jej, svalí přes cestu, dráty přestříhají, stočí a odnesou. Zbývající partyzáni budou hlídat. Skryjí se na pokraji lesa. Objeví-li se osamělá německá hlídka, zastřelí ji. Ojedinelé auto také napadnou, ale pracovat se bude dál. Jen kdyby se tudy hnala celá nepřátelská kolona tanků nebo aut anebo velký oddíl pěchoty, musí být práce přerušena. V tom případě se vypálí na nepřítele co nejprudší salva, ale okamžitě se ustoupí do lesa bez dalšího boje.

Slávek hlídal silnici ve směru od Bystřice.

Ticho lednové noci bylo přehlušováno jen skřípavým zvukem pil. Minuty se vlekly s protivnou nekonečností. Chlapci jistě pracovali co nejrychleji, ale jejich veliteli se zdálo, že to trvá příliš dlouho. Už kdyby to bylo! Každou chvíli se tu mohou objevit Němci...

Konečně!

Prásk! — zarachotil nočním tichem první podřezaný sloup.

Slávek očekával, že se vzápětí ozve temná rána, to jak sloup dopadne na silnici. Ale kromě silného zadrnčení drátů se neozvalo už nic. Sloup zůstal viset nízko nad zemí, protože jej zadržely napjaté dráty.

A zase — prásk!

Druhý sloup!

Hned nato dva temné údery:

Bummm! Bummm!

Les zahučel táhlou ozvěnou.

Pak již to šlo ráz naráz:

Prásk! — Bummm! — Prásk! Bummm! Osmkrát se ozvalo táhlé zadunění. Osm telegrafních sloupů leželo na silnici.

Ted' ještě dráty!

Nebylo třeba někoho pobízet. Cvakání nůžek, řinčení drátů, rozbíjení porcelánových kalíšků.

A již tu byla první trojice s hlášením:

»Hotovo!«

»Dobře! Skryjte se v lese!« vyzval je Slávek.

Za chvíli byli všichni pohromadě. Když opouštěli místo své akce, vrhli ještě poslední pohled na ležící sloupy...

Ted' jdou »domů«. Mráz je štípe do tváří. Místo vyhřátého pokoje a teplé postele je přivítá vymrzlý bunkr a dřevěná pryčna. A to ještě napřed musí vykopat v lese hlubokou díru, naházet tam kola drátů, zaházet to zamrzlými hroudami a zamaskovat větvemi.

A přece je cosi hřeje. Je to vědomí, že zase zlomili jedno kolečko v tom nestvůrném stroji, který chtěl rozdrtit Evropu a celý svět. Jen kolečko, pravda. Dokonce velmi malé kolečko. Ale i to znamená poruchu!

A ještě více je hřeje představa, co se nyní děje na obou konečných stanicích, jež byly těmi dráty spojeny. Jako by slyšeli ten vrískavý a zlostí přeskakující hlas německého důstojníka, který křičí do sluchátka: »Haló! Halóóó! Halóóóó! Proklatě! Co se tam neozýváte? Halóóóó! Dám vás zavřít — slyšíte, zavřít! Zde je důležitá depeše od samého státního tajemníka obergruppenführera SS Karl Herrmanna Franka — okamžitě to má být odevzdáno do Bystřice — halóóóó! Slyšíte?! Zavřít! Zavřít vás dám —!«

Přistupuje k němu telegrafista, který již dva roky ustupuje s německou armádou. Ten ví, kolik uhodilo.

»Pane poručíku, křičíte zbytečně,« říká tiše a bez zájmu.

»Co? Co to povídáte?« žasne nad jeho troufalostí mladý důstojník, který si ještě před rokem hrával s dětmi jako velitel oddílu Hitlerovy mládeže.

»Nikdo vás tam neslyší,« pokračuje bezbarvě telegrafista.

»Protože spí!« sípe bojovný mladík.

»Ale co by spal! To zase partyzáni přeřízli linky.«

»Jak — jakže? Partyzáni? Kde jsou partyzáni?«

Důstojník bledne a bezděky sevře pistoli. Slyšel toho o partyzánech už tolik, že stačí pouhá zmínka o nich,

aby byl strachem bez sebe.

Ostřílený telegrafista se na něho dívá. V jeho pohledu leží hluboké pohrdání:

»Kde jsou? Pane poručíku — to kdybychom věděli! Jsou všude a nikde! Jsou vždycky tam, kde se jich nejméně nadáme!«

A jistě se jich nenadáli ani oné noci, kdy Slávek s pěti členy své skupiny přepadl trať mezi Vsetínem a Jablůnkou! Štěpánov mu dal miny a poučil ho, jak je možno vyšinout vlak.

Organisace »Pro vlast« zjistila, jaké jsou stráže na trati, kde se zdržují, kdy se střídají, kdy je klidno a bezpečno v jednotlivých úsecích.

Protože všude ležel čerstvě napadlý sníh, Štěpánov jim půjčil sněhové obleky.

Jakmile překročili most za Ratiboří, zahnuli doprava. V neveliké vzdálenosti před železniční tratí si lehli na zem. Čekali, až spatří německou hlídku.

Trvalo to dosti dlouho, než se objevila. Šla pomalým krokem a podupávala si. Zřejmě ji záblo v nohy.

Sotva přešla, partyzáni se zvedli. Tiše se připlížili k trati a začali podkopávat kolejnice a klást miny.

»Pozor!« zašeptal pojednou Tonda. »Slyším supění vlaku!«

»Však už jsme hotovi,« řekl Pavel.

Slávek dal povel k odchodu.

Když doběhli do poloviny vzdálenosti k ratibořskému mostu, najel vlak na podminovaný úsek. Ozvalo se několik prudkých výbuchů.

»Co myslíte? Převrátil se?« zeptal se Jenda v běhu.

Slávek se rychle ohlédl.

»Vyšinul se, ale stojí.«

»Škoda,« zalitoval Zdeněk. »Je plný aut a tanků, mohlo to být veselé.«

»I tak je to dobré,« byl spokojen Slávek. »Nejméně dvě hodiny se budou potit, než dají trať do pořádku. A víš, co znamená takové dvouhodinové zpoždění v celkovém provozu? Je to —«

Nedořekl.

U mostu se zablýsklo. Nad hlavami jim zafičela kulka.

»K zemi!« zavelel Slávek.

Nová rána.

»Most je obsazen. Musíme jej obejít!«

Ozvalo se ještě několik ran.

Pak všechno ztichlo.

Zvedli se a co nejrychleji utíkali k řece. Voda sahala jen nad kolena, ale dno bylo pokryto hladkými a kluzkými balvany.

Pojednou Zdeněk uklouzl a upadl do vody. Přitom přidušeně vykřikl.

Od mostu se zase začalo blýskat.

Pomohli Zdeňkovi na nohy a rychle se brodili k břehu.

»Slávku, podívej se!« zvolal Tonda.

Po břehu se hnali přímo k nim tři velicí psi.

Slávek se zastavil, sevřel samopal a stiskl spoušť.

Psi zůstali ležet na břehu.

»A teď rychle!«

Vyskočili z vody a zmizeli v lese.

Protože byli celí promáčení a promrzlí, nešli do bunkru, ale k Čechům. Milka hned zatopila a tetička navařila čaje. Ani nevěděli, kdy usnuli.

Ráno je vyhledal kapitán Štěpánov. Nesl Slávkovi balík letáků od majora Murzina. Má je rozdat Maďarům, kteří jsou ubytováni v okolních vesnicích. Major je v letáku vyzývá, aby se vzdali, protože válka je pro Německo už stejně prohrána.

I tohoto úkolu se zhostil Slávek se zdarem.

Tak šla jedna »akce« za druhou.

Jednou přišel za ním Štěpánov a řekl:

»Slávku, lidí nám neustále přibývá. Do brigády se hrnou dobrovolníci z celého kraje, ale nemáme pro ně dosti zbraní. Musíme něco podniknout.«

Přepadli proto několikrát Maďary v sousedních obcích a po každé přinesli plné náruče zbraní. Nic nepomáhalo, že Maďaři byli v pohotovosti a stavěli hlídky. Jakmile zaslechli slovo, »partyzán«, hned opouštěli svá místa a partyzáni se pohybovali úplně nerušeně. Bylo zřejmé, že maďarská armáda byla vojny syta. Pokud se dovedli domluvit s našimi lidmi, tvrdili, že oni válku stejně nechtěli, že byli do ní vehnání Německem a kdesi cosi. Naši jim však přesto nedůvěřovali.

Do té doby prováděl Slávek všechny výpravy v noci.

Až jednou...

Toník Kubišů seděl v kuchyni a četl si knížku. Byl tak zabrán do jejího dobrodružného obsahu, že ani nezpozoroval, jak před jejich hospodou — které se už veřejně říkalo »U partyzánů« — zastavilo auto. Teprve když z nálevny zaslechl hovor, přestal číst a naslouchal.

V nálevně byl německý důstojník.

»Máte slivovici?« ptal se hostinského.

»Ano.«

Němec vyšel před hospodu a pokynul svým druhům, kteří seděli v autě.

»Má?« ptali se.

»Ano.«

Se smíchem se hrnuli do nálevny. Chvíli popíjeli. Mezi jiným se vyptávali pana Kubiše, jaká je cesta do Zlína.

»Teď pojedete trochu do kopce,« vysvětloval, »pak zase dolů a po rovině až do Kašavy. Nad Kašavou je příkrý kopec, ale není dlouhý. A potom už stále s kopce až do Zlína...«

Toník se nenápadně vytratil.

Nejprve krácel k dědině, pak zahrnul doprava, přehoupl se přes kopec a už pelášil k »Lúčce«, kde byl domek starého Spěchala.

»Co nám neseš, Toníku?« vítala ho Milada.

»Je tu Slávek?«

»Není. A co ho chceš?«

»U nás jsou Němci.«

»Prohlídka?«

»Ne, jenom se zastavili. Jedou do Zlína. Jsou tam samí důstojníci.«

»No a —?«

»Ty se ještě ptáš? Slávek — ten by se neptal!« řekl Toník pohrdlivě.

»Ty mudrlante!« zasmála se Milada. »Ale když myslíš, já mu to ihned vyřídím.«

Počkala, až Toník zmizel za okrajem lesa. Pak běžela k bunkru.

Slávek jí vyšel vstříc.

Rychle mu řekla, oč jde.

Nerozmýšlel se ani vteřinu. Udělil rozkazy a za několik minut byla skupina na cestě. Bylo jich jenom deset, ostatní byli rozesláni už ráno za rozličnými úkoly.

Přijdou včas? Naslouchali, neozve-li se rachot motoru. Nic.

Od hostince »U partyzánů« vedla cesta do kopce. Asi dva kilometry před Šanhají končila křižovatkou. Jedno rameno silnice vedlo na Šanhaj, druhé do Držkové, Kašavy a Zlína.

U tohoto ramena rozestavil Slávek svou skupinu. Auto zde musí zpomalit jízdu. Toho využijí a začnou pálit.

Mrzlo, jen to praštělo. Už tak leželi na kraji lesa přes půl hodiny. Nespletl si to Toník? Či neujelo jim auto, než došli na své stanoviště?

Ne!

Dole zaburácel motor. Velké osobní auto se šinulo do kopce jako hlemýžď. Aspoň se jim tak zdálo, když vteřiny byly nabity napjatým očekáváním a srdce bušila až kdesi v hrdle.

Už bylo na křižovatce!

Už zatáčí doleva!

Slávek je přikrčen ke kmeni stromu. Chvěje se? Je vzrušen jako jeho kamarádi, jejichž srdce buší tak hlasitě, že je slyší i on?

Ne, stojí nehnutě, ani sval se mu ve tváři nepohne. Je otupělý? Lhostejný k tomu, co se má právě stát?

Není ani otupělý, ani lhostejný. V této vážné chvíli vzpomíná. Jen letmo, jen na několik vteřin. Už není mrazivý leden. Je září, slunce vesele svítí nad Dolinou. Sedí doma u oběda. A naráz — gestapo! Zatýkají tatínka. Bledá maminka podráždí gestapákovi nohu a křičí: »Uteč, Slávku!« Ach, slyší ta slova tak zřetelně jako by je volala teď, v této chvíli! A věčně je bude slyšet, po celý svůj život!

A jiný obraz mu letí myšlenkami. Obraz neviděný, jen tušený, obraz, který vyrostl z mučivých představ. Kalné listopadové dopoledne. Mlhy se válejí nad Brnem, vnikají i na dvůr Kounicových kolejí. Vychází popravčí, několik lidí v uniformě, a pak...

Tatínek jde k šibenici statečně, nebojácně. Se vzdorem pohlíží na kus dřeva, který má ukončit jeho život. Kat se na něho dívá netečně, nevidí v něm člověka. Kolik takových tvorů již prošlo jeho rukama!

Otec se rozhlíží, jako by chtěl ještě zahlédnout trochu slunka. Trochu jasných paprsků po dvou a půlměsíční temnotě. Trochu vlídnosti po nesčetných ranách.

Ale podzimní ráno je šedé a slunce zataženo hustým závojem mlhy. Ani jediný paprsek. Ani jediné slovíčko útěchy. Jen ledově studený pohled popravčího a surově bezcitný chechtot lidí v uniformách.

Tatínek sklání hlavu. Aspoň ten odchod mohl být jasný.

Ale už je to zase on — statečný bojovník z valašských hor.

Hrdě zvedá hlavu a volá jasným hlasem:

»At' žije Československá republika!«

Kat zatahuje smyčku...

A vidí osvětěmský tábor. Tábor smrti. Ta stará šedivá žena, vyzáblá, kost a kůže, s tváří plnou vrásek — to že je jeho maminka? Vždyť při zatýkání byla statná, zdravá, vlasy černé jako havraní peří, plná života...

Ženou ji s ostatními trpítkami do jakési ponuré místnosti, přiskakují dva tyrani, každý má v ruce hadici a pouštějí na zkřehlé ženy záplavu vody. Prudký proud div oko nevyrazí, div čelist nevykloubí. Nic nepomáhá nelidský křik a zoufalý pláč, proudy vody se valí nepřetržitě, ženy klesají, topí se v ledové lázni...

Ale už je tu esesman s obuškem v ruce, křičí a bije, křičí a bije, ženy vstávají, nové proudy vod...

Pak jdou na světnici, uléhají v mokrých šatech, jektají zuby, odmítají i tu trochu nepředstavitelně odporného jídla, nespí, ráno jdou na nástupiště, oči vytřeštěné hrůzou, tělo spalované plamenem vysoké horečky, klesají, hynou...

Hynou po desítkách, po stovkách, po tisících.

Umírá i Slávkova maminka. Posledním zábleskem jasného vědomí spěchá do Doliny. Ráda by naposled pohladila Slávka, Jeníka, Olinku...

A kdo to udělal?

Kdo to zavinil?

Kdo ještě dnes páše tyto zločiny na milionech a milionech lidí?

»Palte!« zavelel.

Ohlušující salva zahřměla lesem.

Auto zastavilo.

Několik důstojníků vyskočilo na silnici. Běželi k příkopu a odjišťovali pistole. Dva zůstali ležet v autě.

»Palte!« zavelel Slávek po druhé.

V několika vteřinách bylo po všem.

Partyzáni chtěli vyběhnout z lesa a zmocnit se nových zbraní. Důstojníci vezou jistě i nějaké důležité papíry, které budou pro partyzánský štáb velmi důležité.

»Zpátky!« okřikl je Slávek. »A rychle k bunkru!«

Od Držkové přijíždělo několik německých aut. Slávek je zahlédl v pravý čas. Kdyby se jeho skupina ukázala na cestě, okamžitě by přivedla přijíždějící Němce na stopu, kdežto tak zůstanou nějakou dobu zmateni. Než se rozejdou do lesa, kde bude partyzánům konec!

Druhého dne k večeru zašel Slávek k Čechům. Byl tam i kapitán Štěpánov, major Murzin a několik jiných partyzánských velitelů.

»Chlapci, chlapci,« řekla jim tetička Čechová, »tak se mi zdá, že to budete mít ode dneška všechno těžší.«

»Proč, maminko?« zeptal se major Murzin.

»Odpoledne přišlo do Hošťálkové německé vojsko,« sdělovala jim starostlivě.

»A moc vojska?«

»Moc. Zabrali celý zámek i školu, ba jsou ubytováni i na četnické stanici. A s vojáky přijelo i gestapo.«

»To nic, maminko,« chlácholil ji velitel partyzánských oddílů. »Oni jdou za námi jako můry za světlem lampy.«

»Horší by bylo, kdyby nepřišli,« řekl Štěpánov.

»Jak to?« nechápala.

»Nu, to máte jednoduché,« usmíval se komisař. »Jdou jenom tam, kde to hoří.«

»Ej, což Valaši!« zvolal nadšeně major Murzin. »Tady to nejen hoří, tu se i blýská!«

»A nemalou zásluhu o tyto blesky má i náš Slávek!« zářil Štěpánov a bujaře mu poklepal na rameno.

I major řekl uznale:

»Slávek to dělá dobře. Velmi dobře. A co se týče těch Němců, buďte bez starosti, maminko! Za námi jich vyslali už celé pluky!«

»A vrátilo se jich jen několik,« dodal komisař Štěpánov.

10. Mašici

Příchod vojska a gestapa do vesnice měl jeden neblahý následek: partyzáni už nemohli tak bezstarostně pobývat v pasekářských chalupách. Bránily jim v tom časté a neočekávané prohlídky. Proto se museli většinou zdržovat v lesních bunkrech.

S tím souvisela i nová potíže, zásobování potravinami. Dříve si chodili pro jídlo do vesnice docela veřejně. Nyní to museli dělat opatrně, tajně, pod ochranou tmy.

Na štěstí byli v Hošťálkové lidé, kteří hned na začátku války vytvořili tak zvanou »místní organizaci«. Její členové z počátku podporovali uprchlíky, později se začlenili do organizace »Pro vlast«. Když nastaly partyzánům starosti o potraviny, pomáhali jim ze všech sil.

Ale ať se snažili všichni jak chtěli, opasky chlapců byly často silně utaženy. Nezbylo než podnikat zásobovací akce. Jednou šli do obchodu na mouku, cukr a máslo, po druhé k pekaři, jindy zase k řezníkovi nebo do trafiky. Přišli, vzali, zaplatili. Dali i potvrzení, že to vzali partyzáni — aby se živnostníci mohli vykázat před úřady.

Po každé zásobovací akci bylo v bunkru několik dní veselo. Ale pak zase přišla hubená léta, jak tomu říkali.

Když zase jednou bylo partyzánům neveselo, zastavil Milku člen místní organizace Motal:

»Vyříd' Slávkovi, že Holáskovi mají pozítří odvádět do Vsetína mašíka.«

»Jako kontingent?«

»Ano.«

»No — a co s tím?«

Motal se zasmál:

»Jen mu to řekni! Však on už bude vědět.«

Milka pochopila.

Ještě téhož dne sdělila Slávkovi Motalův vzkaz.

»Hoši, dnes podnikneme zásobovací akci,« řekl Slávek, když přišel do bunkru za partyzány.

Tiché »hurá« bylo mu odpovědí.

»Na co půjdeme?« ptali se.

»Na mašíka.«

»Na — mašíka?«

»Ano, na mašíka. Holáskovi mají odvádět kontingent, tož si to vezmeme.«

Sotva se setmělo, vyrazila šestičlenná skupina pod Slávkovým vedením do dědiny.

Přišli k Holáskům.

»Strýčku, jdeme si pro mašíka,« řekl Slávek.

Holásek nechápal:

»Jak to, pro mašíka?«

»Nu tak — pro mašíka.«

»Pro mého?«

»Pro vašeho.«

Holásek se zarazil.

»Chlapci, mějte rozum! Vždyť já ho mám pozítří odvádět jako kontingent.«

»Právě proto,« řekl klidně Slávek. »My si ho vezmeme a ušetříme vám cestu.«

»Vždyť mě za to zavřou,« lekal se hospodář.

»Nic se vám nestane, nebojte se,« chlácholil ho. »My vám dáme potvrzení a s ním se prokážete na úřadě.«

»A bude to stačit?«

»Bude.«

»Tož, když myslíte... To víte, já ho dám radši vám než těm —!«

»Kolik váží?« začal obchodně Slávek.

»Živé váhy sto dvacet,« řekl pohotově Holásek.

Slávek to hned propočítal.

»Tu máte peníze,« řekl. »A zde je potvrzení, že jsme vám ho vzali. Zítra s tím zajděte na obec. — Kde ho máte?«

Zavedl je ke krmníku.

»Ale udělejte to nějak šikovně, ať nekvičí!« napomínal je.

»To už se nebojte!« uklidňoval ho Slávek. »Tondo a Pepo, běžte první!«

Tonda a Pepa byli vyučenými řezníky.

Vešli do krmníku. Slávek svítil elektrickou svítilnou.

Tonda měl připravený pytlík s popelem.

Mašík zachrochtal.

»Na, muška, na, na,« popocházel k němu Tonda. Když ho zatlačil ke dveřím, vrazil mu pytel s popelem na čumák. Mašík chtěl zakvičet, ale všechny jeho zvuky uvázly v popelu.

Pepa přiskočil a jedinou ranou dřevěné palice povalil mašíka na zem. Pak ho zapíchl.

Přivolání kamarádi pomohli vynést vepře na dvůr. Tam si ho naložili na nosítka ze dvou tyčí a vozové plachty.

»Běžte záhumním,« radil jim Holásek. »Je to blíž k lesu a nemusíte se bát, že někoho potkáte.«

Vedl je dlouhou zahradou. V zadní části plotu byla uzamčená branka. Odemkl ji.

»Tož — ať vám chutná,« usmál se na rozloučenou. »Však jsem ho krmil dobře. Chtěl jsem ho t'uknout na černo, ale nešlo to.«

»Až se vás budou ptát, jestli jste někoho poznal — tak víte, co máte říci!« připomínal Slávek.

»To víš, Slávku, snad bych něco nevyzradil!« řekl Holásek skoro uraženě. Návrat do bunkru minul klidně.

Něco si připravili sami, něco zanesli do rodin, kam chodívali občas na nocleh a na stravu.

I k Čermákům zanesli kus masa. Babička s Olinkou velmi často vařily chlapcům oběd. Olinka vzala do jedné ruky konev s polévkou, do druhé tašku s masem. Šla klidně — jako by nesla oběd dřevorubcům.

Slávek s ní byl vždy předem domluven. Někdy se sešli v lese nad Dolinou, někdy až v horách nad Kubišovou hospodou. Ale někdy — viselo-li něco ve vzduchu — šlapala až na »Lúčku«, kde oběd předala Miladě Spěchalové. Ta jej pak zanesla do bunkru.

Nic netrvá věčně. A na mašíka se vrhlo přes třicet vyhladovělých krků...

Kdo je na řadě s kontingentem?

Snadná pomoc! Na obci visí veřejné vyhlášky a seznamy těch, kteří mají odvádět. Dne 1. února ten a ten ... dne 2. února ten a ten ... dne 3. února ten a ten...

Řady partyzánů rostly. Bylo nutno zásobovat i jiné skupiny, které tu neměly jaksi domovské právo...

Vepřů ubývalo. Hospodáři už čekali na partyzány, kdy si přijdou pro jejich mašinky.

Ale největší překvapení čekalo na Slávkovu skupinu přece jen u Buroňů.

»Zítra mám odvádět,« řekl Buroň starému Spěchalovi. »Tož ať si pro to dnes večer přijdou.«

Přišli.

»Pojďte se napřed ohřát,« zval je Buroň do kuchyně. »Je dnes nějak mrazivo.«

»To je,« souhlasili.

»Slávku, kdo zůstane hlídat?« ptal se Pavel.

»Náš Jenda,« řekl Slávek.

»Jen ať jde s vámi dovnitř,« naléhal hospodář. »Co by tu mrzl! Já postojím u vrat, a kdyby něco hrozilo, tož vás upozorním.«

Slávek se na něho zpytavě zadíval. Znal Buroň od svého dětství. Byl to jejich člověk. Vždyť se přihlásil i do místní organisace. Ale přece jen se Slávkovu zazdála jeho ochota přehnaná. Nechystá nějakou léčku?

Otevřený, jasný, upřímný a srdečný pohled Buroňových očí ho uklidnil. Ne, ne — tak se nedovede dívat ten, kdo kuje zradu!

»Tak pojd' také s námi!« řekl Jendovi.

V kuchyni to vypadalo jako na svatbě. Na stole plná mísa kyprých koláčů, hrníčky s čajem... »Pro pána!« užasl Slávek.

»Jen pojd'te dál!« zvala je Buroňová. »Čekáme na vás už přes hodinu!«

»Tomu se říká přivítání — nemyslíš, Slávku?« smál se Tonda.

Zasedli k bohatému stolu.

Zjihli.

Mlčeli.

»No, co je —?« divila se hospodyně. »Nechutná vám?«

»Chutná, teti,« ozval se Jiří. »Jak by nechutnalo! Však vidíte, jak toho ubývá... Ale to víte: vzpomněli jsme si, že tak to u nás dříve vypadávalo...«

»A bude to zase tak vypadat,« řekl s jakousi tvrdostí Pavel. »Jen co je vyženeme!«

»Už aby to bylo!« povzdychla si Buroňová.

Slávkovu se zamžilo před očima. A bude to zase tak vypadat! U nich, u Čermáků, už nikdy ne...

Násilím se přemohl.

»Děkujeme vám, teti,« řekl měkce. »Takového přivítání jsme se opravdu nenadáli.«

»To nic není,« bránila se hospodyně. »Kdybyste vzkázali, častěji bychom vás trochu pohostili.«

Partyzáni se jen usmívali. Byli červení, rozehřátí.

»A ty koláče vemte s sebou,« pobízela je. »Ať mají i ti druzí něco.«

Vysypala jim do chlebníku koláče, které zůstaly na míse. Pak odskočila do komory a přinesla jich ještě plnou ošatku.

Vyšli na dvůr.

Buroň stál u vrat.

»Nic?« otázal se tiše Slávek.

»Nic.«

»Tak pojd'te nám ho ukázat! Jendo, běž k vratům!«

Buroň je vedl pod kůlnu.

»Ale počkejte, strýčku...,« zrozpačitěl Slávek. »Já chci, abyste nám ukázal toho mašíka!«

»No však — právě,« usmíval se hospodář.

»Ale tam přece není krmník!«

»Krmník ne, ale mašík ano!«

Již byli pod kůlnou.

Buroň posvítil.

Na neckách ležel mašík. Zabitý, opařený, vykuchaný!

»Strýčku!« vyhrkli partyzáni.

»Tož jsem si řekl, že máte dost jiné práce,« řekl vesele Buroň. »Co se budete ještě s takovými věcmi piplat!«

Jaký div, že rozcitlivělá srdce byla té noci u svých drahých: u rodičů, u bratrů, u sester! Jaký div, že studené stěny bunkru byly studenější než obvykle! Jaký div, že noc byla tmavější, nevlídnější, že plamen ohníčku byl matnější a kouř štiplavější!

Ztracené kouzlo domova je šlehlo přes tvář a zabořilo. Ale jen do rána. Pak už to byli zase ti tvrdí hoši, otužilí, stateční, pohotoví k boji, smíření s mrazem a zimou i plískanicí a blátem...

Na tuto výpravu vzpomínali nejraději. A vzpomínali na ni často, zvláště když zásoby potravin došly a do vesnice nebylo možno ani vkročit, ježto byla svírána řetězem německých hlídek.

Ano, nejraději vzpomínali na tuto výpravu a — na zabijačku u tetičky Čechové! Věru, bylo nač vzpomínat!

»Víš co?« řekla tetička Milce, když na ně přišla řada s kontingentem. »My jim uděláme zabijačku!«

»Komu?«

»Celému štábu!« zářila tetička.

»Mami, to bude něco!« nadchla se Milka.

»Ano, pozveme celý štáb!« rozvíjela svůj plán tetička. »A vystrojíme jim pravou valašskou zabijačku!«

Zavolaly Slávka. Co na to říká?

»Proč ne?« smál se. Postavíme hlídky, aby se nic nestalo, pošlu vám Tondu a Pepu, ti mašíka zapíchnou, může to být docela pěkné!«

A bylo!

Hned po poledni se dostavil k Čechům celý štáb. Přišel major Murzin se svým pobočníkem Nastěnkou Vasilem, kapitán-komisař Ivan Štěpánov s pobočníkem Nikolajem, přišli i velitelé partyzánských skupin: poručík Nikolaj Jefrimov, kapitán Petr Butko, kapitán Petr Moskalenko, kapitán Petr Andrevič, starší litinant Saška — nechyběli ani čeští velitelé skupin...

Na třicet mužů přišlo k Čechům na zabíjačku! Tísnilo se v pokoji a malé kuchyňce.

»Ted' kdyby sem něco t'uklo,« zasmál se Jefrimov, »brigáda je bez velení.«

»Máme ještě zástupce,« uklidňoval ho Moskalenko. »Ostatně, nač myslet zrovna na věci nejhorší!«

Slávek seděl hned u dveří. Major na něho kývl.

»Jsou postaveny hlídky?«

»Ano, bratře majore!«

»Charašó — budeme jíst.«

A jedli...

Štěstí, že se zabijačka připravovala hned od večera! Co by si jinak tetička s Milkou počaly? Vždyť ani tak nestačily strkat pekáče do trouby, přikládat do kamen, vařit, péci a roznášet na stoly vonné kusy vepřového masa, pečená jelita a jitrnice, umývat nádobí...

Obě byly rozpálené žárem plotny i rozčilením, aby se hostům jejich zabíjačka opravdu líbila.

Štěpánov se Slávkem se sice nabídl, že jim pomohou aspoň umývat nádobí, ale tetička nedala:

»Co vás to napadá, chlapci! Já si to s Milkou zastanu. A stejně bychom se tu jen motali.«

Nálada hodovníků byla znamenitá.

»Zazpívejme si!« navrhl rozjařený Moskalenko.

»Ale jen tlumeně!« dával svolení major.

Jaké to písně slyšela Čechova chaloupka! Tklivé dumky z daleké Ukrajiny. Táhlé a teskné písně z Valašska. Bojové písně partyzánské.

Právě zpívali ruskou píseň. Rychlou, dovádívou.

Kapitán Štěpánov náhle vyskočil od stolu. A již byl uprostřed jizby, v dřepu, připraven k tanci.

»Rychleji!« zvolal. »Zpívejte rychleji!«

»Kozáček!«

Nohy se začaly míhat. Dopředu, dozadu, doleva, napravo. Ruce tleskaly. Čapka vyletovala do výše.

»Rychleji!«

Štěpánov tančil rukama, nohama, hlavou, očima. Celým tělem a celou ruskou duší.

Vysoký odzemek — a už stál zase v pozoru a ukláněl se nadšeně tleskajícím partyzánům.

Rušno a veselo bylo v Čechově chaloupce.

»Maminko, a jak to uděláte s úřady?« zeptal se major Murzin.

»To si já už vyřídím,« a mávla bezstarostně rukou. »Hlavní věc, že mašíka už nedostanou!«

Bylo k večeru.

Slunce právě zapadlo kdesi za kopcem, když přiběhla Slávkova hlídka.

»Jdou sem Němci!«

»Prohlídka?«

»Nevím. Jdou řetězově směrem k lesu!«

Major stál už u okna a díval se ke vsi.

Všichni pohlíželi tázavě na jeho tvář. Byli připraveni vyskákat okny a ukrýt se v lese. Rozkáže-li ovšem, budou se bít.

»Je pozdě na útěk,« řekl chvatně major. »Skloněte se, aby vás nebylo vidět. Ženy do sklepa!«

Milka s matkou se chtěly bránit, ale Slávek na ně významně pohlédl. Copak neznají majora Murzina? Copak nevědí, že je to člověk železné vůle, který nesnese odporu?

Beze slova odešly do úkrytu.

Major se postavil za záclonu. Vedle něho komisař Štěpánov. Sami viděli, ale z ulice nemohli být spatřeni. Samopaly měli připraveny. Bude-li třeba, přirazí Němce k zemi ničivou palbou a umožní útěk svým druhům.

Němci postupovali v dlouhém řadu od vesnice k lesu. Jdou bez zastávky, nic neprohlížíjí. Je to řetězový průzkum lesa? Jdou po nějaké stopě? Jdou za určitým cílem? Či je to jenom cvičení, jaká konávali dosti často, aby poznali hošťálkovské lesy?

Jdou přímo k Čechově chalupě! Dva nejbližší vojáci se dívají do oken!

Major se Štěpánovem bezděky poodstoupili.

Rozhodující vteřiny!

Zastaví se?

Jdou dál! Jdou dál!

Oba mužové si oddychli.

Ne snad, že by se báli. Ale byli odpovědní za život svých partyzánů. A škoda každého chlapce, který zbytečně zahyne!

»Cvičení,« zašeptal Štěpánov.

Partyzáni si zase posedali. Obě ženy vylezly z úkrytu.

»Ale prohnali nás!« zahrozila tetička k lesu.

»To nic, maminko,« chlácholil ji major. »Teď se však už přece jen rozejdeme...«

»No, zdržovat vás nemůžeme,« souhlasila. »Germáni se mohou každou chvíli vrátit a třeba by se některý zastavil na trochu vody nebo něco takového. Tak počkejte, pane majore, a vy všichni také — jen co vám tu něco zabalíme...«

Tetička odběhla do komory. Vrátila se s náručím papíru. Však jí to dalo, než si jej opatřila!

Dala se s Milkou do balení. Šlo jim to jako na běžícím pásu. Papír, jelito, jitrnice, maso — papír, jelito, jitrnice, maso — papír, jelito, jitrnice, maso — — —

Třicet balíčků bylo hotovo za několik minut.

Loučení bylo víc než srdečné.

»Až budeme dělat zabijačku tam, v Rossii,« řekl major, »budeme při tom myslet na vás.«

»Jen co byste se toho brzy dočkali,« pokyvovala hlavou tetička. »Přála bych vám to ze srdce.«

»A třeba si k vám zajedeme ještě jednou,« loučil se kapitán Štěpánov. »Nebo ještě lépe, zajedeme si pro vás.«

»Oh, to by šlo těžko!« zasmála se Milka.

»Proč?«

»Tak dlouhá cesta —!«

»Cesta za dobrými lidmi je vždycky krátká,« zvažněl Štěpánov. »I když jsou na druhém konci světa.«

Po těchto slovech rychle odešel.

Nad krajem ležela už tichá zimní noc.

»Jen ať se jim něco nestane!« strachovala se tetička.

»Já se o ně nebojím,« uklidňovala ji Milka.

»Ale ti Němci —!«

»Partyzáni jsou v lese jako doma. Zahlídnou nepřítele desetkrát dříve než on je.« Rychle sklidily zbytky po zabíjačce.

»Měla bych umýt podlahu,« řekla Milka. »Kdyby sem někdo přišel, zhrozil by se, jak to tu vypadá!«

»To můžeš,« souhlasila matka. »Já se zatím podívám před chalupu, není-li tam slyšet nějakou střelbu.«

Zatím co Milka drhla, matka postávala venku. Jak mýjely minuty, tak se uklidňovala. Les byl stále tichý, mlčenlivý.

Když byla Milka hotova, vyšla ven.

»Pojďte už domů, mami! Nemrzněte tam!«

»Věř, děvčico, ani mi není zima. Mám takovou radost, že jsme těm chlapcům pomohly trochu zpříjemnit jejich těžký život...«

»Já také,« řekla Milka a bylo jí do zpěvu. Náhle si však na něco vzpomněla: »Ale co bude zítra, mami?«

»Myslíš — na obci?«

»Ano.«

»Žádné strachy! Zas to nějak dopadne,« mávla rukou matka. »Hlavní věc, že mašík už je pryč!«

Na obci nebyli nijak překvapeni.

»Dostali jsme přípis, paní Čechová,« řekl starosta. »Každý občan, kterému seberou mašíka, musí být vyslýchán třikrát: na obci, na četnické stanici a v zámku.«

»Na gestapu?« tvářila se klidně tetička.

»Ano, na gestapu.«

Všechny její odpovědi byly zapsány do protokolu, který spisoval tajemník.

V kanceláři bylo několik lidí. Známých i neznámých. Starosta si něco poznamenával na kousek papíru.

Když byl výslech u konce, vzal protokol a podal jej tetičce. Přitom vsunul do něho kousek papíru, na nějž při výslechu psal.

»Tento protokol nám podepíšete, paní Čechová,« řekl. »Dobře si přečtete, souhlasí-li zápis s vaší výpovědí.«

Jeho ukazováček spočinul na vloženém papírku. Tetička porozuměla. Četla: Zapamatujte si, co jste tu vypovídala! Na stanici i na gestapu musíte mluvit přesně tak jako u nás!

Znovu a znovu si četla všechny otázky i odpovědi.

»Souhlasí to,« řekla.

Podepsala protokol a vděčně pohlédla na starostu:

»Děkuji vám, pane starosto!«

»Není zač,« odpověděl chladně a s úřední tváří zvolal: »Další!«

I na stanici to šlo hladce.

Pak zamířila k zámku.

Gestapo!

Kolik děsivých představ bylo spojeno s tímto slovem! A přece jak nevinné byly všechny představy proti skutečnosti!

»Tož teď si dej pozor, Terezko!« říkala si cestou. »Bud' zahraješ ty gestapu — nebo gestapo tobě!«

Stráž před zámkem ji zavedla do kanceláře. Seděli tam dva mladí gestapáci. Spustili na ni německy.

»Nerozumím,« řekla zkroušeně tetička.

Jeden gestapák odešel do vedlejší místnosti. Vrátil se se starším esesmanem, který si zřejmě potrpěl na blahobytný život. Byl tlustý, vypasený, tváře mu jen hořely.

Dával tetičce česky stejné otázky, jaké slyšela na obci a na četnické stanici. Její odpovědi tlumočil hned gestapákům. Jeden je zapisoval do nového protokolu, druhý nahlížel do zápisu, který s ní sepsali na obci.

Ten, který nahlížel do protokolu, po každé odpovědi zakýval hlavou. Všechno souhlasilo.

Zase to musela podepsat, třebaže protokol byl napsán německy.

Tlustý esesman jí pokynul, aby si sedla.

»Panímámo,« řekl, »jste celá vyděšená. Uklidněte se...«

»To já tak z té dnešní noci!« chvěla se tetička.

»Víte,« pokračoval esesman, »to byl úřední protokol, co jsme sepsali. Ale teď bych se vás na to chtěl přeptat tak ... no, tak ... neúředně.«

»Však se ptejte!«

»Tak bylo to v noci zlé?« začal.

»Kdyby jen zlé!« — Pohlédla na gestapáka. Když viděla, že nic nezapisují, spustila odvázně: »Bylo to strašné!«

Tlumočník překládal.

»Kdy přišli?«

»Před půlnocí.«

»Bylo jich moc?«

»Moc! Velice moc!«

»A jak to udělali?«

»Tož někdo zabouchá. Vstanu a povídám: Kdo tam? — Partyzáni! Okamžitě otevřte, nebo vám ten barák zapálíme! — Co jsem měla dělat!«

»Počkejte, počkejte!« přerušil ji tlumočník. Pak zavolal do vedlejší místnosti německy: »Haló, Johann, Anton, Karl — pojd'te sem!«

Do kanceláře vešlo několik dalších esesmanů.

»Tak jste otevřela?« pokračoval esesman.

»Co jsem mohla dělat? Já, slabá ženská — a tolik partyzánů!« dodala plačtivě.

»No, uklidněte se, panímámo ... a co bylo potom?«

»Potom? Potom mě zahnali do postele, postavili se před nás —«

»Před koho?«

»No, přede mne a před dceru.«

»Ach tak, dobře. Pokračujte!«

»Namířili na nás —«

»Čím?«

»Automatem!«

»Měli automat?«

»A kolik! Já jsem jich sama napočítala pět!«

»A kolik bylo partyzánů?«

»U postele jich bylo pět.«

»Tedy každý měl automat?«

»Každý!« potvrdila rozhodně tetička.

Tlumočník se obrátil k ostatním Němcům: »Slyšíte? Každý měl automat!«

Gestapáci a esesmani mlčeli. Zamračeně a zlostně pohlíželi na venkovskou ženu, která jim sdělovala tak nepříjemné novinky.

»A jiné zbraně neměli?«

»Jakpak by neměli!« spráskla ruce. »Každý byl samý granát, samý revolver, samá pistole — byli ozbrojeni až po zuby! Šla z nich hrůza, povídám vám, úplná hrůza!«

Mladí gestapáci znatelně pobledli.

»Tak počkejte...,« vzpomínal tlumočník a utřel si kapesníkem zpoceně čelo. »Kde jsme to přestali? Ano, už vím ... namířili na vás — a co dál?«

»Namířili — a prý: Ani krok! Jinak budeme střílet! — Tož jsme ležely jako pěny, já s dcerou...«

»Poznala byste je?«

»Koho?«

»Nu — ty partyzány?«

»Moc světlo tam nebylo — svítili naší petrolejkou. Třásla jsem se strachy a vím jen tolik, že to byli mladí lidé, mohli mít tak dvacet a něco přes dvacet —«

»Známý mezi nimi nebyl nikdo? Myslím odtud, z Hošťálkové.«

»Kdepak, to byli úplně cizí lidé! Ten jeden mluvil na mne česky, ale oni mezi sebou hovořili jinak, myslím, že to byli Rusové ... ale počkejte, jednoho bych přece poznala!«

»Jak jste si na to tak vzpomněla?«

»On tam totiž přišel až za chvíli. Když uviděl ty chlapy, co na mne mířili, pleskl je po automatech, aby

jako přestali na nás mířit, sedl si ke stolu a začal se smát... Lidičky, ten se vám smál...!»

»Jak vypadal?«

»Vlasy měl černé jak uhlí, celou tvář měl zarostlou plnovousem —«

»Také černým?«

»Také, také, jak povídám ... celý byl černý, hrozný.«

Tlumočník se zase obrátil k ostatním:

»Murzin!«

Opět zakývali hlavami. Murzin, postrach těchto hor! Bili se s ním na Slovensku, na hranicích, nyní ho mají zase v patách. Padali jako mouchy. Každé střetnutí s Murzinem znamenalo smrt. Germán? — Germán! Rrrrrr! Jeho automat byl pověstný. Nikdy nekosil trávu či křoví. Vždycky jen Němce.

Na Javornících přepadli jeho skupinu. Od té doby ho nebylo vidět. Už se radovali, že padl.

A zatím —

»A co dál?« ptal se zpocený tlumočník.

»Ten černý vysázel na stůl peníze, dal mi potvrzení i s razítkem —«

»Bylo kulaté?«

»Ano.«

»Je to on!« tlumočník bouchl pěstí do stolu. »Je to Murzin! A co zatím venku?«

»Tam jsem nebyla, tož nevím.«

»Slyšela jste je?«

»To ano! Pobíhali sem a tam. Otevřeli si krmník, vyvedli mašíka, ťukli ho —«

»Moc jich bylo?«

»Moc! Velice moc — však už jsem vám jednou řekla, že jich bylo velice moc!«

»Kdy odešli?«

»Jak to venku ztichlo, ten černý cosi řekl —«

»Rusky?«

»Myslím, že rusky. Česky to nebylo. — No, a potom odešli.«

»Tak vás vylekali?« přenášel svůj strach na ni tlumočník.

»Vylekali,« zase už se chvěla na celém těle, »hrozně mě vylekali ...i Milku. Když si já vzpomenu na ty jejich automaty, granáty, revolvery — to vy jste proti nim jako docela slušní lidé, každý máte jen jednu zbraň, pušku nebo pistoli ... ale ti tam... Řekněte sami,« obrátila se k pobledlým posluchačům, »hodí se to na slušného vojáka, aby chodil tak ověšený zbraněmi jako nějaký bandita?«

»Správně jste to řekla, panímámo!« zvolal živě tlumočník. »Bandité jsou to! Bandité!«

»Já to také říkám — bandité!« pronášela s opovržením tetička. Ale to už v duchu viděla majora Murzina, jak se otrásá smíchem a volá: »Výborně, maminko! Výborně jste jim to řekla! Znamenitě! Výborně!«

»Nu, teď už můžete jít,« řekl znaveně červenolící tlumočník. »A nemějte strach, panímámo — my vás těch banditů brzy zbavíme!«

»Také si to říkám — však dal by Pán Bůh, aby tu byl zase klid! Jakživ tu nebylo banditů, ale teď, v této válce je to hrozné!«

Zahrála jste jim, tetičko Čechová! Neměla jste ani pancéřovou pěst, ani karabinu, ani revolver, ani granát. Použila jste proti nim zbraně, která byla jejich vynálezem: propagandy. A mířila jste jako starý voják. Trefila jste přímo do středu terče!

Neboť — hle! Už nechodí do lesů jednotlivě. Jen ve skupinách, větších či menších, ale vždycky nejméně tři! Běhají po horách jako diví. Hledají majora Murzina, jehož přízrak je děsí už tolik měsíců! Hledají jeho partyzány, kteří jsou samý automat, »samý ruční granát, samý revolver, samá pistole«.

Hledají...

A děsí je každý zvuk zrádného lesa. V křoví něco šustne — bum! Střílí se bez vyzvání — je tam beztoho partyzán. Jdou lesem, předjarní sluníčko nabývá síly, v koruně stromu se ulomí kousek ztvrdlého sněhu — bum! I tam může být partyzán! Jsou vylekaní, přestrašení, vyděšení. Vrhout se na vesnici s bezbranným obyvatelstvem, vyvést je k připravenému společnému hrobu, pustit do něho salvu ze samopalů a těžkých kulometů a přitom si klidně kouřit cigaretu, jako by stříleli na střelnici do papírových terčů — to dovedou. A čím více nevinných lidí takto zavraždí, tím jsou pyšnější a spokojenější. Ale zde, v lese, kde číhá opravdové nebezpečí, kde mají příležitost ukázat, co opravdu dovedou?

Hledají...

A běsní bezmocným vztekem, když poznávají, že bojují proti stínům. Ano, lesy jsou plné stínů. Mihně se okolo tebe stín — a už mlčíš na věky. Mihně se stín před tebou, vystřelíš, běžíš do křoviny — nic. Stíny. Samé stíny. Tajemné, záludné, usmrcující.

Ach, moci si tak na někom vybit utajený vztek!

Ale jak? Na kom?

Vždyť i ve vesnici jsou to vlastně jen stíny. Zdá se ti, že výrostek za tebou dělá posměšné posušky. Rychle se ohlédneš — kluk jde klidně a nevšímavě.

Mluvíš s venkovánem — dívá se ti do očí. Così v jeho zraku hoří. Jako by tam poskakoval plamének. Jsi jist, že ten plamének tě spaluje. Chceš zakročit — ale ohýnek pohasl, občan ti slušně odpovídá na všechny otázky...

Půda ti hoří pod nohama.

Není tu obrovských bitev, jaké jsi vídal na východě. Jsou tu jen ojedinělé blesky, které rázem, znenadání vyšlehnou.

A spálí.

Ah, moci se vybouřit! Ukázat i této pohorské vesničce, jak silná je tvá pěst a drtivý tvůj úder!

Pak by zmizely i strašidelné stíny!

Pak by dohořely plaménky ve zrádných očích!

Pak by pohasly i blesky nad Beskydami!

Chápeš se každé příležitosti, ale marně. A když ti všechno uniká, pomůže ti zbraň nejohavnější.

Pomůže ti zrada.

11. Kdo seje vítr...

Pestré bylo putování Jana Klinovského v posledním údobí války.

Bylo mu dvaadvacet let, když se vrátil z nucených prací v Německu na krátkou dovolenou do pohorského kraje na Českomoravské vysočině.

Jan Klinovský byl samotář. Ani za nejtěžších náletů v Hamburku, kde již dva roky pracoval, nedovedl se spřátelit s českými hochy. A to již bylo co říci — neboť společné nebezpečí a společná nenávist je sbližovala v cizím prostředí tak, že tam vznikala přátelství na celý život.

Byl prostřední postavy, měl plavé vlasy a bleděmodré oči. Jeho pohled byl těkavý, nesoustředěný. Nedovedl se podívat přímo do očí. Když s někým mluvil, díval se mu přes rameno kamsi do dálky.

Dostal-li některý hoch balík z domova, byl na světnici svátek. Každý byl podělen, byť i jen jediným koláčem. Do večera byl balík rozebrán. Ale jeho příjemce nelitoval. Věděl, že zítra nebo pozítří obdrží balík zase někdo jiný a také jej rozdá.

Jenom Jan Klinovský se vylučoval z tohoto družného života. Nerozdával, proto také nepřijímal. Když mu došel balík, vyčkal, až ostatní hoši usnuli. Potom jej opatrně, potichu otevřel a přehraboval se v jeho obsahu. Něco snědl hned, něco si dal do kapsy na příští den. To dělal tak dlouho, až celou bedýnku vyprázdnil...

Jeho kamarádi to pozorovali nejprve s úsměvem, pak s mrazivým chladem. Nedovedli pochopit, kde se vzalo tolik sobectví v jediném srdci.

Sám se vylučoval z jejich společnosti.

Ani doma to nebylo lepší. Když ho uviděli chlapci z rodné vsi po dlouhé době, chtěli zapomenout na jeho uzavřenost z dřívějších let. Snad se změnil.

»Jak ses měl, Jendo?« ptali se účastně.

»Dobře,« odpověděl chladně a jeho roztěkaný pohled se zase upřel přes rameno do dálky. Slovo působilo jako ledová sprcha. Všechny dobré úmysly chlapců byly ty tam. Rázem ožily vzpomínky na všechno, čím je kdy zraňoval a odpuzoval. Pokrčili rameny a šli po svých. Vůbec se nezměnil, jen ještě více zchladl a uzavřel se do sebe.

Když se chýlila jeho dovolená ke konci, vypuklo na Slovensku národní povstání. Jan se rozhodl, že půjde k partyzánům. Ne z lásky k vlasti. Ne s úmyslem pomoci porobenému národu. To se v něm ozvala jen

touha po dobrodružství.

Otec mu nebránil. Nemohl mu bránit, protože Jan ho stejně neposlouchal a v posledních letech provedl vždycky svou. Vzal synovo rozhodnutí na vědomí, dal mu jídlo a značnou část svých úspor. Rozešli se chladně, jako by to ani nebyli otec a syn. Jako by nebyli na světě z celé rodiny už jenom sami dva.

Přijel do Rožnova pod Radhoštěm a zamířil k Bečvám. Za Prostřední Bečvou byl dopaden německou hlídkou.

Ta ho předala gestapu.

»Zapírání nemá smyslu,« řekli mu u výslechu. »Chtěl jste překročit hranice!«

»Ano.«

»Chtěl jste jít na Slovensko k partyzánům!«

»Ano.«

»A víte, že za to je trest smrti?«

Jan Klinovský sebou trhl. Věděl to — jak by to nevěděl? — Ale přece řekl chvatně:

»Ne!«

»Ano, za to je trest smrti,« pokračoval gestapák. »Ale tento trest může býti za určitých okolností prominut.«

»Za kterých?« zeptal se téměř obchodním hlasem Klinovský.

»Prokáže-li nám dopadená osoba nějaké služby.«

Roztěkaný pohled Jana Klinovského se náhle soustředil. Bylo to po prvé, co pohlédl někomu přímo do očí.

A pevným, rozhodným hlasem řekl osudnou větu:

»Jsem ochoten takové služby vám prokázat.«

Věděl, jaké to budou služby? Věděl to až příliš dobře. Bylo mu dvaadvacet let. Znal gestapo z jeho řádění v rodné vsi i v Hamburku. Věděl, že používá nejsurovějších a nejúskočnějších způsobů, chce-li se zmocnit lidí Německu nebezpečných.

A přece se rozhodl pro gestapo!

Či byl to jen úskok? Chtěl si snad jen zachránit život, aby se později tím více mstil?

Ne, Jan Klinovský se rozhodl rychle a opravdově. Chtěl, ano, chtěl pracovat spolu s gestapem.

»Přijímám vaši nabídku,« řekl gestapák. »Uvědomte si, že by jakýkoliv pokus o zradu měl pro vás

nejhorší následky.«

»Buďte bez obav,« řekl přesvědčivě zaprodanec.

»To já jen tak připomínám. V opačném případě dovedeme hodnotnou práci slušně odměnit.«

»Udělám všechno, abyste byli se mnou spokojeni,« řekl rozhodně.

Tak se stal zrádcem českého národa.

Jeho práce byla opravdu »hodnotná«. Gestapo ho vysílalo tam, kam si samo netroufalo, protože se bálo předčasného prozrazení.

Klinovský se loudil do českých rodin. Vydával se za partyzána. Důvěřiví vlastenci ho podporovali a ochotně mu prozrazovali, kdo poslouchá Londýn a Moskvu, kdo přechovává uprchlíky, kdo pomáhá partyzánům, kdo ukrývá zbraně pro chvíli, až u nás vypukne národní revoluce...

Gestapo pak chodilo najisto. Bylo spokojeno s činností svého nového pomahače a nešetřilo uznáním a penězi.

Za půl roku se mohl Klinovský vykázat opravdu rekordními výsledky: jeho zásluhou se dostalo do vězení několik desítek českých vlastenců, z nichž mnozí byli popraveni nebo zahynuli v koncentračních táborech

— — —

Na jeho schopnosti si vzpomnělo gestapo i tehdy, když chtělo zastrašit odbojnou vesnici v klínu valašských hor.

»Znáte hošťálkovské paseky?« zeptali se ho.

»Poněkud.«

»Nuže — zajdete tam a budete se vydávat za partyzána. Až zjistíte nějaký dům, kde vám poskytnou pomoc, oznámíte nám to.«

»K službám,« odpověděl s přemrštěnou ochotou. To bude zas výnosný obchod!

Zrádce si zašel až na zadní paseky, daleko nad vesnicí. Vyhledal Hrabalovu chalupu, která stála v lese o samotě, daleko od ostatních domků. Vdova Hrabalová tam žila se svými dvěma dětmi, devatenáctiletým Josefem a šestnáctiletou Hedvikou. Nedalo mu mnoho námahy získat si důvěru ochotných lidí.

Pohostili ho ze svých skrovných zásob a svolili, aby se u nich zdržel několik dní.

Klinovský zářil. Očekával sice, že pochodí dobře, ale přece jen se nenadál, že se mu zdaří hned první pokus.

Večer, když už leželi, vyzvídál, jak to tu celkově vypadá. Zejména chtěl zjistit, kde se zdržují velitelé partyzánských skupin.

Ale na tyto otázky mu nikdo neodpověděl. Neměli k němu sice nedůvěru, ale byli opatrní. Až poznají

nového partyzána dokonale, pak ho zasvětil do tajů hošťálkovských lesů.

Před půlnocí se ozvalo jemné zaťukání na okno.

Josef šel otevřít. Za chvíli se vrátil — s novým partyzánem.

A zase si nelenily matka i s dcerou. Vstaly, zatopily, navařily promrzlému hostu čaje a ustlaly mu na lavici.

Příchozí řekl, že hned ráno půjde dále. Položil si na stůl pistoli a brzy usnul.

Zanedlouho spala již zase celá chaloupka. Žádný z jejích obyvatel nepocítil zvláštního vzrušení. Takové návštěvy byly u Hrabalů všedním zjevem.

Jen jeden člověk nespál. Klinovský. Horečně přemýšlel. Svůj úkol splnil — našel dům, v němž jsou přechováváni partyzáni. To stačí gestapu k provedení jeho plánu. Ale oč by to bylo dokonalejší, kdyby zde mohli jeho chleboďárci partyzána přímo dopadnout! Zase by byla nová pochvala, snad i dovolená, ale hlavně peníze, moc peněz...

Pozorně naslouchal.

Všichni spali.

Klinovský se zvedl. Ležel na posteli u dveří. Ponožky měl na nohou, boty vedle postele. Jinak byl oblečen — partyzán si nesměl dovolit přílišné pohodlí.

Bez hluku se obul. I čepici nahmatal.

Nejhorší to bude teď! Jak otočit klíčem, aby to příliš necvaklo?

Brzy se však uklidnil. Přidrží na zámku kapesník a tak se mu podaří ztlumit rachot. A probudí-li se někdo? Nevadí! řekne, že jde jenom na dvůr. V tom případě se ovšem zase hned vrátí, aby nevzbudil podezření.

Otočil klíčem.

Ozvalo se jasné cvaknutí — kapesník moc nepomohl.

Naslouchal.

Nic se nehnulo.

Otevřel dveře. Ani vrznutí.

Rychle proklouzl do předsíně a chvíli zase naslouchal.

Ticho...

Dále to šlo již snadno. Vyplížil se na dvůr, přehoupl se přes plot. Psa umlčel kouskem salámu.

Pak se rozběhl k vesnici...

Když se rozednívalo, byla Hrabalova chalupa obklíčena skupinou německých vojáků. Stáli na pokraji lesa, ukryti za stromy.

Tři kráčeli k domku.

Prudce zabušili na dveře.

Uvnitř se něco pohnulo.

Náhle se rozletěly dveře a v nich se objevil partyzán s pistolí v ruce. Zahlédl oknem přicházející Němce. Nechtěl ohrozit palbou své hostitele, proto se rozhodl pro boj venku. Nepřátelé byli sice tři, ale což to bylo po prvé, že stál proti přesile?

Vojáci se na okamžik zarazili. Připravovali se na obvyklé zvolání »Ruce vzhůru!« — ale neměli na to času. Tři rány z partyzánovy pistole vyšlehly jako tři blesky.

Dva vojáci zůstali ležet na dvoře bez hnutí. Jen jeden měl ještě tolik sily, že vystřelil za prchajícím. Rána šla vedle.

Partyzán přeskočil plot a rozběhl se k lesu. Sotva se však dostal na volné prostranství mezi chalupou a lesem, zachvěl se ranní vzduch ohlušující salvou.

Klesl k zemi jako podťatý.

Někteří vojáci běželi k němu, jiní k chalupě.

»Hedviko, mami!« zvolal Josef. »Vy o ničem nevíte, rozumíte? Ať s vámi dělají cokoliv, zapírejte! Vezmu to na sebe — a já už se z toho nějak dostanu.«

Jsou různé činy v životě, Jožko! Je možno přepadnout kolonu, rozstřílet auto, postavit se sám proti stonásobné přesile... Každý takový čin je hrdinstvím. Každý takový čin je slavný a památný. O každém takovém činu se bude dlouho a dlouho vypravovat pod střechami valašských pasekářů.

Ale je něco krásnějšího nežli čin, k němuž ses právě rozhodl ty? Všechna obvinění vezmeš na sebe. Ano, vším budeš vinen jenom ty, matka a sestra o ničem nevědí. Matka a sestra musí být zachráněny tvou obětí.

Spoutané je vyvedli ven.

Stavení polili benzinem a zapálili. Čekali u hořícího domu tak dlouho, až trámy prohořely.

Pak se dal průvod na cestu k vesnici.

Klinovský s dvěma gestapáky šel daleko vzadu. Nechtěl, aby ho jeho oběti spatřily...

Třesknutí vražedné salvy rozezvučelo lesy táhlou ozvěnou. Proniklo až do bunkru nad Spěchalovým.

Slávek vyskočil.

»Co to bylo?« zeptal se hlídky.

»Nějaká salva.«

»Kde?«

»Řekl bych, že někde v lesích nad Dolním koncem.«

Slávek zavrtěl hlavou. Na dnešní den nebyla hlášena žádná bojová akce. Že by to byl nějaký náhlý přepad?

»Půjdu se tam podívat,« řekl po krátkém rozmýšlení.

Chtěli jít s ním.

»Ne, hoši,« odporoval. »Už je den, byli bychom nápadní. Nepodniknu nic, jenom zjistím, co se stalo.«

Samopal nechal v bunkru. Vzal si jen pistoli a dva granáty.

Šel po silnici až k pěšince, jež odbočovala k Dolině. Právě když chtěl zahnout, spatřil v lesích nad Dolním koncem chuchvalce dýmu.

Někde hoří, znepokojil se. Co se asi stalo?

V lese zrychlil krok. Zamířil k místu, nad nímž se vyvalil kouř.

Neušel ani dva kilometry, když zaslechl nějaké hlasy. A už se mihla mezi křovinami uniforma německého vojáka! Za ní druhá, třetí — celá skupina!

Šli přímo proti němu.

Co teď?

Kam se obrátit?

Má běžet do vesnice?

Myšlenky se řítily rychlostí blesku.

Do krytu! Do toho původního krytu v lese nad Čechovým, v němž se skrýval oné deštivé noci po útěku od Spěchalů.

Doběhl právě včas.

Prudce oddychoval.

Ted' půjdou přímo vedle krytu! Stačí jedině zakašlání, jediný neopatrný pohyb — a bude prozrazen! A to zrovna ted', když nechal samopal v bunkru!

První vojáci míjeli kryt. Slávek je pozoroval hustou spleť křoví, jež bylo naházeno u vchodu. Šli v hloučcích a živě se bavili. Pak nějaká podivná skupina — Pane Bože, vždyť to je Josef Hrabalů se svou matkou a sestrou! Jožka! Nemá sice u partyzánů, ale pomáhá jim ze všech sil. Ted' ho vedou v poutech.

Všichni tři jsou svázáni — už tomu Slávek rozumí! Dým, který zahlédl nad lesy, pocházel z Hrabalovy chalupy! Hrabalovi vyhořeli!

Co se asi stalo?

Hlasy vojáků již doznívaly.

Slávek opatrně vyhlédl.

Hned se však zase přikrčil k zemi. S kopce přicházely další tři postavy! Dva gestapáci a civilista.

Mluvili česky.

V Slávkovi se zatajil dech.

»Toto se vám povedlo, Klinovský,« řekl hlasitě jeden gestapák. »Dostanete za to zvláštní odměnu.«

»I dovolenou,« přitakával druhý.

»To budu rád,« usmíval se civilista. »Už jsem neměl dovolenou přes tři měsíce.«

»Musíte být skromný,« řekl zase první. »Já jsem neměl dovolenou už tři roky.«

»Ale než odjedu, rád bych se ještě o něco pokusil,« nabízel se Klinovský.

»O co?«

»V těchto lesích se skrývá partyzánský štáb.«

»To víme...«

»Chcete-li, vypátrám ho.«

Gestapáci se zastavili.

»Vy byste chtěl?«

»Chci!«

Stáli přímo naproti krytu. Slávek mohl nechat oči na zrádci. Modré oči, vyhublá tvář, zpod čepice bylo vidět plavé vlasy —

»Jste tedy chlapík, Klinovský,« řekl první gestapák. »A kdy se do toho dáte?«

»Hned. Ještě dnes.«

»Máte nějaký plán?«

»Ano. Tu se může člověk obrátit na kteroukoliv chalupu, všude se doví něco o partyzánech.«

»To by bylo ovšem ... velkolepé!« usmál se gestapák. »Chytit celý štáb — jak říkám: jste skvělý člověk, Klinovský!«

Zase vykročili.

Slávek sevřel pistoli.

Stačí jediná rána... Ale ne, vojáci by se vrátili. Neunikl by jim. Půjde raději varovat majora Murzina.

Opatrně odhrnul křoví.

Les byl už zase tichý.

Běžel co nejrychleji mohl do bunkru. A za chvíli spěchaly spojky na všechny strany. Pozor, štáb je ohrožen! Potuluje se tu český zrádce. Jmenuje se Klinovský, má modré oči, plavé vlasy, krátký kožený kabát s »dragounem«, šedou čepici s klapkami — — —

Slávek obcházel paseky. Kéž by se mu podařilo dopadnout ničemu, který zradil svou krev, spojil se s nepřítelem a za jidášský peníz vydává české lidi do rukou katanů!

Obešel všechny kotáry, ale po Klinovském nebylo ani stopy. Snad si to rozmyslil. Třeba půjde zkusit své štěstí až zítra.

Unaven celodenní chůzí po horách sestupoval s kopce k vesnici. Chvilku si odpočine u Čechů. Stejně tam už nebyl několik dní.

»Slávku, chlapče milý, co se to na nás valí?!« vítala ho tetička.

»Proč, teti?«

»Copak jsi neslyšel o Hrabalových?« spráskla ruce.

»Slyšel, teti. Dům jim vypálili...«

»Což o dům!« mávla rukou. »Ale co dělali s nimi! O tom ještě nevíš?«

»Ne — co?«

»Tak si to představ, Slávečku — a sedni si,« utřela zástěrou lavici u sporáku. »Zavedli je do školy a tam je vyslýchali. Každého zvlášť...«

»To oni tak dělávají.«

»Ano, ale bili je! Tloukli je strašně. Obě nešťastné ženy prý křičely, že to bylo slyšet po celé návsi...«

»Tyrani!«

»Ale ta největší hrůza teprve přišla,« v hlase staré ženy se chvěl zadržovaný pláč. »Když nechtěli nic prozradit, pustili na ně dva obrovské psy...«

»Nepovídejte!« zbledl Slávek.

»Ano, lidé to slyšeli! Němci tam přivedli psy a vzkřikli: Partyzán! — a ti už je trhali... Hrůza, Slávečku, já nevím, jak to s námi dopadne!«

»A co bylo dál?«

»Po poledni to ztichlo. Josef prý se přiznal. Vzal všechno na sebe.«

»A co je s nimi?«

»Josefa odvezli a matku s dcerou propustili. Snad proto, aby nám mohly povědět, co na nás čeká.«

»Viděl je někdo?«

»Vždyť se zastavily i u nás!«

»Kdy?«

»Asi před hodinou.«

»A kam šly?«

»Do Vsetína. Prohlédly si vypálenou chalupu, a když viděly, že se už nic nedá zachránit, vrátily se zpátky. Pojedou na Slovácko, mají tam nějaké příbuzné.«

»I tady bychom jim pomohli,« řekl stísněně Slávek. Něco ho dusilo.

»Prosím tě, kdo by se jim divil? Já prožít takovou hrůzu, nejsem tu ani hodinu.«

»A byly hodně —?«

»Co ti budu vypravovat, chlapče,« slzy jí vytryskly proudem, »samá modřina, udeřenina, kousnutí...«

Na předsíni se ozvaly kroky.

Byla to Milka.

»Jé, Slávku, to jsem ráda, že tě tu vidím!« vítala ho bouřlivě. »Právě jsem chtěla jít za tebou do bunkru.«

»Máš něco důležitého?«

»Já ne, ale u Hřímálů je nějaký partyzán a má cosi doručit majoru Murzinovi.«

»Cizí člověk?«

»Ještě jsem ho tu nikdy neviděla.«

»Jak vypadá?«

»Jak...? No — jak chlapisko!« zasmála se.

»Milko, nežertuj!« řekl netrpělivě. »Popiš mi ho!«

»Tož, jak bych ti to řekla ... může být o něco starší než ty, má modré oči — a víc nevím.«

»Jaký má zimmík?«

»Kožeňák.«

»Dlouhý?«

»Ne, krátký.«

»A jmenuje se Klinovský?« zvolal vzrušeně Slávek.

»Ne, to ne ... počkej...,« vzpomínala. »Horák nebo Horáček ... nebo Horský ... já ti už nevím. Ale začínalo to na Hor —«

»To je vlastně lhostejné. Co záleží na jméně? A má něco pro majora?«

»Ano, vzkaz ze Slovenska. A hledá člověka, který by ho k majorovi dovedl. Hned jsem si vzpomněla na tebe.«

»To jsi hodná, Milko,« řekl. »Zajdu tam.«

»Jestli chceš, já ho dovedu sem,« nabídla se.

Vyhlédl oknem. Stmívalo se. Má Klinovského téměř ve svých rukou. A což kdyby se cestou střetl s nějakou hlídkou? Počká raději zde, zrádce přece nemůže nic tušit.

»Dobře. Doved' ho!«

Milka odběhla.

Zakrátko byla nazpět. Klinovský šel s ní!

Slávek si oddychl. Bratře majore, kapitáne Štěpánove ... a vy všichni ... celý štábe ... teprve teď můžete zase klidně procházet našimi horami, protože zrádce je v mých rukou! Ráno jsem ho měl pěkně na mušce — a nestřelil jsem. Byl jsem příliš, příliš opatrný! Však se mě ta opatrnost něco namrzela! Celý den jsem myslel na tu nevystřelenou ránu. Celý den jsem naslouchal se strachem a napětím, neozve-li se v horách nová salva ... nepodaří-li se už ten mrzký a hanebný čin...

Bohudíky!

»Tak to je on!« představovala příchozího Milka.

Zrádce se pozorně zadíval na Slávka.

»Vy jste partyzán?« zeptal se.

»Ano, velitel zdejší bojové skupiny,« odpověděl Slávek.

Milka se překvapeně podívala na matku. Ale i ta byla zmatena. Co se to se Slávkem děje? Je to po prvé, co slyší z jeho úst: jsem velitel. Vždycky bývá takový skromný — a teď —

Slávek si nevšiml, jakým dojmem zapůsobila jeho slova na obě ženy. Zato tím pátravěji sledoval zrádcovu tvář.

Třebaže se již zešeřovalo, neušel mu záblesk radosti, který se mihl v zaprodancových očích. To mu stačilo.

»Přicházím od štábu Štefánikovy brigády,« začal zase Klinovský. »Mám důležitý vzkaz pro majora Murzina. Mohl byste mě k němu dovést?«

»Zajisté,« řekl živě Slávek.

»Ale vzkaz je pilný. Musí být doručen co nejdříve.«

»Půjdemě hned, jen jak se ještě více setmí. Máme tu gestapo a esesmany, musíme být opatrní.«

Zrádce už mlčel.

Pak se rozpovídali o strastech partyzánského života.

»Je to těžký život, ale co by člověk neudělal pro vlast?« řekl nadšeně Klinovský.

Slávek se musel přemáhat, aby ho na místě nezastřelil.

Konečně se zvedl a řekl: »Půjdemě!«

Kráčeli vedle sebe. Mlčeli. Jen občas vyměnili několik slov.

Slávek ho zavedl do bunkru.

»Vedu vám hosta,« vysvětloval svým druhům. »Nese poselství majoru Murzinovi a přijíždí z daleka.«

»Ze Slovenska,« dodal sebevědomě zrádce. »Od Štefánikovy brigády.«

»V té jsem bojoval,« ozval se živě Václav Šuránek. Přistoupil ke Klinovskému a se zájmem si ho prohlížel. »U které jsi skupiny? Já to tam trochu znám.«

»U které skupiny?« zrozpačitěl. »Já ... totiž já nejsem u skupiny. Já pracuji přímo u štábu.«

»Ano, on pracuje přímo u štábu,« pronášel pomalu Slávek. »A jmenuje se Klinovský.«

Zrádce zbledl. Zmateně breptal:

»To ne, to je omyl... Já se přece jmenuji Horák!«

Hleděl na Slávka vyděšenýma očima. Ten klidně pokračoval:

»Horák nebo Klinovský, na tom nezáleží. Hlavní věc je přece tvůj úkol: zničit štáb naší partyzánské —«
Nedomluvil.

Zrádce vytáhl rychlým pohybem pistoli.

Ale Slávek byl rychlejší.

Pádným úderem na předloktí mu vyrazil zbraň z ruky.

Chlapci se na něho vrhli a spoutali ho.

»Tož jak je to s tebou: Horák nebo Klinovský?«

Dopadený ničema mlčel.

»Prohledejte ho!« rozkázal Slávek.

Měl u sebe legitimaci: Jan Klinovský. V peněžence bylo několik tisíc korun. Mezi doklady našli tři přípisy od gestapa. Byla to vesměs oznámení, že mu vyplácejí prémie za »mimořádné výkony«.

»Dnešní tvůj zločin známe,« pokračoval Slávek. »Teď nám jenom povíš, jak jsi to provedl.«

Zrádce zarytě mlčel. Ale pak — jako by si řekl, že upřímností může ještě něco získat — se rozpovídal.

Partyzáni se chvěli odporem.

»Soud nad ním vykonáme zítra,« rozhodl Slávek. »Rád bych ho přece jen dovedl k majoru Murzinovi.«

Ale na úsvitě doběhla do bunkru udýchaná spojka z vesnice.

»Slávku, máte zmizet, vojsko podnikne velikou prohlídku lesů,« hlásila.

»Odkud to víš?«

»Z četnické stanice.«

»Dobře, děkuji.«

»A to se s ním budeme tahat po horách?« zeptal se Tonda.

»Ne. Za ‚Pasinkem‘ si to s ním vyřídíme,« odpověděl Slávek.

Soud byl krátký.

Tolik zločinů mohlo být potrestáno jen smrtí...

»Co s ním?« zeptal se Pavel.

»Necháme ho zde,« rozhodl Slávek. »Němci ho najdou. Aspoň budou vědět, jak jsou na tom — s naším

štábem.«

Skupina prchla do hlubokých lesů kašavských. Do bunkru se vrátila až za dva dny.

Po návratu Slávek vyhledal štáb a hlásil, co se stalo.

»Tak to nenecháme,« prohlásil major, »když vyslechl zprávu o nelidském týrání Hrabalových žen.
»Štěpánove, vezmi si ten případ na starost.«

Na poradě velitelů bylo rozhodnuto, že vyhodí do povětří školu, která byla plná Němců. Starostovi poslali výstrahu. V ní bylo uvedeno, kdy škola vyletí. Měl varovat občany, kteří bydlí v její blízkosti. Toho večera se sešlo několik partyzánů u Čechů.

Kapitán Štěpánov přinesl v aktovce výbušninu s hodinovým strojem. Byl nařízen tak, že výbuch měl nastat před půlnocí.

Radili se, kdo má zanést nálož do školy.

»Je k tomu třeba nejen odvahy,« řekl Štěpánov, »ale i lsti. Však víte, jak to ve škole vypadá.«

Před školou byla zahrádka, obehnaná drátěným plotem. Do zahrádky se šlo se silnice brankou, u níž stála stráž. Kdo chtěl jít do školy, každý musel přejít okolo vojáka.

»A co se s tím má udělat?«

»Všechno je připraveno. Stačí jen položit aktovku a zmizet.«

»Tož jak bychom to udělali?«

»Nejlépe by bylo, kdybychom se některý přestrojili za ženu. Ta by nevzbudila zdaleka tolik podezření jako muž,« navrhl Slávek.

»Kdyby tu byla Nataša, měli bychom po starosti,« vzpomněl si Štěpánov.

Partyzáni seděli ve světnici. Tetička ležela na posteli v kuchyni. Bylo jí nějak nevolno. Milka stála u sporáku a pootevřenými dveřmi slyšela každé slovo.

Právě uvažovala, jak by pomohla přestrojit partyzána za ženu. Vtom zaslechla kapitánovu zmínku o Nataši.

Něco ji bodlo až u srdce.

Nataša by to dovedla! Jistě by to dovedla... Kdo se nebojí skočit v noci z letadla do neznámého kraje, ten dovede i jiné věci.

»Což, Nataša!« zvolal jiný partyzán s nadšením. »Ruské partyzánky jsou všechny statečné a odvážné!«

»To jsou,« řekl uznale Štěpánov.

Milce bylo do pláče. Kolikrát jí jako spojce hrozilo nebezpečí, že bude prozrazena! Kolikrát nesla vzkaz i několik hodin daleko, lesem, v noci, když se tam střílelo! Je zbabělá? Je málo statečná žena? Patrně ano. Vždyť o českých partyzáncích tu nepadlo ani slovo! Jako by jich vůbec nebylo!

Polkla hořkou slzu, nenápadně si utřela oči a nesla do světnice jídlo.

»Tu máte večeři!« řekla již zvesela.

»Ach, brambory a mléko! To mám nejraději, Milko,« smál se Štěpánov.

»Tak ať vám chutná!«

Vrátila se do kuchyně.

»Mami, zaskočím k Polehňům. Fanka mi chce ukázat nějaké vyšívání,« řekla matce.

»Dobrá, jdi si! Ale vrať se brzy! A vem si vlňák, je tam zima,« připomínala matka.

»Budu tu ráz dva!«

Hodila na sebe těžký vlňák. Uchopila aktovku a skryla ji pod ním.

Partyzáni ani nezpozorovali, že odešla.

Běžela k vesnici, jako by jí hořela střecha nad hlavou. Jsou i české partyzáanky! To uvidíte!

U vchodu do školní zahrádky stál voják. Posvítíl si na ni.

»Prosím vás, kde tu bydlí pan ředitel?« zeptala se.

»Běžte rovno, pak zahrňte vpravo. Za rohem je vchod. Ale myslím, že není doma,« odpověděl jí špatnou češtinou.

»Nu, já se podívám,« nedala se odbýt.

Voják jí ustoupil.

Zvolna kráčela temnou zahrádkou. Kam to položit? Na schody? Tam by to jistě hned objevili! Před školu? Výbuch by nenadělal žádné škody! Kam tedy? Kam?

Šla okolo sklepního okénka. Bylo otevřeno!

Šup! — aktovka zmizela ve školním sklepe.

Zašla za roh. Chvilku tam postála a vracela se zpět.

»Nu?« ptal se voják.

»Měl jste pravdu — nejsou doma. Chvíli jsem zvonila, ale nikdo se neozval.«

»Vždyť jsem to říkal,« zabručel voják.

Milka se vznášela jako pírkó. Bylo jí tak nevýslovně lehkó a volno! Nejráději by jásavě vykřikla svou radostí do celého světa. Hrabalovi budou pomstěni! A nikdo už nesmí přejít české partyzány mlčením!

Vpadla do kuchyně rozechřátá, rozradostněná.

»Dlouho ses tam nezdržela,« vítala ji matka.

»Už to mám vyřízeno,« odpověděla.

Vešla do světnice.

»Tak co chutnalo vám?« tázala se.

»Výborné to bylo,« řekl Štěpánov nepřítomně. Bylo vidět, že myšlenkami je jinde. V Milčině nepřítomnosti se rozhodl, že aktovku zanechá do školy sám. Nabízeli se sice skoro všichni partyzáni, ale uznal, že je z nich nejzkušenější. »Tak už půjdu, chlapci,« řekl.

Vstal od stolu a oblekl si plášť.

»Mnoho zdaru, kapitáne!« loučili se s ním.

Vešel do kuchyně.

»Tak maminko, držte mi palec,« žertoval.

»Bože, synku,« zvedla se tetička na posteli. »Tož ať tě sám Pán Bůh opatruje! A musí to být, chlapče?«

»Musí, maminko!« odpověděl vážně. »Germáni by myslili, že jejich stromy rostou až do nebe.«

»Tož šťastné pořízení!« přála mu ještě jednou. »A přijď povědět, jak ti to šlo!«

Štěpánovi tykala. Bylo to jeho výslovné přání.

»Přijdu, maminko, to víte, že přijdu.«

Popošel ke dveřím. Náhle se zastavil a ulekaně zvolal:

»Milko!«

»Co je?«

»Kde je aktovka?«

»Tady byla!« řekla stručně.

»Ano, byla! Ale kde je?«

»Tam, kde má být: ve škole!«

»Jak to —?« nová vlna úžasu přeletěla jeho tváří. »Jak to — ve škole?«

»Nu tak ... je ve škole! Však patřila do školy, ne?«

»A kdo ji tam zanesl?«

»Česká partyzáнка!«

Pochopil.

Nějak pobledl a přejel si rukou oči.

»Milko, tys —?«

»Ano,« řekla prostě.

Matka začala naříkat:

»To je strašné děvčisko! Pane Bože, kde já bych se něčeho takového nadála!«

Překvapení bylo dokonalé.

Pak čekali na výbuch. Štěpánov držel hodinky v ruce.

»Ted' to vybuchne,« řekl. »Ted', každým okamžikem.«

Za čtvrt hodiny se znepokojil.

»To je mi divné. Bylo to nařízeno přesně na půl dvanáctou. Nemontovalas něco na strojku?« tázal se Milky.

»Ne. Vzala jsem aktovku tak, jak ležela u dveří.«

»Pak tomu nerozumím.«

»V tom může vězet i něco jiného,« mínila tetička.

»Co myslíte maminko?«

»Třeba ji Němci našli.«

»Také pravda... Nu, uvidíme.«

Čekali až do rána, ale marně.

Nakonec se shodli na dvojí možnosti: buď vojáci aktovku objevili nebo se strojek pádem do sklepa poškodil.

»Ať je tomu jakkoli, je to škoda,« loučil se kapitán Štěpánov.

»A já mám po radosti,« řekla plačtivě Milka.

Všichni byli trochu rozladěni.

Ráno šla Milka do dědiny. Našla-li se aktovka, bude tam jistě rozruch.

Ale dědina byla tichá a klidná.

Odpoledne — bylo asi půl druhé — otřásla se celá náves ohlušujícím výbuchem.

Stěny školní budovy se zachvěly až v základech. Okna praskala. Sklo se sypalo s rachotem na zem. Výražené cihly odletovaly do zahrádky a na silnici. Omítka padala se stěn. Stropy se lámaly. Ze sklepa se vyvalil mrak dýmu. Celé okolí školy bylo zahaleno mračny prachu a kouře.

Rozbitými okny pronikal na náves křik raněných esesmanů.

»Kdo seje vítr, sklízí bouři,« zakýval rozvážně hlavou dědeček Habartů. »Nedávno jsem slyšel ze školy úpěnlivý nárek žen Hrabalových. Tož — přece je tu jakási spravedlnost.«

12. Oběť nejvyšší

Smrt zrádce Klinovského a výbuch ve škole poučily Němce, že jde do tuhého.

Vyhlásili nad osadou výjimečný stav. Po setmění se nikdo nesměl ukázat na ulici. Kdo šel po návsi, musel mít ruce hezky od těla, aby bylo zdaleka vidět, že nedrží nějakou zbraň.

Na toho, kdo se nezastavil při prvním zvolání, se okamžitě střílelo. Několik lidí bylo zraněno. I malý chlapec, který lyžoval...

Němci doufali, že těmito opatřeními zastraší lid i partyzány.

Zmýlili se však. Lidé sice chodili s rukama od těla, ale ty ruce byly zatáté a připravené na poslední ránu. V očích ležela nenávist, která se už nemohla stupňovat.

A partyzáni?

Nové a těžké údery zasazovali Němcům.

Provedli náhlý, neočekávaný přepad dlouhé kolony německých pěšáků, kteří pochodovali směrem na Bystřici. Němci si byli tak jisti svou přesilou, že zapomněli na všechnu opatrnost. Stačí přece jediná salva z několika set jejich pušek a partyzánské hordy budou rozprášeny.

Cesta se mírně svažovala. Pochodující vojsko si zpívalo do kroku. Dohasínal slunný březnový den.

Pojednou zahořely křoviny po levé straně cesty ohnivými plameny. Do rachocení několika samopalů se mísily třaskavé rány pušek.

Vojsko se přilepilo ke stráním. Na silnici zůstali ležet mrtví a ranění.

Celý přepad netrval déle než dvacet vteřin. Sotva chlapci vychrlili vražednou dávku, stáhli se rychlostí blesku do lesů. Bez jediné ztráty. Bez jediného zranění.

Když se Němci vzpamatovali a začali pálit, zasahovali už jen křoviny, z nichž vyšlehla ničivá palba...

Jindy provedli smělý noční přepad četnické stanice, kde bylo ubytováno gestapo. Zastřelili gestapáka, který byl v celé vsi pověstný svou krutostí...

Znovu a znovu ničili telefonní linky. Sotva byly opraveny na jednom místě, už byly poškozeny na jiném...

Vnikli i do Jablůnky a přepadli silnou německou hlídku, která měla za úkol střežití trať...

Prudce a oslnivě šlehalý blesky nad Beskydami.

Jednou si zavolal kapitán Štěpánov Slávka do bunkru pod Šanhají.

»Mám pro tebe dvě zprávy, Slávku,« řekl. »První tě jistě potěší.«

Štěpánov se odmlčel a usmál se. Slávek na něho tázavě pohlédl.

»Naše skupiny za Vsetínem se zmocnily několika důležitých dokumentů. Mezi nimi byl i tento,« podával mu lístek s českým překladem německé zprávy.

Slávek četl:

»Lesní cestu mezi Vsetínem a Bystřicí je nutno považovat za ohrožený úsek. Jednotlivým oddílům se nařizuje, aby této cesty — vyjma nutné případy — napříště nepoužívaly. Jezděte objížd'kou na Vizovice a Zlín!«

»O tento rozkaz má hlavní zásluhu tvá skupina,« pokračoval Štěpánov. »Vyřid' svým chlapcům, že jim blahopřeji.«

»Děkuji,« usmál se Slávek. »A druhá zpráva?«

»Zítra nám pošlou zásilku potravin.«

»Letadly?«

»Ano. A vy jste určeni, abyste ji převzali. Musím tě ovšem trochu do toho zasvětit.«

»To se opravdu těším,« řekl Slávek.

A kapitán Štěpánov mu podrobně vysvětlil, jak si mají zítra počínat...

V horách za Trojákem vyhledali rozsáhlou louku. Rozdělili se na dvě skupiny. Každá se postavila na jeden konec.

Přesně ve stanovenou dobu — bylo jedenáct hodin v noci — zaslechli hukot motoru.

V té chvíli rozsvítily obě skupiny elektrické svítilny, obrácené směrem k obloze. Několikrát za sebou opakovali partyzáni smluvená znamení.

Letadlo nad nimi chvíli kroužilo.

Pak ztichlo. Jako by pilot vypjal motor.

A již se ozvaly čtyři temné nárazy:

Žuch! Žuch! Žuch! Žuch!

Motor zase zahučel a letadlo zmizelo.

Obě skupiny chvíli naslouchaly. Když byl všude klid, začali pátrat. Brzy našli čtyři objemné plechové bedny.

Tři zůstaly u štábu, jednu dostala Slávkova skupina. V bedně bylo všechno možné: salám, slanina, cukr, čokoláda, zápalky — ba ani na cigarety se nezapomnělo.

»Takových pozdravů s nebe by mohlo být více,« libovali si partyzáni.

Pro jednoho člověka by stačila ta bedna na několik měsíců. Ale pro třicet partyzánů...

Zásobování jim teď, kdy už ve vesnici nebylo mašíků na povinnou dodávku, dělalo veliké potíže. Více než kdy jindy byli odkázáni na podporu místního obyvatelstva. Nezaleknou se lidé zostřených opatření? Nezastraší je nařízení, že celá rodina, která podporuje partyzány, bude zastřelena?

Nic je nezastrašilo. Chodili dále do lesa za svou prací a brávali si vydatné přesnídávky a obědy. Až příliš vydatné. A když je Němci zastavovali, kroutili hlavami, kolik ten chudý venkovský lid sní...

Ti nejodvážnější nosili obědy až do bunkrů. Milka Čechová, Milada Spěchalová a ještě několik jiných.

Ale nejčastěji nosila jídlo Olinka.

Olinka...!

Partyzáni ji přímo zbožňovali. Drsný a tvrdý život je neučil zrovna nejjemnějším způsobům. Jakmile se však v bunkru objevila Olinka, všechny hrubší výrazy jim zamrzly na rtech.

Vnášela cosi jemného a něžného do jejich divokého a neklidného prostředí. Svým úsměvem, který jí věčně pohrával na tváři, jako by připomínala, že nejsou jen pušky a granáty a výbuchy.

»Je jako anděl,« říkali Slávkovi.

Však i pro něho byla Olinka po smrti rodičů celým domovem. Babička věčně jen plakala. Nemluvný Jenda, který raději vypálil sto ran než utrousil jednu větu, sdílel se Slávkem partyzánský život v bunkru. Nebylo divu, že představa domova mu splynula s obrazem Olinky.

A také pro její odvalu ji měli partyzáni rádi. Vždyť kolikrát se vydala na nebezpečnou cestu do bunkru i v noci! Kolikrát musela stát ukryta za houštinami a čekat, než přejde německá hlídka!

Nikdy o tom nemluvila jako o nějakém hrdinství. Když ji babička někdy přemlouvala, aby aspoň dnes zůstala doma, že viděla jít do lesa vojáky, Olinka ji odbyla s úsměvem: »Ale, babičko, když těm chlapcům se chce i dnes jíst!« Ne, neviděla ve svém počínání nic zvláštního. Bylo to přece tak samozřejmé!

Když na konci března začaly polní práce, německý teror trochu ustal. Lidé se už volněji pohybovali po návsi a také večer se zdržovali venku déle. Protože však vojáci každou chvíli zastavovali muže a žádali legitimace, partyzáni se ve vesnici raději neukazovali.

Jednou — to už bylo na začátku dubna — šla Olinka opět s obědem do bunkru.

Když přecházela kopec před »Lúčkou«, zahlédla vlevo nad vesnicí početnou skupinu Němců. Obcházeli ves velkým obloukem a mířili přímo k těm místům, kde byl Slávkův bunkr.

Olinka se zarazila.

Má se vrátit? Či má je jít varovat před nebezpečím, o němž jistě nemají tušení? Mají sice hlídky, pravda. Ale budou mít dosti času, aby upozornily na blížící se nebezpečí?

Němci byli dosti vzdáleni a šli krokem. Dá-li se do běhu, bude u partyzánů jistě mnohem dříve než vojáci.

Rychle rozhodnuta začala utíkat. Nohy jí ujížděly na klouzavé, rozmoklé půdě. Několikrát upadla, takže polévka se jí vylila. Jindy by ji to mrzelo, ale co dnes záleželo na polévce!

Přiběhla do bunkru jako bez duše.

»Jdou sem Němci!« zvolala udýchaně.

»Kde jsou?« zeptal se Slávek a uchopil samopal.

»Jdou od vesnice, zde po tom kopci!« ukázala směr.

»A proč ses nevrátila?« obořil se na ni dosti zhurta.

»Chtěla jsem vás varovat,« řekla prostě.

Podíval se na ni. Měl to být pohled káravý a vyčítavý, ale změnil se v pohled uznání, pochvaly, obdivu. Olinka, čtrnáctileté děvče... Jak je hrdý na svou sestru! Oh, tatínek i maminka by měli radost, kdyby ji teď viděli!

Ale to mu jenom tak blesklo myšlenkami. Teď nebylo času na dlouhé úvahy.

»Rychle na Jaroňovou a za Šanhaj!« vydal rozkaz. »A ty, Olinko, co nejrychleji k Spěchalům!«

»A co s tím masem?« ukázala na tašku.

»O to neměj strach!« usmál se. »Sníme je večer! Teď jenom rychle — a dej na sebe pozor!«

To se už obrátil i se skupinou k Jaroňové. Ustupovali do bezpečí.

Olinka se rozběhla k Spěchalům. Dolů se to běželo!

Sotva však uběhla několik kroků, zarachotil výstřel. Zpozorovali je!

Vzápětí se rozpoutala prudká přestřelka. Ustupující partyzáni zadržovali postup Němců silnou palbou.

Přišla jsem pozdě! — pomyslila si. Ale horší by bylo, kdybych vůbec nebyla přišla!

Vyběhla z lesa. Teď ještě několik kroků přes louku a bude u Spěchalů. Však strýček už stojí na předsíni a kývá na ni, aby si pospíšila.

Vtom ucítila prudké bodnutí v břiše. Co to má být?

Zpomalila chůzi. Bolest neustávala.

Náhle se jí zatmělo v očích a spadla na trávník.

Starý Spěchal se k ní rozběhl.

Vzal ji do náručí a nesl ji domů.

»Co je ti, Olinko? Co se ti stalo?«

Statečné děvče neodpovídalo. Široko rozevřenýma očima hledělo ke stropu.

»Tati, ona je raněná!« vykřikla Milada a ukázala na několik kapek krve, které se objevily na šatech.

Pak spatřili ránu...

»Milado, skoč rychle pro doktora!« rozkázal Spěchal.

Milada vyběhla ven. Nic nedbala, že kdesi nad jejich chalupou dohasíná ještě urputný boj.

Její otec potřel Olinčiny spánky vodou. Děvče zhluboka vydechlo.

»Jak je ti, Olinko?« zeptal se. »Bolí tě to?«

»Nic mě nebolí, strýčku,« řekla tiše a pokusila se o úsměv. »Už jsou pryč?«

»Kdo?«

»No, Slávek — a ti jeho chlapci...«

»Ano, už jsou pryč. Podařilo se jim uprchnout. Všem.«

Říkal to tak přesvědčivě, jako by je viděl.

»To jsem ráda!« smála se. »Měla jsem strach...«

Strýc rázem všechno pochopil. Vztek jím zalomcoval. A lítost.

Sám nevěděl, jak dlouho tak stál nad raněnou Olinkou. Když potom vyhlédl oknem, spatřil vracející se Miladu. Šla i s lékařem.

»Dobrý den, pane doktore!« vítal ho. »Jste tu brzy.«

»Jeli jsme autem až ke Kubišově hospodě,« vysvětlovala Milada.

Lékař už zatím prohlížel raněnou.

»Je to vážné,« řekl Spěchalovi. »Musíte ji dopravit do nemocnice. Bez operace to nepůjde.«

»Jenom s autem to bude zlé,« řekl starostlivě Spěchal.

»Auto stojí u Kubišovy hospody. Je tam i šofér.«

»Pane doktore — vy byste — chtěl — —?«

»To je přece samozřejmé. Sám se vrátím do vesnice pěšky. Ale jak ji dopravíte k hospodě?«

»Uděláme nosítka,« řekl pohotově Spěchal.

Vzal dva kůly, na nichž v létě nosili kupy sena s louky do stodoly, a na ně připevnil ložní plachtu. Opatrně na ni položili Olinku a zvolna kráčeli ke Kubišově hospodě.

Auto upravili tak, aby Olinka mohla ležet. Starý Spěchal jel s ní do nemocnice...

Večer vyhledala Milada Slávka. Byl v hlavním bunkru za Šanhají.

Zůstal, jako by do něho střelil. Nemohl ze sebe vypravit slova.

»A je už operovaná?« zeptal se konečně s námahou.

»Nevím, Slávku.«

Té noci nezamhouřil oka. Ráno si vypůjčil kolo a ujížděl do nemocnice. Jel po veřejných cestách. Nezáleželo mu na tom, střetne-li se s Němci. Měl s sebou granáty a pistoli, ale to vzal jen tak, ze zvyku. Nemyslel na to. Všecky jeho myšlenky patřily Olince. Žije? Jak dopadla operace? Jak se jí daří? Není vyslýchána? Netýrají ji?

Zastihl ji ještě při jasném vědomí.

Přivítala ho s úsměvem.

»Slávečku, to jsi hodný, žes přišel...,« řekla.

»Bolí tě něco, Olinko?«

»Trochu mě to pálí v břiše. Ale moc ne. Dali mi injekci.«

»A co říkali doktoři?«

»Bude to prý dobré. Těšili mě — ten pan primář je ti tak hodný!«

»To budou mít doma všichni radost! Vzkázali tě pozdravovat — babička, Jenda, Kubišovi, Spěchalovi — a všichni moji hoši...«

»Nestalo se vám nic?«

»Pavel byl zasažen do nohy, ale je to jen taková odřenina. Jinak jsme z toho vyvázli bez pohromy. Kdybys nebyla přišla ty, mohlo to dopadnout špatně...«

»To jsem ráda, že jsem vám trochu pomohla,« usmála se.

»Moc jsi nám pomohla, Olinko ... a ne jenom včera — vždycky! Hoši říkali, že se ti musí po válce složit na nějaký vzácný dárek, abys měla památku na tyto doby...«

»Památku...,« řekla tiše. »Myslím teď na tatínka a na maminku. Oba zemřeli za naši svobodu. Tak si říkám, že svoboda bude ta nejkrásnější památka...«

»Bude, Olinko! A už je blízko, na dosah ruky! Rusi se valí k Berlínu jako povodeň. I k nám.«

Do světnice přivázeli dvě nové pacientky. Slávek musel odejít.

»Tož se brzy uzdrav, Olinko! Mám radost, že tak dobře vypadáš.«

»Sbohem, Slávečku,« loučila se. »A přijď se zas brzy podívat!«

»Přijdu, Olinko. To víš, že přijdu.«

Pohládl ji a vyšel na chodbu.

Vyhledal primáře nemocnice.

»Jsem bratr Olgy Čermákové,« představil se. »Pane primáři, mohl byste mi říci, jak to s ní vypadá?

»Je to velmi vážné, pane Čermáku,« řekl primář.

Slávkovi jako by nohy podrazil.

»Ale vždyť se mnou — mluvila — docela pěkně...,« zajíkal se.

»Jste muž, pane Čermáku. Nemohu vám nic nalhávat. S vaší sestrou ... konečně, uvidíme. Ale připraveni musíme být na všechno.«

Vypotácel se ven jako bez ducha.

»Pane Čermáku!« ozvalo se za ním.

Ohlédl se. Přicházela ošetřovatelka.

»Pospěšte si!« řekla mu. »Byl tu vrátný a nějak nápadně se po vás sháněl. Musela jsem mu říci, kde jste. Hned potom spěchal do vrátnice a telefonoval. Myslím, že volal kriminální policii...«

Vrátný, kriminální policie... Jak to bylo jedno a vzdáleno proti tomu, co právě slyšel z úst primáře!

»Myslím, že má nějaké tušení...,« snažila se ho vrátit skutečnosti.

Tušení... Co je to tušení? Zde je jistota, drtivá předpověď zkušeného muže, jehož rukama projdou tisíce a tisíce pacientů. Takový člověk se na tebe jen podívá a hned ví, co a jak...

»Tušení?« řekl bezmyšlenkovitě. »Jaké tušení, sestřičko?«

»No...,« rozhlédla se po chodbě a řekla tiše: »Že jste partyzán!«

Slovo zapůsobilo jako blesk. Slávkovi bylo, jako by se před jeho očima roztrhl mlhavý závoj.

Partyzán!

Pohlédl na sestřičku zkoumavým pohledem.

»Vy jste snad...?«

»Ano.«

»Děkuji vám!« řekl chvatně a rozběhl se k východu. Sestřička šla za ním.

Chce ho někdo zadržet? Oh, po všech těch ranách, které mu zasadila válka, má ještě někdo tolik odvahy, aby ho dorazil?

Stiskl granát.

Musí se vyrovnat! Hned! Za všechny, které ztratil! Za tatínka, za maminku a — za Olinku!

Ale před východem z nemocniční budovy se zastavil. Oknem zahlédl houf lidí, kteří se u brány dohadovali s vrátným. Marně jim dokazoval, že doba návštěv už minula.

To ho vzpamatovalo. S vrátným by si to vyřídil. Ale kolik nevinných lidí by bylo při tom zraněno!

A pak — v horách ho bude ještě třeba. Zde by zničil jednoho. Tam jich zahubí mnohem, mnohem víc...

Rychle uvažoval, co podniknout.

Jeho pohled padl na nemocniční telefon, který byl na chodbě.

»Sestřičko, které číslo má vrátnice?«

»437.«

»A jak se jmenuje vrátný?«

»Weis.«

Vytočil číslo 437.

»Vrátnice? Pane Weisi, dostavte se ihned do operačního sálu!«

»Hned to bude, jen několik minut strpení!«

»Nemožno! Musí to být ihned! Při operaci se stalo neštěstí, musíte něco zařídit. Je to rozkaz pana primáře.«

»Dobře, už letím!«

»Pospěšte si, pan primář je velmi netrpělivý!«

Do operačního sálu musel jít vrátný chodbou, v níž byl Slávek. Kam se schovat?

Sestřička mu pokynula, aby skočil do protější místnosti.

Přivřel dveře. Pacientky se na něho zvědavé podívaly.

»Prosím vás,« zeptal se duchapřítomně, »leží tu Olga Čermáková?«

»Ne, ta je na sedmadvacítce,« odpovídalo starší děvče.

»Ale vždyť na bráně mi řekli, že leží zde,« oddaloval svůj odchod.

»Tam to mají všechno popletené!« řekla babička s ovázanou hlavou. »Ale člověk se jim nesmí divit. Když těch pacientů se tu tolik vystřídá!«

Na chodbě se ozvaly rychlé kroky.

Vrátný!

Sotva dozněly, Slávek pokračoval:

»Tak půjdu na tu sedmadvacítku. Sbohem!«

»Spánembohem!« volaly pacientky.

Rozběhl se k bráně.

Brána však byla zamčena...

Přeskočit plot nemohl, neboť kolem nemocnice stále přecházeli lidé...

Vtom vyšel z příjímací kanceláře, která byla hned vedle vrátnice, muž v bílém plášti a zamířil rovnou k Slávkovi.

Ten stiskl po druhé granát. Ne, nedá se chytnout!

Hned se však uklidnil, neboť muž vytáhl z kapsy klíč, odemkl bránu a jen tak, jakoby mimochodem, řekl: »Rychle se ztraťte! Sestřička mi telefonovala.«

Zřízenec pustil Slávka branou a šel na protější chodník k budce, v níž se prodávala sodovka.

Překvapený Slávek tiše poděkoval, sedl na kolo, které měl postaveno nedaleko vchodu, a už ujížděl.

Když zatačel k městu, spatřil velké nákladní auto. Bylo plně obsazeno německými vojáky. Řítilo se k nemocnici.

Slávek přišlápl. V několika minutách projel městem. Pak sjel na polní cestu a pustil se k lesu.

Do Hošťálkově přijel až večer.

Dveře rodného domku byly otevřeny. Tak jako tehdy, když tam šel po tatínkově smrti. A jako tehdy, i dnes na něho již čekali — ale bez Olinky.

»Jak je s ní?« otázal se Jenda.

Slávek pokrčil rameny. Nemohl promluvit.

»Můj Bože, čeho já jsem se musela na tomto světě dožít!« zaplakala babička.

Nikdo ji netišil. Nikdo ji netěšil. Na Dolinu se valila nová vlna bolesti. Těžká, přetěžká.

Seděli mlčky, každý se svými myšlenkami.

Bylo už skoro jedenáct, když se Slávek zvedl.

»Půjdem, Jendo!«

»A já tu ... sama...!« znovu zaplakala babička.

»Že bych zůstal...?« zaváhal Jenda.

Slávek souhlasil, ale babička nechtěla.

»Jen běžte, chlapci, oba!« řekla. »Po poledni tu byli gestapáci vyšetřovat, jak se jí to stalo.«

»Co jste jim řekla, babičko?« otázal se Jenda.

»Že šla na besedu k Spěchalům a cestou ji to trefilo. Stále se jim cosi nezdálo. Nebyla-li prý u partyzánů? Povídám: Co by tam dělala? — A že prý jsme všichni stejní rebelové, že by nás měli všechny postřílet a že si i na mne dají pozor. Můj Bože! Co by se ještě mohlo stát?! Nezažila jsem toho už dost?« zabědovala.

Chlapci se rozloučili a tiše odešli.

Po půlnoci dorazili do bunkru.

Pavel měl nohu ovázanu a spal. Ostatní podřimovali. Hlídky obcházely kryt v širokém kruhu. I zde jako by ležela na všech předzvěst něčeho tragického.

Ráno je vyhledala Milka. Její oči, jindy plné veselých ohníčků, byly zardělé pláčem.

Slávek s Jendou se na ni jen podívali a už věděli: Olinka zemřela!

»Kdy?« vydralo se těžce ze Slávkových úst.

»Hned večer. Ale dověděli jsme se to až teď ráno.«

»A už je doma?«

»Není. Přivezou ji odpoledne.«

»Musím jít domů,« rozhodl se Slávek. »Bude třeba zařídit mnoho věcí.«

»Nechod'!« varovala ho. »Gestapo už od rána slídí po Dolině. A o pohřeb se nestarejte! To všechno už zařídíme.«

Bratři jí mlčky stiskli ruku.

Milka odběhla.

A v bunkru bylo ticho, těžké, bolestné ticho. Dnes nešli na žádnou akci. Seděli nečinně nebo přecházeli okolo bunkru. Všichni myslili na Olinku.

Ta se zatím vracela z nemocnice domů, na Dolinu. Černé auto a bílá rakev.

Když projížděla návsí, muži smekali a ženy plakaly. Děti už čekaly s kyticemi fialek a šly za autem k Dolině. Chtěly se ještě jednou podívat na Olinku.

Když se setmělo, trousily se k Dolině ženy. I ony se šly rozloučit se statečným děvčátkem.

Za chvíli jich byla plná světnice. Uprostřed spočívala na podstavci rakev. Mihotavé světlo čtyř voskovic dopadalo na bílou Olinčinu tvář. Jinak bylo ve světnici šero. Ženy se modlily. A plakaly.

Zdálo se, že celá jizba se zachvívá mrazivým neklidem. Všichni cítili hrůzu této chvíle. Všichni měli pocit, jako by se mělo stát něco neočekávaného.

Snad podvědomě tušili, že okolní vrchy jsou plny ozbrojených partyzánů, kteří šli vyprovodit Slávka a Jendu na jejich poslední návštěvu k Olince. Snad jim někdo našeptával, že hlídky jsou nejen na kopcích, ale že obsadily i celou Dolinu a cestu k vesnici...

Bylo jedenáct hodin.

Náhle se otevřely dveře a plápolavý plamen svíc padl na tvář dvou partyzánů. Slávek a Jenda, ozbrojeni samopaly, pistolemi a ručními granáty, vešli do světnice.

Mlčky přistoupili k rakvi a tiše se modlili. Po tvářích jim stékaly proudy slz.

Nikdo z přítomných ani nedýchal. Bylo to všechno jako tajemné zjevení.

Teprve potom se oba bratři se všemi přivítali. Příbuzní jim radili, aby se zítra při pohřbu ani neukazovali — Němci jsou na stráži a mohlo by dojít k něčemu ještě horšímu. Celá Hošťálková se chystá na pohřeb. Všichni tak chtějí dát najevo, co cítí k těžce postižené rodině.

Slávek se násilím ovládl.

»Děkuji vám, přátelé,« řekl nakonec. »Děkuji vám za všechno, co jste pro Olinku vykonali.«

Světnice se dusila křečovitým pláčem.

Pak oba bratři zase odešli...

Dubnové slunce vyskočilo nad hory. Zastihlo celou Hošťálkovou v Dolině. Rakev s Olinkou byla vynesena před chalupu, aby se na ni mohli všichni ještě jednou podívat.

Po církevních obřadech se dal průvod na pochod.

A zase se všech zmocnil podivný neklid.

Náhle to průvodem zašumělo.

Na svahu, který lemuje pravou stranu Doliny, stál Slávek. Jenda byl na druhé straně.

A jak kráčel průvod z Doliny, tak šli oba bratři po svazích zároveň s ním.

Před cestou se zastavili.

Mávali poslední pozdrav Olince tak dlouho, dokud jim průvod nezmizel s očí.

13. Noví partyzáni

Po Olinčině pohřbu chodil Slávek horami jako stín. Nemohl se smířit s myšlenkou, že je to všechno pravda. Že už ji nikdy nespátí. Že už nikdy nepřijde za nimi do bunkru, aby vnesla trochu jasu do jejich života.

A tehdy se ukázalo, jak si získal srdce všech svých chlapců. Aniž se domluvili, chovali se k němu s nápadnou šetrností. Když přišel večer do bunkru, jeho »postel« už byla připravena. Jeho nádobí umyl vždycky některý partyzán, třebaže jindy si to dělával Slávek sám. Vyšel-li do lesa, vždycky šli nejméně dva chlapci s ním. S ním nebo za ním. Bděli nad ním jako nad malým dítětem. Cítili tu strašnou bolest, která ho srážela k zemi.

Stejně šetrně se chovali i k Jendovi, který se stal ještě zamlklejším.

Tak uplynulo několik dní.

Jednou v noci přišla spojka. Donesla jídlo a nové zprávy. Bylo jich dost. Německo dostávalo poslední smrtelné rány ze západu i z východu. Padl Norimberk, zpuštěné středisko nacistů. Rusové obsadili Vídeň a brzy budou v Berlíně. Ze Slovenska vnikli na Moravu. Hodonín je v jejich rukou a nyní se ženou na Brno.

Chlapcům zářily oči.

I Slávek se probouzel ze svého ztrnutí.

Nakonec řekla spojka jen tak mimochodem, že ve vesnici stojí před zámkem dva tanky. Jejich posádka se v hospodě opila a ztropila několik výtržností. Zpití vojáci vykřikovali, že jedou k Brnu, tam že to Rusům teprve ukáží. Vysmívali se partyzánům. Měli prý rozkaz objíždět hory, ale je to ani nenapadlo. Nebudou si přece prodlužovat cestu — beztoho už příliš dlouhou — kvůli nějakým neukázněným hordám. Auta ať objíždějí, pěšáci ať obcházejí. Ale oni, tankisté, pojedou přímo. Nemůže se jim nic stát, prodělali už jiné věci...

Při této zprávě Slávek ožil.

Náhle se zastyděl za těch několik ztracených dnů, kdy neznal nic než svou vlastní bolest. Rázem byl z něho zase ten klidný a rozvážný velitel, který věděl, co chce a jak toho dosáhnout.

Chlapci měli radost z této náhlé změny. Několikadenní nečinnost je unavovala. Dychtili po nějaké akci. Chtěli Slávkovi ukázat, jak se dovedou mstít.

Ach — ano!

Mstít se za všechno, čím byl poskvrněn tento kraj!

Mstít se za Olinku!

Tankisté jsou troufalí. Cítí se bezpečnými za horou železa, od níž se odrážejí koule jako hrách od stěny. Vpředu mají dělo a několik kulometů. Dovedou pálit na všechny strany. Co by jim mohli udělat ubozí partyzáni?

Slávek vyhledal ostrou zatáčku v zalesněném úseku. Zde musí tanky zpomalit jízdu. Zde —

Skáceli několik silných stromů a dopravili je na cestu. Utvořili tak záseku, u níž se musí tanky zastavit.

Před zatáčkou zahrabali pod povrch silnice několik min. Budou-li mít tanky štěstí a nenajedou na miny, partyzáni provedou přepad až u barikády.

»Jendo,« řekl Slávek bratrovi, »ty budeš čekat s pancéřovou pěstí zde u těch min. Já půjdu ještě kousek dozadu. Výbuchnou-li miny pod prvním tankem, druhý by měl třeba ještě čas zastavit. A ten by nás mohl zle pocuchat.«

Konečně bylo všechno připraveno.

Začínalo se šerit, když zaslechli hukot vzdálených motorů. Tanky se rozjížděly. Stoupaly do táhlého kopce.

»Už jsou nad Jaroňovou!« řekl Slávek, když zesláblý hrkot tankových pásů zase zesílil. Nyní sjížděly s prudkého kopce.

Řítily se závratnou rychlostí, jako by chtěly uniknout zkáze, které se tankisté včera tak vysmívali.

Partyzáni byli vzrušeni jako nikdy předtím. Se vším už měli jisté zkušenosti: s ničením telefonních linek, s ostřelováním kolony, s bojem v lese. Ale boj proti tankům byl pro ně novinkou.

Jak dopadne?

A už byly zde!

První tank míjel Slávkovo stanoviště. Ve věži viděl vojáka s kulometem připraveným k palbě. Tak vida, přece jen nejsou tak bezstarostní!

Už se blíží k minám.

Projede?

Prásk!

Tank dostal prudký smyk a zastavil se. Druhá strašlivá rána! To Jenda přiskočil s pancéřovou pěstí.

Z tanku se ozvalo několik kulometných ran. Hned však ztichly. Se stráně se začal sypat příval ocelového deště...

Ale už tu byl druhý tank. Při prvním výbuchu zabrzdil tak prudce, že za sebou zanechal hlubokou rýhu. Skřípající pásy vydávaly ohlušující rachot.

Muž ve věži stiskl spoušť u těžkého kulometu...

Ta — ta — ta — ta — ta!

Téměř současně zazněl druhý kulomet.

Ta — ta — ta — ta — ta!

Slávek zbledl. Nejsou-li chlapci dobře ukryti, kulometná palba je bude zle kosit!

Nerozmýšlel se.

Uchopil pancéřovou pěst a svezl se po hrázi na cestu. Zpozorují-li ho, bude po všem.

Ale kulometčíci pálili jen do křoví před barikádou. Neměli času ohlížet se dozadu.

Slávek pádil k tanku. Přiběhl tam ve chvíli, kdy jeden tankista ho zahlídl a otáčel kulomet...

Ted'!

Vší silou mrštil pancéřovou pěst k tanku. Současně se vrhl na zem.

Hromová rána.

Slávek byl zasypán přívalem kamení a hlíny. Hlava jako by hrozila prasknutím. V uších mu hučela ozvěna strašlivého výbuchu.

Otevřel oči.

Mrak dýmu, hlíny a prachu.

A převrácený, tichý tank.

Se stráně běželi partyzáni a mávali puškami. Z jejich rozjásaných tváří Slávek poznal, že jsou všichni...

Prohledali tanky a zmocnili se všeho, co se dalo odnést.

»Ted' rychle pryč!« zavelel Slávek. »Druzí tu budou jako na koni.«

Dva partyzáni to přece odnesli zraněním. Byly to lehčí průstřely, bez poranění kostí. Dopravili je do hlavního bunkru, kde sídlil štáb. Tam se jim dostalo důkladného ošetření. Jenda měl několik šrámů na tváři.

Tato akce vrátila Slávka životu.

Pak následoval přepad za přepadem. Už to ani nevypadalo jako partyzánství, nýbrž jako pravidelný boj.

Zmatek Němců rostl den ze dne. Celé Valašsko se měnilo v jedinou výheň. Nic jim nepomáhalo, že se v posledním zoufalém běsnění měnili v nejničemnější žháře, kteří zapalovali jednotlivé paseky i skupiny chalup, jen aby zastrašili valašský lid.

A kdyby jen zapalovali...!

Zlínské gestapo a vojenská posádka v síle asi pěti set mužů přepadly pasekářskou osadu Ploštinu. Někdo vyzradil, že obyvatelé Ploštiny ukrývají partyzány. Pomáhají jim v jejich těžkém boji. Dodávají jim potravu. Zabíjejí vepře i jalovice.

Muži byli pochyťáni.

»Kde jsou partyzáni?«

Pasekáři mlčí.

»Co víte o partyzánech?«

V otázce se třese až nelidská zloba. Namířené samopaly, spousta granátů a pistolí nevěští nic dobrého. Padesát cvičených psů hlídá každý pohyb. Zde je jen jedna naděje na záchranu: povědět všechno, co víš.

Vyzradit!

Co uděláte, pasekáři z Ploštiny?

Vaše hrdé mlčení je jedinou odpovědí...

Vyhánějí vaše ženy. Strílejí vaši drůbež. Kradou váš majetek. Zapalují vaše domy.

Mlčíte.

Plameny šlehají vysoko k nebi. Celá Ploština hoří. Berou vás jednoho za druhým a házejí do ohně. Je ještě někdo, kdo nevěří v německý středověk dvacátého století? Ať se jde podívat na hořící pasekářskou osadu Ploštinu! Ať si jde poslechnout ty vaše bolestné výkřiky, jimiž se loučíte s rodnými horami a s životem za praskotu bortících se trámů!

Staletí se převálí přes valašské hory. Mnoho radosti se tu zrodí i mnoho bolesti. Všechno pohltí nemilosrdný čas. Všechno upadne v zapomnutí.

Ale vaše hrdinství, stateční pasekáři z Ploštiny, bude žít věčně. Generace za generací bude přicházet a odcházet. A každá bude s úctou a obdivem vyslovovat vaše jména, Václave Bělóni, Josefe Častulíku, Františku Raško, Anastazie Zichová — a jak se všichni jmenujete, vy mučedníci za svobodu českého národa!

A s úctou budou vyslovována i jména nešťastníků z valašského Prlova, ať už to byli manželé Turýnovi, Žákovi, ať Antonín Růsek se svou sestrou Marií či Tomáš Ondrášek s dětmi Jaroslavem a Anežkou a mnoho jiných, kteří byli mučeni, upáleni, pověšeni nebo zastřeleni.

Ne pouze bojujícím armádám, ne pouze nadlidskému zápasu partyzánů, ale i vám, kteří jste je

podporovali, bude patřit vděčnost národa. Národ na vás nikdy nezapomene, protože jste — nezradili!

Ale nezapomene ani na ty, kteří se ukázali v rozhodující chvíli slabochy...

Smyčka se stahuje kol hrdla těch, kdo uvrhli svět do největší zkázy. Němci už vědí, že je konec.

»Všechno je ztraceno!« říkají ti, kdo by se rádi ještě v poslední chvíli nějak zachránili.

Ale drtivou většinou jsou to lidé otrlí, kteří již napáchali příliš mnoho zla, aby mohli couvnout. Jejich stopu najdeš snadno podle vypálených a vyvražděných osad. Od Moskvy a Stalingradu až do srdce Evropy. Až k nám. Až do valašských hor.

Tito už necouvají. Jsou si dobře vědomi, že míra jejich zločinů je naplněna. V neklidných nocích je pronásleduje obraz pomsty, která se nad nimi vznáší. Bude strašná.

Bude spravedlivá!

Německá fronta se všude zhroutila. Všechno je ztraceno! A přece ničí a mučí a pálí a boří a vraždí! Všechno je ztraceno! A přece vyhazují do povětří mosty, železnice, nádraží, veřejné budovy, továrny. Všechno je ztraceno! A přece berou na svém ústupu rukojmí — nevinné chlapce a muže i starce — a provrtávají je dávkami ze svých samopalů, nechávají je ležet v blátě u cest, na polích, těžce zraněné je házejí do Moravy a smějí se jejich smrtelnému zápasu... Je to smích šílenců. Šílenců, kteří mají zdravý rozum.

Český národ bude věčně žít v zemi, kde žije od věků. Až přijdou nová pokolení a budou listovat v knize dějin, až budou číst o hrůzách, jimiž prošel náš lid v letech 1938 až 1945, budou se chvět rozhořčením a odporem a musí si říkat tak jako dnes my:

Nikdy nezapomeneme!

Nikdy! — — —

Brzy po akci na zničení tanků kácel starý Spěchal stromy za »Pasinkem«. Znenadání zaslechl hlasité zvolání:

»Zdravstvuj, tovaryš!«

Před ním stálo pět mužů. Jejich oblek byl pestrou směsicí vojenských stejnokrojů a civilních součástek.

»Da zdravstvujtě, tovaryši!« vítal je se širokým úsměvem.

»My partyzáni!« řekl jeden z příchozích.

»To mi nemusíte ani povídat!« smál se. »Takových jsem tu už měl!«

Byli to Rusové. Vypravovali mu, že bojovali jako partyzáni u Štefánikovy brigády na Slovensku. Jejich skupina byla zničena, jen oni se zachránili. Nyní by se rádi přidali k partyzánům na Moravě. Nemohl by jim poradit, kde je tu nějaká skupina?

Ale mohl, proč by nemohl! Kolik takových zbloudilců již zapojil na zdejší brigádu! Nic není snazšího. Půjdou s ním, večer zavolá Slávka...

»Komisař Štěpánov bude mít radost, že má zas nové partyzány z ruských řad,« řekl jim večer Slávek. »Ne snad, že by s námi nerad pracoval, ale to víte — vy Rusové máte přece jen dokonalejší výcvik a bohatší zkušenosti.«

»Jak se jmenuje?« otázal se jeden Rus.

»Kapitán-komisař Štěpánov. Je u štábu. Pozítří máme schůzku, tož vás tam zavedu.«

Partyzáni s tím byli srozuměni. Dávali najevo velkou radost, že konečně našli spojení. Přespali u Spěchalů.

Druhého dne si vyšli do lesa. Vrátili se až v noci.

Slávek je už očekával. Chtěl se s nimi domluvit, kde se zítra večer sejdou.

»Mluvil jsem s komisařem Štěpánovem,« řekl. »Těší se na vás a máte přijít na Šanhaj.«

»Kam?«

»Na Šanhaj. To je takové letoviště zde v horách.«

Načrtl jim na kousek papíru, kde je místo zítřejší schůzky. Pak se obrátil k Spěchalovi:

»O něco vás musím poprosit, strýčku. Dnes se k nám přidali zase tři chlapci ze »Zadních kotárů« a v bunkru už nemáme dost místa. Mohli by přespát u vás?«

»To půjde těžko, Slávku. Těchto je pět —«

»Tak to nevadí. Zavedu je jinam.«

»Kdyby snad chtěli přespát ve stodole, tak by mohli přijít. Však teď by tam už nezmrzli,« svoloval.

»To víte, že by chtěli.«

Partyzáni pozorně naslouchali.

Když jim Spěchal řekl, oč jde, prohlásili ochotně, že do stodoly půjdou oni.

Slávek to nechtěl připustit. Když však Rusové trvali na svém, svolil. Dva stejně mohou zůstat u Spěchalů ve světnici.

Tři ruští partyzáni odešli do stodoly. Zabalili se do těžkých přikrývek, které jim půjčil Spěchal, zahrabali se do sena — ale nespali.

Leželi asi hodinu. Když se v celém domě nic nehnulo, vyšel jeden ze stodoly, neslyšně zmizel v lese a zamířil k vesnici.

Vrátil se až k ránu.

U snídaně byli noví partyzáni samý žert a smích. Děkovali Slávkovi za jeho ochotu a ujišťovali ho, že se na dnešní večer velmi těší. Jejich radost dostoupila vrcholu, když jim řekl, že na schůzku přijde několik velitelů od štábu, dokonce sám major Murzin.

»Tak večer na shledanou!« loučil se s nimi. »Ve dne mám ještě nějaké pochůzky.«

»Do svidania!« objímali ho. »Do svidania!«

Slávek navštívil babičku.

»Já to tu, synku, nevydržím,« stěžovala si mu. »Všechno na mne padá. Všude vidím Olinku. Všude ji vidím — a všude mi chybí.«

»Už to nebude dlouho trvat, babičko,« těšil ji. »Ruská armáda je blízko, velmi blízko.«

»Jenom buď na sebe opatrný, aby ti ten konec nepřišel draho! A dej pozor i na Jendu!«

Zesmutněl. I na Olinku chtěl dávat pozor...

Do ticha v jejich chalupě se zařízl jásavý výkřik Milky Čechové:

»Konečně tě mám, Slávo!« volala a tváře jí jen hořely.

»No, copak se stalo?«

»Byl u nás šafář ze zámku...«

»A co chtěl?«

»Abych tě našla, ale ihned. Tož jsem běhala po celých pasekách — a ty nikde! Vrátila jsem se domů s nepořízenou. Šafář na tebe u nás čekal.«

»Byl jsem na Horním konci.«

»Když jsem tě nepřivedla, odevzdal mi pro tebe vzkaz.«

»Jaký?«

»V zámku byl nějaký Rus.«

»Zajatec?«

»Ne — tak, docela volně.«

»Rus?« podivil se Slávek.

»Ano. Šafář nemohl spát, bolely ho zuby. Seděl u okna a díval se ven. Tak ho zahlédl, když šel dovnitř.«

»Kolik bylo hodin?«

»Už bylo po půlnoci.«

»A potom?«

»Rus tam byl velice dlouho. Němci mají kancelář přímo nad šafářovou ložnicí. Asi prý tak za dvě hodiny zaslechl nějaké kroky. Zastavily se na chodbě. Dva muži spolu rozmlouvali. Rusky.«

»Němci tu mají několik lidí, kteří znají rusky.«

»Šafář byl příkrčen za dveřmi a naslouchal. Nerozuměl ničemu, ale asi dvakrát prý zaslechl slovo Šanhaj.«

»Hm..., to je divné,« zamyslel se Slávek. »Vzkázal mi ještě něco?«

»Ne. Jenom abyste si dali pozor. Mohl by to prý být vlasovec.«

Slávek zneklidněl. Vlasovec? Příslušník zrádcovské ruské skupiny, která se přidala k Němcům? A mluvil o Šanhaji?

Náhle vykročil, jako kdyby ho bodl. Rychle se rozloučil s babičkou i Milkou. Běžel k Spěchalům.

»Strýčku, spali ti Rusové opravdu ve stodole?«

»Ano, tři.«

»A byli tam celou noc?«

»Ovšem. Však když jsi k nám ráno přišel, viděl jsi je.«

»Ano, ale ... chtěl bych vědět, jestli některý ze stodoly na chvíli neodešel.«

»To nevím, synku, spal jsem jako dřevo. A co — stalo se něco?«

Slávek se mu svěřil se svým podezřením.

»To by se mělo hlásit,« řekl Spěchal.

»Hned vyhledám Štěpánova,« rozhodl se Slávek. »Nerad bych jim ublížil, ale —«

»Opatrnosti nezbývá,« dodal Spěchal.

Když pověděl Štěpánovi, jaké má podezření, komisař pravil:

»Je to možné. Byli jsme před nimi varováni ze dvou stran. Nu, jen ať přijdou. O přivítání se už postaráme.«

Řekl Slávkovi, aby ještě před večerem přivedl svou skupinu k Šanhaji.

Sám šel oznámit majoru Murzinovi, co se na ně chystá.

14. Poslední boj

Sotva se setmělo, blížili se k Šanhaji se všech stran ozbrojení partyzáni. Kráčeli tiše, bez hluku. Obstoupili letovisko kol dokola. To major Murzin dal narychlo svolat několik skupin.

Jednotliví velitelé mu podali hlášení o stavu přítomných.

»Celkem sto dvacet mužů,« řekl uspokojeně. »To stačí.«

Potom obešel i s ostatními veliteli všechny skupiny. Přezkoumal jejich umístění a každé přesně určil její úkol.

Slávek se svými chlapci střežil hlavní příchod od Hošťálkové. Protože všichni velitelé měli jít s majorem na Šanhaj, velel skupině Pavel.

Cestou k hotelu zaslechli štěkot kulometů.

»Fronta se blíží,« řekl Štěpánov. »Můžeme je tu čekat co nevidět.«

»Spojka mi hlásila, že Němci již ustoupili za Vsetín,« sděloval Murzin.

Přišli do hotelu.

»Rozesadíme se tak, že budeme v místnosti před nálevnou a v kuchyni,« rozhodl major. »Podobně rozdělíme i své hosty. Většinu jich dáme před nálevnu, zbytek do kuchyně.«

S majorem zůstal komisař Štěpánov, Slávek a tři další velitelé. Čtyři šli do kuchyně.

Přesně ve stanovenou hodinu přišli noví partyzáni. Přiváděli dva spoutané německé vojáky.

»Chytli jsme je před večerem v lese,« vysvětloval Vasil, Rus obrovské postavy, zřejmě velitel příchozích. »Šli na obhlídku, psi! Počíhali jsme si na ně v křoví. Nechtěli mluvit, tak je vyslechneme až zde.«

Major si všiml, že vojáci mají kapsy u pláštíků nějak napěchovány.

»Prohledali jste je?«

»Ano.«

»Myslím, abychom je prohlédli ještě jednou. V lese jste na to jistě neměli dost času...«

Po těchto slovech pokročil k vojákům.

Vasil hbitě povstal a chvatně vysvětloval:

»Jen seď, bratře majore! Neobtěžuj se! Prohledali jsme je opravdu důkladně. Sebrali jsme jim všechno — podívejte se!«

Sáhl do kapsy a položil na stůl svazek listin. Byly to různé dopisy, doklady, opisy hlášení.

Major si to prohlížel se zdánlivým zájmem. Přitom však po očku pozoroval celou skupinu. Jeho podezření bylo značně zesíleno, když Vasil mu tak nedoporučoval prohlídku Němců.

»Máte pěkné automaty,« řekl Štěpánov a se zalíbením pohladil moderní zbraně. »Jsou jako nové. To je máte ještě ze Slovenska?«

»Ne, sebrali jsme je těmto Němcům,« odpověděl Saša, malý a pohyblivý Rus.

»Můžete si je pověsit sem,« Slávek ukázal na věšák za sebou.

»Odpusť, bratře,« vymlouval se Vasil. »Mám už takový zvyk, že mívám automat vždycky na dosah ruky.«

»To je správné,« souhlasil s ním major. »Partyzán nikdy neví, co se může stát v nejbližší chvíli.«

Vasil na něho podezřívavě pohlédl.

Major se však tvářil docela přátelsky.

To ho uklidnilo.

»Můžeme začít s výsledkem,« řekl. »Hej, Fric, předstup!«

»Fric« popošel kupředu. Jeho nasupená tvář nesvědčila, že by byl ochoten odpovídat.

Vasil mu dal několik otázek. Němec mlčel.

»Tak ty nebudeš mluvit?« dorážel ostře Vasil. »Uvidíme!«

Přiskočil k vojákovi a dal mu několik políčků.

»Tak co: kdy máte ustoupit? Řekneš — či neřekneš?«

Mlčení.

Saša přiskočil a uhodil vojáka pažbou.

»Budeš mluvit?«

Zase nic.

»Ještě si pohovoříme!« zasykl Vasil. »Pojď sem ty!« zavolal na druhého.

Výstup se opakoval.

Voják mlčel.

Vasil i Saša ho začali tlouci pažbami.

Major postřehl hned na začátku, že políčky a rány jsou sehranou komedií. Tak nebije ten, kdo chce bít doopravdy!

Dal znamení Slávkovi, aby nespouštěl zajatce s očí. Štěpánov využil okamžiku, kdy celá společnost obstoupila Němce, a vyměnil zásobníky u obou samopalů.

»Rozmyslete si to!« hrozil Vasil zajatcům. »Máte hodinu na rozmyšlenou. Neumoudříte-li se do té doby, budete viset.«

Odstoupil a nechal vězně stát v rohu chodby.

»Tak vy byste chtěli pracovat s námi?« zeptal se Murzin.

»Ano, bratře majore...,« řekl Saša. »Velmi rádi bychom sloužili u tvé brigády.«

»Nu, jste nám vítáni. Každý nový partyzán je nám vítán. A připijeme si, bratři. Na naše vítězství!«

»Na vítězství!« zvolal nadšeně Vasil a pohlédl na své druhy. Smáli se, až slzeli. Předtuchou vítězství.

Rozproudila se hlučná zábava.

Saša se po chvíli zvedl a šel na dvůr. Slávkovi neušlo, že se cestou pozdržel u zajatých Němců. Dvojí krátké trhnutí — a vojáci byli zbaveni pout. Zůstali stát bez hnutí.

Slávek nenápadně hlídal každý jejich pohyb. Měl svůj samopal pod stolem na kolenou. Mířil přímo na vojáky. Stačilo stisknout spoušť.

Nikdo nezasvěcený by nepostřehl, že v místnostech, které hlaholily smíchem, vládne tajené a dusné napětí. Každá skupina myslela jen na vhodný okamžik, v němž překvapí své soupeře.

Vasil se podíval na hodinky.

»Kolik už je?« otázal se Saša.

»Půl deváté.«

»Člověk by neřekl, jak ten čas letí,« řekl Murzin.

»Opravdu ... p ů l d e v á t é« opakoval hlasitě Vasil. »Vždyť se mi zdá, že jsme teprve přišli.«

Řekl to nějak nápadně! Už to asi začne — pomyslel si major.

Vasil pohlédl na Sašu. Dlouze a významně. Pak se otázal Murzina:

»Mluvil jsi o zbraních, bratře majore. A jak u vás ... dosti zbraní?«

»Více než dost!« smál se Murzin.

»A dobrých?«

»Výborných!«

Vasil se zadíval na svůj samopal.

»Kolik Němců jsem již odpravil tímto automatem! Podívej se na tyto zářezy na řemeni!«

Vzal nebezpečnou zbraň do ruky.

»To každý vroubek znamená jednoho Němce?« zeptal se Štěpánov.

»Ano.«

»Pak jsi toho vykonal už dost,« řekl uznale major. »To já si vroubky nedělám. Hleď, bratře Vasile, můj automat je také docela slušný. Ale řemen mám hladký, třebaže jsem už také nějakého toho germánce zastřelil.«

Chtěl uchopit svůj samopal, ale v té chvíli Vasil vyskočil, namířil na něho a smáčkl spoušť.

Rána nevyšla.

Zato praví partyzáni proměnili místnost před nálevnou i kuchyni v učiněné peklo.

Když se dým rozptýlil, na zemi leželi »zajatí« vojáci i Vasilova skupina. Jen jeden nebyl raněn. Chtěl uprchnout, ale ve dveřích ho zadržela hlídka, která šla právě ke štábu s nějakým hlášením.

Zadržený muž klesl na kolena a zvedl ruce.

»Nestřílejte!« zvolal. »Všechno vám prozradím!«

Nechali ho mluvit. Tak se štáb dověděl, že skupina Rusů byla složena opravdu ze samých vlasovců. Němci jich použili, když partyzáni prohlédli jejich úskoky s českými zrádci. Na důkaz, že mluví pravdu, rozřízl vlasovec cíp svého pláště. Tam bylo potvrzení od gestapa, že majitel tohoto lístku je v německých službách.

U zabitých Němců našli pistole a ruční granáty. Nemohli jich použít jenom proto, že pohotový Slávek stiskl v rozhodné chvíli spoušť svého samopalu.

Soud nad posledním vlasovcem byl krátký. Zrádce byl okamžitě pověšen.

Sotva zasedli ke stolům, aby teprve nyní zahájili skutečnou poradu, zaslechli blížkou palbu. A vtom už přišla hlídka s novým hlášením: Němci útočí! Jdou od Hošťálkové a zdá se, že je jich velká síla.

»To jsem očekával,« řekl klidně major Murzin. »Dostali už patrně rozkaz k ústupu a rádi by zabili jednou

ranou dvě mouchy: ustoupit a zničit přitom náš štáb. Mohli bychom se stáhnout do hor. Ale konec války je na obzoru, proto také přispějeme k jeho urychlení. Velitelé k svým skupinám! Ukažte jim, co dovedou partyzáni!«

Temnou nocí šlehalý blesky rachotících pušek, samopalů a ručních granátů.

Němci útočili, s několika stran. Měli sice převahu palby, ale zásahů málo. Partyzáni zaujali výhodná postavení a dobře se kryli, neboť tu znali každý kámen, každou jamku, každý pařez.

Útok byl snadno odražen.

Partyzáni si oddychli. Palba, kterou zaslechli večer někde u Vsetína, mohutněla každým okamžikem. Fronta se blížila k nim.

Vydrží?

Zanedlouho nastal druhý útok. Byl ještě silnější než první.

Partyzáni pálili ze svých úkrytů s podivuhodnou jistotou. Němci vypouštěli světelné rakety. V jejich záři bylo vidět, že je jich obrovská přesila.

I tento útok byl odražen.

Major využil chvilky oddechu k poradě se svými veliteli.

»Je to vážnější, než se z počátku zdálo,« řekl. »Nepřiblíží-li se fronta včas, musíme ustoupit. Jinak bychom mohli být obklíčeni.«

Dal každému veliteli přesné pokyny, jak si má počínat při ústupu a kam má jít se svou skupinou. Slávek měl ustoupit do lesů podél cesty vedoucí do Kašavy. Rozkaz k ústupu dá major Murzin.

Když Slávek oznámil majorův rozkaz své skupině, rozhodl se Jenda k ráznému činu. Pronikne řetězem Němců do Hošťálkové, svolá členy místní organizace — většinou mají zbraně, které jim v poslední době dodali partyzáni — a vpadnou do zad útočícím Němcům.

»Je to trochu odvážné,« řekl Slávek, když vyslechl bratrův plán. »Ale myslíš-li, že bys pronikl —«

»P r o n i k n u,« řekl rozhodně Jenda.

»Zkus to tedy!«

Statečný jinoch se vydal na nebezpečnou cestu. Ztichlé křoviny ho neoklamaly. Věděl, že jsou plné Němců, kteří se připravují k novému úderu.

Plížil se opatrně od stromu ke stromu, od houštiny k houštině. V nejhorším úseku sestoupil na dno malého potůčku, který stékal s hor. Brodil se jeho dnem. Často se zastavoval a naslouchal. Jednou rukou svíral samopal, druhou se přidržoval větví.

Konečně si oddychl. Překročil poslední hlídky a spěchal k vesnici. Odešli z ní již všichni Němci? Či jsou

tam ještě nějaké ústupové jednotky?

Když míjel hostinec »U partyzánů«, třeskla rána. Za ní druhá a třetí.

Ještě jsou tu!

Sklonil se co nejhlouběji a prchal k lesu. Teprve z něho se vrátil obloukem do vesnice.

Rozednívalo se.

Vešel k Vaňkům. Nespali. Této noci byla celá Hošťálková vzhůru.

»Kde se tu bereš, Jendo?« vítal ho Vaněk.

»Bojujeme u Šanhaje.«

»A ty?«

»Němců je přesila. Jdu pro místní organizaci. Kdo má zbraň, ať ihned nastoupí.«

»To víš, že půjdeme. A všichni. Kdo nemá zbraň, jistě si ji nějak obstará.«

Vyšli před dům.

Co to?

Návsí se rozléhá rachot. Znají jej dobře. Vždyť kolik tanků se přehnalo jejich vesnicí v posledních dnech!

Podnikli Němci nový protiútok od Bystřice? Ale pak by byly partyzánské skupiny u Šanhaje ve smrtelném nebezpečí!

Jenda s Vaňkem běželi do středu vesnice. Musí zjistit, co se tam děje!

Pojednou se zastavili. Plni ohromení hleděli na náves.

Je to možné?

Před poštovním úřadem stál tank. Obyvatelé vesnice běželi k němu. Mávali rukama. Jásali.

Ruský tank!

Jenda se rozběhl.

Z tanku vyhlížel voják v československé uniformě, podával lidem ruce, objímal je, smál se a pak se ptal tou nejkrásnější češtinou:

»Kde jsou Němci?«

Všichni ukázali na cestu k Bystřici.

Jenda mu podal zprávu.

»Hned jim zahrajeme!« řekl vesele tankista. »Za námi jde pěchota, hlas to panu kapitánovi!«

Jenda se otočil a vtom už zahlaholil Dolní konec bouřlivým voláním:

»Naši jdou!«

Lidé vybíhají z domů, vracejí se, vyvěšují na štíty československé vlajky, zase vybíhají, jsou zmateni, pláčí, smějí se, a zase pláčí. A celou vesnicí se nese ta neuvěřitelná, krásná, vítězná, opojná zpráva:

»Naši jdou!«

Naši — českoslovenští! Ti od Kyjeva, od Dukly, od Liptovského Sv. Mikuláše, od Žiliny!

Bylo tomu tak. Úsek, v němž ležela Hošťálková, byl svěřen československé armádě, která se spolu s Rudou armádou valila do českých zemí.

Vojáci se usmívali. Pozdravovali valašský lid, o jehož utrpení i nesmlouvavém odboji už tolik toho slyšeli.

Vpředu kráčel mladý důstojník. Kapitán.

Jenda se rozběhl k němu.

Rychle mu pověděl, co se děje u Šanhaje.

Krátká porada. Několik úsečných rozkazů. Dvě roty československých vojáků se ženou k Šanhaji. Místní organisace se přidává k nim. Jenda ukazuje armádě nejkratší cestu k místům, kde zůstali jeho druhové.

Tam je prudký boj. K ránu podnikli Němci poslední útok. Vynaložili všechno úsilí, aby zdolali tvrdošíjný odpor těch, jimž v své pýše říkali posměšně »bandité«.

Partyzáni se statečně bránili. Žádnou ránu nevypálili nadarmo.

Pojednou palba Němců začala slábnout. Co to má znamenat? Křoviny ožívují, hýbají se, tu a tam je vidět vzpřímeného vojáka, který někam utíká a vůbec nedbá na opatrnost — —

A kdesi vzadu, za zády útočníků, praskají pušky a vybuchují ruční granáty.

»Utíkají!« volá nadšeně Slávek.

»Utíkají!« opakuje po něm celá skupina.

Partyzáni se zvedají s míst, která se měla stát jejich hrobem. Vidí už československé vojsko, které sevřelo Němce a pálí do jejich řad. I partyzáni ženou útočníky a pronásledují je ničivou palbou. Dobyvatelé Evropy se snaží zachránit zoufalým útekem. Padají. Klesají k zemi, která se jim i v poslední chvíli strašlivě mstí. Jenom ti nejrychlejší unikají.

Unikají.

Prchají k západu, kde ještě očekávají spásu. Před lety odtamtud vyrazili s bojovým nadšením, s převahou zbraní i krutosti, s pevnou vírou, že pokořený svět klesne k jejich nohám. Nyní, po letech, se vracejí zase k západu. Už nejdou s vítězným úsměvem dobyvatelů. V očích mají hrůzu a děs. Strach o život. Nesou do své rozbité země zoufalství z porážky, jaké dosud nikdy nepoznaly jejich dějiny.

Ano, na západ! To je jediná cesta, která je ještě volná.

Volná?

Co znamená ten břeský hlas polnice, která zazněla nad Prahou? Milion lidí v hlavním městě Čech zvedá hlavu. Chápe se zbraní a pouští se do nerovného boje s nenáviděnými utlačovateli. Bojuje puškou proti pancéřové pěsti. Kamenem z dlažby proti nestvůrnému tanku. Lehkým kulometem proti bombardovacím letadlům.

Je ohrožena, smrtelně ohrožena matička Praha. Ale už se blíží pomoc. Ze severu se žene Rudá armáda. Je vzdálena sto kilometrů. Přijde včas?

Jak by nepřišla! Vždyť v Praze bijí tatáž slovanská srdce jako v Moskvě! Vždyť v Praze se narodili mnozí z těch, jejichž těla odpočívají v širé Rusi!

A už krouží nad celou Moravou ruská letadla. Shazují letáky s rozkazem maršála Malinovského německým armádám.

Vzdejte se!

Němečtí vojáci čtou. Před očima se jim dělají mžitky.

Je konec?

Vždyť byli u Leningradu, u Moskvy, u Stalingradu, na Kavkaze! Byli u břehů Anglie a v Středozemním moři. Ovládli severní Afriku. Pronikli až za severní polární kruh.

Je konec?

Ano, je konec.

»Nepřemožitelná armáda« leží na lopatkách.

15. Do nového života

Pohasly blesky nad Beskydami.

Vysoko nad Radhoštěm, nad Lysou a nad Javorníky se smálo májové slunce.

Svobodné Valašsko prudce oddychovalo.

Tolik se natěšilo na tuto chvíli! Tolik se pro ni natrpělo! Tolik se pro ni nabojovalo!

Když přišla — nemůže uvěřit! Nemůže se vzpamatovat!

Major Murzin jede na svém vraném koni okolo shromážděných partyzánských šiků.

Pak se zastavuje.

»Tovaryši, molodci!« oslovuje je. »Naše úloha je skončena. Místní skupiny brigády se rozejdou do svých domovů, ruské jednotky se stáhnou na Zlínsko. Konali jste svou práci dobře. Byl jsem s vámi spokojen. Sláva Rudé armádě a maršálu Stalinovi! Zdar svobodné Československé republice! Zdar jejímu presidentu Dr. Edvardu Benešovi!«

»Zdar!« hřímají partyzáni. Chtěli by padnout na kolena a políbit osvobozenou zemi. Chtěli by vzlétnout k slunci a obejmout celý kraj.

Srdce jim buší divočeji než při nejnebezpečnější akci.

Slávek vystupuje z řady. Kráčí před majora, který byl až do této chvíle jejich velitelem.

Už nestojí proti sobě dva vojáci.

Jsou to jen dva lidé.

Čech a Rus.

Děkuje mu prostými slovy za všechno, co pro naši vlast vykonali ruští partyzáni a celá Rudá armáda. Provolává slávu věčnému přátelství mezi oběma slovanskými národy.

Pak jde před svou skupinu.

Krátký povel a pochodují do Hošťálkové.

Rodná vesnička je vítá s pláčem a jásotem. Ne, není možno uvěřit...

Pak ještě úsečné zdar a bojová skupina je rozpuštěna. Chlapci se rozcházejí do svých domovů. Jdou jaksi těžce. Ohlížejí se po sobě. Bylo to všechno hrozné ... a — krásné.

Slávek s Jendou jdou za babičkou. Padají si do náručí a pláčí.

Tatínku! Maminko! Proč vy jste se nedočkali?

Olinko!

Jdou k jejímu hrobu. Oči jsou již suché. Vyplakané.

Na hrobě je několik věnců, které tam leží od pohřbu. Za těch několik neděl povadly.

Ale vedle nich leží již mnoho nových kyticek. Čerstvých, svěžích. Položili je tam dnešní návštěvníci hřbitova.

I Slávek s Jendou kladou na hrob dvě prosté kyticčky.

Budeme vzpomínat, Olinko!

Bratři se loučí s hrobem a otáčejí se k vesnici.

Leží před nimi zalita sluncem. Není již tichá a zakřiknutá. Ruce, které ještě před chvílí držely zbraň, chápou se pluhu. Ten, kdo uměl pro republiku trpět, bojovat a umírat, umí pro ni i žít.

»Co teď, Slávku?« ptá se Jenda.

»Půjdu na vojnu. Odsloužím si presenční službu. Ty zatím budeš hospodařit s babičkou.«

»Už se těším. Zahřeji se, než to uvedu do pořádku.«

Podali si ruce.

Pak vykročili k Dolině.

Šli pevným, rázným krokem.

Výklad méně známých slov

- akce = podnik, činnost
- atentát = útok na osobu, hlavně vražedný
- automat (samopal) = moderní samočinná střelná zbraň (Partyzáni používali výrazu »automat«, proto slovo »samopal« není zde uváděno v přímých řečích)
- barbarismus = nedostatek vzdělanosti, ukrutnost
- brigáda = vojenská skupina
- brutalita = surovost
- bukvář = ruský slabikář
- dieta = životospráva, způsob výživy
- dokument = listinný doklad
- fanfáry = slavnostní troubení
- generace = pokolení
- historie = dějiny
- hubertus = lehký, ale teplý a nepromokavý svrchní kabát
- incident = příhoda, událost, případ
- informace = zpráva, poučení
- informovati = zpravit někoho, dáti někomu zprávu
- kolchoz = společné hospodářství několika sovětských zemědělců
- kontingent = předem stanovený počet něčeho, povinná dodávka (vepřů, hovězího dobytka a pod.)
- kontrola = přehlídka, dohled, dozor
- kotáry = pozemky
- kritika = odborný posudek
- krypta = hrobka pod chrámem
- kulturní = vzdělaný
- mamon = shánění bohatství
- mašík = vepř (na Valašsku)
- materiální = hmotný
- modulace = přechod z jedné tóniny do druhé; modulovati hlas = měniti hlas
- munice = střelivo
- nekompromisně = nesmlouvavě
- objekt = předmět
- organisace = pevné sdružení
- oruží = zbraň
- poesie = básnictví
- posice = postavení, poloha
- prémie = odměna
- presenční služba vojenská = činná služba vojenská

- promenáda = procházka
- protokol = zápis jednání (při výslechu a pod.)
- režim = způsob vlády
- sabotáž = úmyslné maření práce, pracovního chodu
- štáb = skupina nejvyšších velitelů
- teror = zastrasování, hrůzovláda, vymáhání něčeho násilím
- tyran = krutovládce, krutý člověk

Obsah:

Valašsko	5
1. Recitační hodinka	7
2. V boji proti udavačům	21
3. Plameny vzpoury	36
4. Bouře nad Dolinou	50
5. Psancem	61
6. Tvrdé údery	77
7. Pro Vlast	90
8. První výprava	112
9. Bojové akce	123
10. Mašici	135
11. Kdo seje vítr	154
12. Oběť nejvyšší	175
13. Noví partyzáni	189
14. Poslední boj	200
15. Do nového života	211
Výklad méně známých slov	213

Spisovatel	Frant. Omelka
Název	Blesky nad Beskydami
Vydalo	Komenium, učitelské nakladatelství, společnost s r. o., Praha VII, třída krále Jiřího VI. č. 4 -- Brno, Leninova 34 -- Banská Bystrica
Ilustroval	Frant. Süsser
Místo a rok vydání	Brno 1947
V knižnici	Jitro, sv. 61
Rediguje	Ant. Zhoř

Vydání, první, 8800
náklad
Publikace č. 1810-228
Vytiskla Zář, Brno
Cena brož. Kčs 60.--, váz. Kčs 72.50

End of the Project Gutenberg EBook of Blesky nad Beskydami, by F. Omelka

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK BLESKY NAD BESKYDAMI ***

***** This file should be named 47754-h.htm or 47754-h.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/4/7/7/5/47754/>

Produced by Miroslav Malovec and Jana Klimentova
Updated editions will replace the previous one--the old editions will
be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright
law means that no one owns a United States copyright in these works,
so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United
States without permission and without paying copyright
royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part
of this license, apply to copying and distributing Project
Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm
concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark,
and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive
specific permission. If you do not charge anything for copies of this
eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook
for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports,
performances and research. They may be modified and printed and given
away--you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks
not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the
trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free
distribution of electronic works, by using or distributing this work
(or any other work associated in any way with the phrase "Project
Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full
Project Gutenberg-tm License available with this file or online at
www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project
Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm
electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to
and accept all the terms of this license and intellectual property
(trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all
the terms of this agreement, you must cease using and return or
destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your
possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a
Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound
by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the
person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph
1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be
used on or associated in any way with an electronic work by people who
agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few
things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works
even without complying with the full terms of this agreement. See
paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project
Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this

agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

This particular work is one of the few copyrighted individual works included with the permission of the copyright holder. Information on the copyright owner for this particular work and the terms of use imposed by the copyright holder on this work are set forth at the beginning of this work.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this

electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- * You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- * You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- * You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- * You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project

Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification

number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility: www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.